3 1761 06633514 2

BRIEF
PTB
0014619

MEMOIRER

1850—1853

AF

ALEX. WILDE

KOMMANDØR

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG

FR. BAGGES BOGTRYKKERI

1893

Gyldendalske Boghandels Forlag.

1ste—6te Hefte

af

RUSLANDS HISTORIE.

Fra den ældste Tid indtil Nutiden.

Af

Dr. **Alfred Rambaud,**

Professor ved Faculté des Lettres i Paris.

I Oversættelse og Udtog

ved

Dr. *Alex. Thorsøe.*

Udkommer i omtr. 8 Hefter à 80 Øre.

NAPOLEONS FELTTOG

I

RUSLAND 1812.

Af

Oberst **N. P. Jensen.**

Med 5 Kort. — 6 Kr.

ALGIER OG SAHARA.

Billeder fra Kriger- og Nomadelivet

af

Daniel Bruun.

Med talrige Illustrationer.

6 Kr.; eleg. indb. 9 Kr. 50 Øre.

18

MEMOIRER

1850—1853

MEMOIRER

1850—1853

AF

ALEX. WILDE

KOMMANDOR

KJØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SON)

FR. BAGGES BOGTRYKKERI

1893

14619

I

1850

Havde jeg til Dato — Januar 1850 — gået for fulde Sejl og med fuld Damp, både tilsøs og tillands, snart hid, snart did, bragte min Rejse med Korvetten Najaden mig i god Havn på Charlottenborg Slot hos min Svigerfader I. M. Thiele, hvis Bekendtskab jeg havde gjort i 1838, da jeg under Fregatten Rotas Desarmering var attacheret Thorvaldsen.

Med et varmt Hjærte, god Forstand og en Kunstnersjæl fin og rén som nyfalden Sne, forbandt Thiele et åbent Blik for alt godt og smukt.

Hans Ideal var Skønhed. Skønhed i Færd som i Tanker, navnlig i Omdømmet af sine Medmennesker, som han nødig tillagde dårlige Motiver. Bagtalelse og Skandal-Passiar banlyste han.

Thieles Særkende var Beskedenhed udgået fra dyb Religiøsitet og usvækket Barnetro.

Han kendte ikke til Frygt, han stolede trygt på Guds Hånd.

Hans Religiositet var imidlertid af den frisindede Art, der respekterede enhver selvstændig Opfattelse; han lo af dem, som ménte at alle Ikke-Augsburgere kom lige lukt ind i Helvede.

Verdens Smuds berørte ikke Thiele. Han kunde være mellem dårlige Mennesker uden derved at lide Skade. Hans smukke ædle Natur frelste ham.

Og som jeg hér har omtalt hans Indre, således var også hans Ydre.

Den Ligevægt, han under Livets mange Tilskikkelser bevarede i Sindet, ejede han fuldt ud i sit Legeme.

Som tolv Års gammel Dreng balancerede han i 1807 trøstig på Ryggen af Tagene, mens København blev bombarderet. Han vilde sé, hvor Bomberne, der susede ham om Ørerne, faldt ned.

Som ungt Menneske réd han på en tohjulet Dressine — Bicyklens Stamfader — langs Randen af Springvandet i Kongens Have til Publikums store Forbavselse.

Uden særlig Adkomst blev Thiele som Cand. phil. af sin Genius ført i Armene på indflydelsesrige Mænd, der hjalp ham frem.

Thiele var Forfatter, Samler af Folkesagn og havde ordnet Kobberstiksamlingen, hvor han arbejdede så trolig og ihærdig, at det gik ud over hans Helbred, da han med Hænderne i koghedt Vand måtte adskille de sammenklistrede Tegninger. Disse Kunstskatte havde Hofferne tidligere afbenyttet. Men mange af Tegningerne og Kobberstikkene var for makulerede — deres Brug havde været for utilladelig. Derimod kunde de, som Prinsesserne kun havde gemt Frugt og Kage i, atter komme til deres Ret.

Thiele boede på Charlottenborg, hvor nu Kammerherre Meldahl residerer. Foruden at være Akademiets Sekretær, var Thiele Direktør for Kobberstiksamlingen, Kong Christian VIII's private Sekretær, og var i høj Gunst hos denne Fyrste.

Thieles nære Forhold til Thorvaldsen er så bekendt, at jeg kun skal berøre, at Musæet skylder ham Besiddelsen af mange Thorvaldsenske Håndtegninger, som Mesteren havde givet Thiele, der imidlertid ikke beholdt en

eneste. Alle bleve overladte til Thorvaldsens Musæum. Hvormange havde vel gjort det, når man som Thiele selv var Kunstsamler?

Anderledes bar Thiele sig ad overfor Marstrand, mens denne var Direktør for Akademiet og i Almindelighed besørgede dettes Forretninger hos Thiele efter Akademimøderne.

Da Thiele kendte Marstrands Trang til på Papiret at fæstne de Billeder, hans livlige Ånd i så rigt Mål affødte, var der henlagt Papir foran Kunstneren.

Først når dette var hélt overtegnet og havde vist, hvad der langt mere end de trivielle Akademiforretninger havde beskæftiget Marstrand, rejste han sig og sagde:

«Godnat, Thiele. Vil De ha' det Kradseri, så værs'go'.»

En Aften fandt Thiele sit eget mesterlig udførte Portræt, tegnet med Kul.

H. C. Andersen — jeg nænner ikke at sætte hans Navn bag en Konferensråds-Titel, denne ufortalt — var en af Thieles Omgangsvenner. Dog mest således, at Digteren faldt ind paa Charlottenborg for at høre Thieles og hans Hustrus Mening om et af sit på Stabelen værende Arbejder. Og det hændte ofte.

Når alle da havde taget Plads, og H. C. Andersen, lige over for os Tilhørere, mere havde kastet end sat sig ned med det ene lange Bén over det andet, sendte han os et venligt Blik, tog Manuskriptet i den højre Hånd, lod den venstre glide langsomt op over sit Ansigt og, mens Hånden skjulte de to så talende Øjne, syntes han at hvile sig, at samle Kræfter.

Og hvilken Forandring var der da ikke foregået i denne så mærkelige Mands Udseende, når han atter tog Hånden bort fra sit Ansigt.

Et Tågeslør lå da over hele hans Asyn. Det Blik, han til Hilsen havde sendt os, den Gang han satte sig, var nu indadvendt, bort fra alle Omgivelserne.

Stilfærdig og uden store Fagter kom så Digterværket til Verden.

En Moder kunde ikke omhyggeligere, ikke ømmere håndtere sin Førstefødte, end vor Forfatter behandlede sit Åndsfoster. Hans til daglig Brug uregérlige, herreløse Bevægelser var beherskede, afrundede og i fuld Harmoni med ethvert udtalt Ord. Blev en Arm udstrakt, en Hånd løftet, en Finger hævet, var det i hél-

støbt Form, og skønt hans Organ i og for sig ikke var smukt, lød dog hans Oplæsning som dæmpet Musik.

Man blev løftet, fulgte Digteren i hans Flugt og kom først ned igen, når han sluttede for at tage Thiele i Hånden, trække ham ind i et Sideværelse og forsvinde.

Men Dagen efter kom H. C. Andersen igen og viste Thiele de gjorte Rettelser.

Weyse var også Stamgæst på Charlottenborg. Thieles store Wiener-Flygel fristede, og det smigrede Weyse, at Mænd som Thorvaldsen, H. C. Ørsted, Øhlenschlæger, H. C. Andersen, Marstrand, Høien, Bissen, Bindesbøl, Ernst Meyer, Küchler og mange andre jevnlig lyttede til hans berømte Fantasier.

Når jeg har udeladt de hér nævnte Herrers Titler, er det fordi jeg ikke kan glemme Thorvaldsens Svar til mig, da jeg ombord i Fregatten Rota bragte ham Brevet med Udnævnelsen til Konfrensråd: «Så . . . . Konfrensråden nu første Gang;» og fordi jeg mindes Bürgers hundrede Års gamle Ord:

Mit einem Adelsbrief muss nie der echte Sohn
Minervens und Apolls begnädigt heissen sollen.
Den edel sind der Götter-Söhne schon,
Die muss kein Fürst erst adeln wollen. —

Thiele havde med sin første Hustru, Sophie Holten, Datter af Gehejmeråden, to Døttre: Ida og Hanne. Efter min Svigermoder, Fru Sophies, Død, ægtede Thiele Hanne Ågesen, Datter af Nationalbank-Direktøren. Af dette Ægteskab var der tre Sønner: Nicolai, Julius og Just, Professoren, den nys afdøde Kriminalrets-Assessor og Borgmesteren i Skive, samt Datteren Augusta.

II.

Familien Thieles Bekendtskab fortsatte jeg hos Holtens i Helsingør, hvor jeg fra 1842 til 1844 holdt Navigations-Skole, til hvilken Holten gav Penge som til så meget andet, der skulde fremmes, Grand-Seigneur, som han var.

Holten, Direktor for Øresundstolden, havde sin Bolig med Udsigt over Sundet til Kullen, vis à vis Kronborg, lige for Enden af Sténgade og Brogade, dér, hvor Skibene nu ligger i Havnen.

Denne prægtige Bygning er ikke alene jevnet med Jorden; Grunden er forsvunden i en Dybde af 20 Fod.

Om Sommeren var jeg sammen med Thieles ude paa Holtens Ejendom i Horns-Herred mellem Roskilde og Jægerspris. Det var Krabbesholm, som Holten i Begyndelsen af dette Århundrede havde købt for 100,000 Daler kontant.

Godset var da i en elendig Tilstand, det havde hverken Hovedbygning eller Skov, begge Kirkerne var faldefærdige, alle Gårde og Huse kun opklistrede Lérhytter og Egnen så bar, så skaldet, at Fru Holten, da hun første Gang besøgte Krabbesholm og kom forbi Smedien, udbrød:

«Nej Holten, sé dog! Dér står skam to Træer!»

Og de står dér den Dag i Dag, men sammen med mange Kammerater.

Da Holten på en Køretur i 1843 viste mig den næsten to Mil lange Ejendom, var enhver Gård, ethvert Hus ombygget i smukt Bindingsværk af gule Stén og blåmalet Egetømmer med Have, Beplantning og den traditionelle Kobbersigte ved Siden af Våningshusets Dør. Alle Marker havde Hegn med høje Poppeltræer, Kirkerne var ombyggede, Altertavlerne malede af Eckersberg, Kirkegårdene ordnede, og den nybyggede store Skole havde både Tårn og Ur. Man så' ikke alene Velstand og Orden, men også, at den ledende og betalende Hånd havde gjort sin Skønhedssans gældende i Stort som i Småt.

Men Holtens Stolthed var to tredive Års

gamle Skove, drevet frem efter alle Kunstens Regler, og et Stutteri paa tyve unge Heste, af hvilket der nu kun er et Maleri tilbage. På billige Vilkår forsynede han sine Fæstebonder med gode Heste.

Vor Koretur var imidlertid ikke billig. Ved alle Ledene, der hang mellem to tilhuggede Sténpiller, blev givet en Rigsort, og jevnt væk stod både Gårdmænd og Husmænd med Huen i Hånden og fremforte underdanig Anmodning enten om en Hest, en Ko, et nyt Tag eller et Trægulv istedet for det gamle af Stén. Og da vi kom ud fra en Gårdmand, horte jeg Fru Holten sige til sin Mand:

«Det var rigtig en rar Kone, Ane Magrete, hun forærede mig såmæn en lille nydelig Gris.»

«Å ja, hvorfor ikke?» svarede Holten, «hun vidste nok hvad hun gjorde. Mens Konen gav Dig en Gris, hjalp Manden mig af med en Hest.»

Perlen for det Hele var dog Familiens Sommeropholdssted «Lindegården», ved en Allé forbunden med Krabbesholm, som manglede Hovedbygning.

Samme Dag Holten beså Godset, korte han forbi Lindegården. Da der pa hans

Spørgsmål, om Stedet også tilhørte ham, blev svaret Nej, svingede han ind ad Porten, hilste på Ejeren, som stod foran Gangdøren, og sagde:

«Vil De sælge Deres Ejendom?»

Ejeren så' forbavset paa den fine Mand og svarede langtrukkent: «Ja—e. Aja såmæn.»

«Godt. Hvad vil De have for det Hele, som det er?»

«Ja—e. Det er nu sådan — sin egen Sag.

«Så Farvel.»

«Nej, tøv lidt, go'e Herre!»

«Hvormeget forlanger De da?»

Manden målte igen Holten, der sad rolig, tilbagelænet i sin Vogn.

Så med ét puster den Adspurgte begge sine Kinder op og råber: «20,000 Daler!»

«Godt.» Og tagende Hånden ud af Lommen tilføjer Holten: «Dér har De tusind Rigsdaler. Resten skal De få i Eftermiddag. Farvel.»

Og Handelen blev sluttet i kortere Tid, end jeg hér har brugt til at beskrive den.

Da Sælgeren fik at vide, hvem Køberen var, blev han rasende. Skønt der var betalt mere end det dobbelte af Gårdens Værdi,

ménte Manden dog at burde have forlangt meget mere.

Holten, som var Lyriker, købte Lindegården, fordi 8 store Lindetræer i en Halvcirkel dannede en Løvhytte, i hvilken Ejerens Familie sad ved Middagsbordet foran de hvide Havedøre, og fordi han hurtig opdagede, hvad Plantning kunde gøre ud af Stedets nøgne, men storartede Terræn, der, Bakke op, Bakke ned, bredte sig ved Siden af Mose og Sø.

Hos Holten fulgtes Beslutning af Handling. Med Liv og Sjæl tog han fat på sit Skaberværk: at omdanne Lindegårdens Bakker og Mose, 50 Tønder Land, til Have og Park. Resten 100 Tønder Land blev Agerjord.

Arbejderne strømmede til, og med Ét kom der Penge på Egnen, da Lønnen steg uden Strike, patriarkalsk som Forholdet var.

Stene blev sprængte, Jorden kulegravet, pløjet og beplantet, Søen opdæmmet, Kanaler og Broer anlagte i Mosen, alt på rationel Måde og ledet af Fagmænd, således at det Hele i få År fik et nyt Udséende, idet Træer og Buske pippede frem, hvor før var nøgent, og gjorde de gule Bakker grønne.

Da Moseanlæget var færdigt, og Gartneren, senere Chef for Rosenborgs Slotshave, havde fået de mange forskellige Slags Træer til at skyde i Vejret, lod Holten hele Lindegården indrette af Bygmesteren, Etatsråd Kock, gift med en Datter af Admiral Peter Wulff sen. og Fader til Admiral Kock.

Etatsråden vilde rive Rub og Stub ned og bygge op fra Nyt, som det billigste. Men med Idyllen under Lindetræerne i frisk Minde vilde Holten ikke opgive Bondegårds-Indtrykket, og meget imod sin Vilje måtte Kock bøje sig og omkalfatre det Bestående.

Stråtaget blev dog ikke bevaret. Det vilde Fru Holten ikke sove under; den opfixede, udvidede Bondegård fik smukke blå Tagstén.

Der blev imidlertid Plads til 50 Mennesker, ligeså mange Køer og til endnu flere Heste. Alt var såre godt, men Kock holdt Ord, Ombygningen blev ikke billig ligeså lidt som Driften af Gården, der indrettedes til Mønster for Bønderne.

Rullede man fra Roskilde i en af Holtens engelske med fire Heste forspændte Vogne og fra Holbæk-Landevej drejede mod Nord langs

Vestsiden af Isefjorden, kom man efter fem Kvartérs Kørsel til Godset.

På den tilbagelagte Vej så' Gårde og Huse ynkelige ud og bar Fattigdommens Mærke. Men som ved et Trylleslag blev Alt anderledes i samme Øjeblik man kørte gennem det første af Holtens sténsatte Led ved Ørbæksgården, hvis dejlige Roser var berømte.

De beplantede Hegn sammen med Træerne omkring enhver Gård, ethvert Hus, gav det Hele Udseende af en Skovegn, mest dog i Sæby, med den smukt ombyggede Kirke, den nye Skole, de statelige Bygninger, de blomstrende Haver og små Parke.

Havde man så passeret det unge Skovanlæg, de langs Vejen liggende sex idylliske Arbejderhuse med deres store, spanske Kirsebærtræer, og Firhestepisken havde knaldet inde i Krabbesholms Gård, kom man hurtig til Lindegårds Gebetet og hilste på gamle Böllner i Væverhuset, hvorfra han i mange, mange År havde fyldt Familien Holtens Linnedskabe.

Mens Vejen hertil var garneret med almindelige Træer og Buske, afløstes disse efterhånden af Akasier, Guldregn og Syrener.

Fra Kørevejen, som tvers gennem Haven

gik forbi Gartnerboligen, Hovedbygningen og Billardhuset, drejede man ad en lille Allé op til Lindegården. Et mægtigt Piskeknald mældte Ankomsten, to Lænkehunde halsede, Forløberne dansede, Stanghestene holdt an, Vognen rullede gennem Porten, høj nok til Frederiksberg Slot, og holdt for Døren. Var man hentet i Herrens Ekvipage, stod Fruens Kusk som Cerberus og tøjlede Forløberne, der vrinskede til Kammeraterne ovre i Staldene, mens Tjenerne hjalp af Vognen og Familien modtog os med åbne Arme.

Det var *high life*, og man havde det godt på Lindegården. Holtens Vinkælder var jo berømt: *Malvoisir de Holten!** Og Kokkenet svarede dertil.

Efter Bordet blev Kaffen serveret i et af de mange Lysthuse, af hvilke det med Tusinder af Grankogler beklædte Tempel i romersk Stil var det mest indbydende og lå så hojt, at man derfra kunde se Roskilde Domkirke.

Turen i Haven gik Bakke op, Bakke ned til Drivhusene, Hjorteindelukket, Ishuset, Kæmpehøjen og den tilsvarende Hule, begge med

---

* Den holder mærkværdig længe ud, navnlig ved Hoffet.

sténsat Spiralgang. Og ud på Aftenen spaserede man over de mange Broer på Mosen, mens Mosekonen bryggede og Hjærtet slog af Glæde over alt det Smukke, man havde om sig.

Forinden Sengetid drak vi The ved Lampelys under de gamle Lindetræer. Dér var dejligt, og Livet havde Sving.

I henved et halvt Århundrede har Lindegården, fra at være skabt på bar Grund, været et lille Paradis.

Nu — jeg mener i Dag — står de 8 Lindetræer og Vandposten, efter at alle Bygninger og hele Haven er sløjfet til bar Grund, som Mindestøtter om svunden Lykke og Herlighed.

Sic transit!

I Lindegårdslivet var det gamle Holten og hans Hustru, hvis Ledelse man følte i det store Hele, på samme Tid den tyve År yngre I. M. Thiele ved sin fine Sans gav det Kolorit, enten med Pennen, når der var Fester, og dem var der mange af, eller han med sit Talent greb ind i det daglige Liv og altid smukt.

Til sine to Døttre, Ida og Hanne, havde han bygget et lille »Lindehus«, der efterhånden

blev udstyret så komplet, at ethvert Stykke Husgeråd fandtes deri, selvfølgelig i Miniatur, dog således, at der kunde leges inde i Huset.

Det blev til uendelig Moro både for Små og Store gennem flere Generationer, hvad mine Børn kan bevidne såvel som alle de Besøgende, der ofte langsvejs fra kom for at se Lindegården og Lindehuset.

Nu er Lindehuset også kun en Saga.

III

Som jeg tidligere har fortalt, blev jeg forlovet med Thieles Datter Ida.

En af de forste, vi besogte, var Zahrtmann, som hurtig gjorde Gengæld. I Løbet af Samtalen berørte han og gamle Holten det store Fund af Guldgruber i Californien. Begge ménte, at Verden måtte komme i Vilderede med Pengespørgsmålet, hvis Folk blev ved at trække Guld op af Jorden.

En Dag kaldte gamle Holten mig ind til sig og sagde:

«Hør, kære Wilde, Du har været meget med. Hvor stor er din Gæld? Jeg betaler den. Du må ikke have Gæld, når Du gifter Dig.»

«Tak — mange Tak! Men jeg skylder ikke noget uden til »Buxe-Petersen« for at sy et

Par Bénklæder, hvortil jeg selv har leveret Tøjet, men det skal jeg nok klare.»

«Men det er jo umuligt, således som Du har levet med i den store Verden, både herhjemme og i Udlandet!»

«Ikke desto mindre siger jeg Tak en Gang endnu, men jeg kan ikke hjælpe Dig. «Buxepeter» er min eneste Kreditor.»

Den Gamle surmulede og syntes noget tvivlende. Og det varede da ikke heller mange Dage førend han igen kom med det samme Spørgsmål. Men heldigvis kunde jeg trække tolvhundrede Daler op af Lommen, Penge jeg lige havde hævet.

Surmuleriet gik over. Jeg blev omfavnet og fik en Anvisning på årlig at kunne hæve en bestemt Sum. —

Vinteren var lutter Lykke, dels i Helsingør, dels i København, og med Længsel imodeså vi Forårslivet på Lindegården.

Men ak! I Begyndelsen af Maj blev gamle Holten syg, og Natten til den 12te døde han, 75 Ar gammel.

Den næste Morgen gik jeg med Dampskibet fra Helsingør til København og underrettede

Sponneck, som da var Finans-Minister, om Dødsfaldet, og ligeledes Bluhme, der, som jeg vidste, ønskede Holtens Embede på 30,000 Kroner, hvilket han jo også fik.

Under vor Samtale fortalte Bluhme mig, at den Afdøde under Danmarks Finansnød kun havde fået et Statslån istand ved personlig at garantere det med alt, hvad han ejede, da selve Landet ikke havde Spor af Kredit.

På mit Spørgsmål om, hvad mere Holten havde udrettet, svarede den gamle Statsmand:

«Pris enhver lykkelig, selv om han kun har havt én *champ de bataille*, på hvilken han har gavnet sit Fædreland. Det falder ikke i Alles Lod.»

Denne Bluhmes Anerkendelse blev bekræftet, da jeg i 1852 sammen med min Hustru besøgte gamle Konferensråd Donner i Altona og denne Finansmatador sagde til hende:

«Deres Hr. Bedstefader har bedre forstået at varetage sit Lands Interesser end sine egne.»

Holten efterlod sig henimod en Million Kroner. Da han havde begyndt med forholds-

vis lidt og levet på en så stor Fod som få på den Tid, synes det dog at være ganske godt gjort. —

Fru Holten forlod Helsingør, flyttede til Lindegården og boede dér til sin Død 1869.

IV

Den Begejstring for Frihed, Konge og Land, der i 1848 havde revet det danske Folk med, kunde som al anden Begejstring ikke holde sig på Kogepunktet.

De stærke Følelser havde lidt efter lidt givet Plads for en roligere Opfattelse, som støttede sig til den Selvbevidsthed, Ryes Felttog, Sejren ved Fredericia og den tyske Handels Ødelæggelse ved Blokaden havde skabt, og ikke mindre til den faste Overbevisning om, at alle Kræfter blev anspændte til Arméens Forøgelse og Uddannelse.

Dette sidste skyldtes navnlig Krigsminister General Hansens ihærdige og dygtige Ledelse under hele Året fra Våbenstilstanden i Juli 1849, afsluttet med Tyskland og aftvungen Oprørerne, til Krigens Genudbrud i Juli 1850.

I denne lange Tid fik Oprørerne Lov til at skalte og valte efter Behag i Holsten, hvor-

imod Slesvig bestyredes af en Regerings-Kommission: den danske Gehejmeråd Tillisch, Preusseren Grev v. Eulenburg og den engelske Oberst Hodges.

Til at holde Orden lå der i Sydslesvig 6,000 preussiske Soldater, kommanderede af General v. Hahn, og i Nordslesvig 2,000 svensknorske under General Malmborg.

Disse sidste gjorde Ret og Skel, ridderligt i enhver Henseende. Sagde man det om Preusserne i Sydslesvig, så loj man. Deres Opførsel over for Ikke-Oprørere var oprørende. —

Grev v. Eulenburg, en fin, for ikke at sige snu, Diplomat, fik ofte Oberst Hodges paa sit Parti til Fordél for Slesvig-Holstenerne. Men når Tillisch, ukendt med al Slags Rænkespil, havde fået Englænderen under fire Øjne og på sin ligefremme, redelige Måde fremstillet en Sag for ham, kom v. Eulenburg tidt i Minoritet.

Til Ære for denne Preusser protesterede han dog sammen med de to andre Herrer i en Note til vedkommende Regeringer imod, at Oprørerne tæt bag Ejderen samlede en Armé stor nok til hurtig at kunne besætte Slesvig.

Hovedsagen for Danmark var imidlertid: Fred med Preussen.

At vi fik den, skyldtes Preussernes Frygt, dels for Østrig, som igen var bragt på Fode efter Sejren over dets egne Oprørere i Ungarn, dels for en Gentagelse af Blokaden.

Det var dog nær revet ud med Freden. Frederik VII sagde i en Trontale til Rigsdagen, at det knéb med Freden, da hans vildledte Undersåtter fik Hjælp af en større Magt.

Preusserkongen blev vred — en Skorstensfejer kunde ligeså godt blive stødt, fordi man sagde, at han var sort — og gav Grovheder.

Uagtet Frederik VII også blev vred, og Hohenzolleren fik Svar på Tiltale, kom Freden med Preussen dog istand den 2den Juli 1850, således at Slesvig-Holstenerne blev os overladte til «privat Afbankning.»

Med dette Mål for Øje havde vi efterhånden drevet vor Styrke op til henimod 40,000 Mand under General-Major Christoffer v. Krogh med Oberst Flensborg til Generalstabschef og Major H. Kauffmann som Souschef.

Arméen var délt i to Divisioner under General-Majorerne Moltke og Schleppegrell med

Obersterne Steinmann og Johan Bülow til Stabschefer*.

1ste Division bestod af 3die, 4de og 6te Brigade under Obersterne Schepelern, Thestrup og Irminger, og 2den Division af 1ste, 2den og 5te Brigade under Obersterne Krabbe, Baggesen og Ræder.

På Baggesen nær havde alle disse Mænd, ligesom vore øvrige Officerer, déltaget i begge Felttog, og, når undtages det sidste Års Udskrevne, var alle Soldaterne fuldt ud krigsvante med fortræffelig Disciplin.

Tilsøs havde vi 1 Linieskib, 2 Fregatter, 3 mindre Skibe, 16 Rokanonbåde og 4 Dampskibe foruden Kaptejn Tegners udmærkede Transportflåde.

Oprørsarméen var omkring 40,000 Mand, men Halvdélen af Mandskabet var Fremmede og Disciplinen dårlig. Geværerne var derimod bedre end vore.

Det knéb imidlertid for Insurgenterne med at få en Overgeneral; længe søgtes der for-

---

* Sejrherren fra Fredericia, General Bülow, var syg, og General de Meza opholdt sig i Hovedkvarteret som Reconvalescent.

gæves. Men endelig fandt man ham på «Café Tortoni» i Paris*. Det var Preusseren, General Willisen, der fik Oberst v. der Tann til Generalstabschef.

Willisen var Projektmager og forandrede Alt. Bataljonerne gav han 1300 Mand med 650 i hver Halvbrigade, og Personalet blev således omfordélt, at hverken Over- eller Underordnede kendte hinanden.

Lige det Modsatte var Tilfældet hos os. Vore Officerer og Soldater forblev sammen

---

* I 1848 havde Tscherning, som Krigsminister, udnævnt Læssoe til Generalstabschef, men havde endnu ingen kommanderende General. Som man fortalte, mødte Tscherning Kaptejn Holm af Jægerne og sagde:

«Holm, Du skal være kommanderende General.»

«Det gåer ikke an, jeg er for ung.»

«Ja, men hvem da?»

«Tag Majoren.»

Så sendte Tscherning Bud efter Majoren og sagde til ham:

«Du skal være General.»

«Nej, nej dog, jeg er for ung.»

«Ja, men de andre er s'gu for gamle.»

«Tag Oberst Hedemann.»

«Du siger noget.»

Og Hedemann blev Manden.

som gode Krigskammerater, takket være General Hansens Armé-Organisation.

Willisen blev en Ulykke for Oprørerne. Som tysk Højskoleofficer vandt han Sejre på Papiret, men fik Prygl på Valpladsen. —

Strax efter Fredsslutningen med Preussen opløstes Regerings-Kommissionen, og i Kong Frederik VII's Navn overtog Tillisch Regeringen af Hertugdømmet Slesvig med Regenburg til Kabinets-Sekretær.

Allerede før Våbenstilstandens Udløb og mens Preusserne endnu holdt Sydslesvig besat, rykkede Willisen over Ejderen for at overfalde og splitte vor Armé. Men hans Tropper blev så udasede efter nogle få Mils March, at de måtte holde Rast ved Isted og Syd for denne By, hvor de forskansede sig.

Da Krogh erfarede Willisens Brud på Våbenstilstanden, lod han sine Tropper gå over Kongeåen. Efter to Dages March i stegende Hede og gennem en Mur af Støv kom disse udholdende, sejge Folk til Flensborg, hvor de blev modtaget af den jublende danske Befolkning og af Schleppegrells Brigader, som i Ilmarch var gået fra Als til Flensborg.

Samtidig indskibede Malmborg sig og medtog på det danske Folks Vegne Hs. Majestæt Kong Frederik VII's hjærtelige Tak for trofast Udførelse af det ham pålagte Hverv.

Næste Dag begyndte Forspillet til det store Drama den 24de og 25de Juli ved Isted, efter at E. Suenson, med Christian Schønheyder til Næstkommanderende, ombord i Hekla havde skudt den slesvigholstenske Kanonbåd v. der Tann i Brand og sprængt den i Luften.

V

En af de første Dage i Juli kaldte Zahrtmann mig op i Ministeriet og sagde:

«Nu har De havt lang Orlov, nu skal De gøre Gavn og få en vanskelig Opgave.»

«Mange Tak.»

«Ja, tak ikke for tidlig. De skal være lidt af en Eskadrechef, rigtignok kun på et enkelt Skib, men det vil give Dem nok at bestille, skønt De hverken får Krudt eller Kanoner.»

«Så er det vel i Flådens Leje eller inden for Trekroner?»

«Nej, det er ombord i et lejet engelsk Dampskib, der benyttes i Transport, men Kaptejnen vil ikke lystre. Nu må De tage Magten fra ham. Lykke på Rejsen. Farvel.»

Med Ministerens Fuldmagt i Hånden installerede jeg mig ombord i Skibet og hilste på Kaptejnen, da han blev ædru.

Vi kom meget godt ud af det sammen,

navnlig efter at jeg havde foræret ham nogle Flasker Kognak.

I Reglen lå han fuld i Køjen. Var han af og til ædru og kom på Dækket, kunde jeg få ham til, hvad det skulde være. Men da hans Kognak slap op, måtte jeg ud med mere — naturligvis paa Kongens Regning, som det den Gang héd.

Skibet var i uafbrudt Virksomhed mellem København og Arméen, og Alt gik meget godt.

Men en Dag i August var det lige ved at rive ud.

General Hansen kunde ikke udholde at ligge paa den lade Side, mens alle Tropperne var i Felten, og bad derfor Kongen om at måtte besøge General Krogh.

Men Hs. Majestæt, der gennem sin General-Adjudant vidste, hvormeget Ministeren tidligere havde blandet sig i Krigens Førelse, forhindrede General Hansen under intetsigende Påskud fra at rejse, og gav først sin Tilladelse efter Slaget ved Isted.

Da mit Dampskib netop lå i København med Afgangsordre til Flensborg Klokken 4, underrettede Zahrtmann mig om, at Krigs-

ministeren ønskede at tage med, men vilde møde allerede Klokken 2.

Havde Bacchus imidlertid Tag i vor Kaptejn, havde Venus det ikke mindre i vor smukke Maskinmester, der, hver Gang vi kom i Havn, forsvandt, så såre han havde fået min Ordre for næste Tur.

Ved Modtagelsen af Zahrtmanns Budskab blev Himmel og Jord sat i Bevægelse for at få fat i Mester. Men hans Sommerfugle-Natur tro, kom han ikke igen, hvor han havde været Dagen forud, og det lykkedes os ikke at få Fingre i Manden, skønt Politiet hjalp til.

Da Klokken slog to, og Ministeren kom ombord, havde vi Damp, men ingen Maskinmester, der som lykkelig Elsker først gav Møde lidt før fire, *happy and jolly*, eller som det hedder på godt dansk: glad og fornøjet.

Ministeren var vred, men hans Adjudant, Kaptejn Glud, hjalp mig med at få Manden god igen, og veltilfreds ankom han til Flensborg sammen med alle de gode Sager, han sendte Arméen.

VI

Om også Begejstringen fra 1848, den Gang det danske Folk som trælbunden Mand afkastede Lænkerne og greb Sværdet for at bekæmpe Oprøret, havde tabt sig noget, blussede den dog op igen to et halvt År senere, da henimod 50,000 danske Mænd stod kampfærdige på Sø og Land til det endelige Opgør.

Men hvor kunde det også være anderledes?

Var ikke ethvert Menneske hele Landet over knyttet ved Slægtskabsbånd til alle dem, som nu var rede til at ofre Liv og Blod for Fædrelandet? Ydede ikke alle, enhver efter Evne, til Hospitaler, Lazaretter og Soldaternes bedre Forplejning, og anså ikke alle sig som Déltagere i Krigen?

Jo. Ingen holdt sig tilbage. Hjærtet var fuldt, Hånden gav og Pungen blev tomt.

Kort før det gik løs derovre, kom jeg med

mit Dampskib fra Flensborg til København for at hente Gods til Arméen.

Overalt var Folk paa Benene, Mænd og Kvinder, unge og gamle, Ingen kunde blive hjemme. Alle måtte ud for at høre, om der ikke, siden man sidst havde fået de nyeste Efterretninger, var kommen endnu nyere, og om det og det var sandt eller ej.

På Vejen fra Toldboden til Zahrtmann, som boede i Bredgade ved Siden af Prins Ferdinand, blev jeg udspurgt paa Kryds og Tvers, om hvorledes det stod til derovre, om hvem der var stærkest og om jeg ikke nok var vis på, at Oprørerne vilde faa Prygl. Og det var jeg naturligvis.

Alle nærede det bedste Håb. Men man var ogsaa klar over, at Uheld kunde medføre Nederlag og i ethvert Tilfælde vilde Mandefaldet jo blive stort. Tanken herom virkede knugende og Ængstelsen voxede med hver Time.

Men havde det glødet i Gemytterne før Slaget, slog Flammen ud i lys Lue, da jeg lige efter Sejren ved Isted igen kom til København, og Efterretningen som en Løbeild satte hvert eneste Hjærte i Brand.

På Gaden blev man omfavnet af vild-

fremmede Mennesker. Unge og Gamle var ellevilde af Glæde og råbte: «Sejr, Sejr! Hurra for Isted! Hurra for den tapre Landsoldat!»

Og der blev sunget og atter omfavnet med Hurraer i det uendelige

Det var en Folkefest, ikke tillavet, ikke forberedt, men med en Jubel, som hverken Pen eller Pensel kan gengive. Erindringen om den kan derimod ikke udslettes, selv om Årene afrunder Formen, mindsker Fyret, dæmper Flammen.

Alt var Glæde, Stolthed og Tilfredshed. Man vidste jo kun, at vi havde sejret og jaget Fjenden ad Rensborg til. Listen over Døde og Sårede kendtes endnu ikke. Den kom tidsnok.

VII

Slaget ved Isted.

Det var en bitter Skuffelse for Oprørerne, at de efter at være faldet ind i Hertugdømmet Slesvig, ikke kunde nå op til Flensborg inden den danske Hær kom, og give Byens danske Befolkning nogle ordenlige Hib*.

Men disse Forhåbninger bristede. Flensborgerne slap for Pryglene, og vore Allierede drog bort, da den danske Armé rykkede Syd på.

Vor Hovedstyrke skulde marchere ad Slesvig-Chaussé og Mysundevejen, for at angribe Insurgenternes befæstede Stilling ved Isted og Forskansningerne længere mod Syd.

På samme Tid skulde Brigaden Schepelern rykke frem Vest for Trene-Floden, omgå Fjendens vestre Flanke og falde Willisen i Ryggen,

* Uagtet Malmborg havde Ordre til at gå over til Als, når Willisen overskréd Ejderen, forblev han dog i Flensborg til vore Tropper ankom.

mens Brigaden Krabbe gik mod Wedelspang for at møde en mulig Omgåen af vor østre Fløj.

Reserve-Artilleriet skulde følge Hovedstyrken, Reserve-Rytteriet derimod Schepelern.

Da General Kroghs Stabschef, Oberst Flensborg, om Aftenen den 23de Juli havde oplæst denne Slagplan for begge Divisions-Generalerne og disses Brigade-Chefer, påstod Oberst Irminger, at det vilde gå galt, hvis man, efter at have marcheret tre Mil, strax skulde storme faste Stillinger og det endogså i Sommerdagens varmeste Timer.

Alle, undtagen Flensborg, var af samme Mening: Angrébet blev fordélt på to Dage. —

General Willisens Armé stod i stærke Stillinger omkring Isted og bag Langsø. Ligesom vi vilde omgå ham i Vest, agtede han fra Wedelspang at gøre det samme ved os i Øst.

Den 24de Juli, Klokken tre om Morgenen, begyndte første Akt af den blodige Forestilling.

Med stor Præcision stod Schepelern inden Aften tæt Nord for Solbro, klar til næste Morgen at gå over Trenen.

Hele Dagen havde han været i Fægtning med Grev Baudissin, der mældte Willisen, at Schepelern var slået og drevet tilbage over

Floden. Det var et Fantasibillede. Ikke en af vore Soldater havde været Øst for Floden.

Også vor Hovedstyrke, Centrum, kom så langt den skulde og stod om Aftenen efter stadig Fægtning Nord for Helligbæk.

Både Krogh og Willisen holdt sént på Aftenen Krigsråd i hvert sit Hovedkvartér.

Hos os indskrænkede man sig til at forlægge Ræders Brigade fra Moltkes Division til Schleppegrells, hvor den oprindelig hørte hjemme.

Willisen derimod vendte op og ned på de fleste Dispositioner, blot fordi en dansk Fange havde formént, at Schepelerns Brigade Vest for Trenen var den danske Armés Hovedstyrke.

Willisen sluttede deraf, at vore Tropper ved Helligbæk, Fortroppen af Hovedstyrken, kun var en Skinopstilling for at holde Oprørs-Arméen fast, mens denne blev omgået fra Vest af de Tropper, som nu af ham fejlagtig antoges for vor Hovedstyrke.

Øjeblikkelig bestemte Willisen sig derfor til at gå fra Forsvar til Angréb og udsendte de nødvendige Ordrer desangående.

Efter hen på Natten at være bedre under-

rettet, gav han Kontraordre, men på flere Steder var det for sént.

Heraf fulgte, at mange Insurgent-Afdelinger rykkede frem uden at have tilstrækkelig Reserve, en fuldstændig Modsætning til Dispositionerne ved vor Opstilling.

Den 25de Juli, da Dramaets anden Akt skulde begynde, fordélte den korte Sommernats lette Skygger sig og forsvandt, mens Morgengryet med sine mangefarvede Lysvirkninger gik over til fuldt Dagslys, og Solen, rund og rød, hævede sig i Øst op over Horisonten.

Men det var kun en fransk Visit, Solen aflagde. Den tilhyllede sit Åsyn, vilde ikke være Vidne til det Menneske-Slagteri, der forestod: hundredtusind Mennesker i Begréb med at sønderrive hinanden som vilde Dyr! Og det var som om andre Fredens Magter vilde gøre et sidste Forsøg på at hindre Blodbadet, idet en tyk Brandtåge lagde sig over Slagmarken og umuliggjorde enhver Observation af Modstanderens Bevægelser, samtidig med, at en rislende Regn gennemblødte begge Arméer til Skindet fra General til Trænkusk: et koldt Omslag på en Febersygs Pande!

Dog det nyttede Altsammen intet.

Krigsguden lod sig ikke sit Bytte fravriste. Kampen begyndte; man skød i Blinde gennem Tågesløret, og Kuglerne ramte på Lykke og Fromme, Ven som Fjende. Og i denne Legen Blindebuk blev Folk vildfarende og kom hvert Øjeblik fra fast Land ud i Moserne, hvor mange sank i, uden at en Kugle behøvede at sætte Dødsmærket på de Ulykkelige.

Og dette hændte destoværre mest vore Folk, der måtte arbejde sig frem pa Moserne fra Tue til Tue, i fuld Oppakning som Lastdyr med Tornyster, Kappe, Kogekar, Madpose, Feltflaske, Våben og Amunition, mens Slesvig-Holstenerne kun bar pa Armaturen og de nødvendige Fødevarer.

Klokken 3 om Morgenen skulde Ræders Brigade bryde op fra Stenderup.

Ifølge sin Natur kunde Ræder dog ikke vente så længe, ængstelig som han var for ikke at komme tidsnok; han rykkede ud allerede Klokken 2 uden at underrette de andre Afdelinger derom, hverken dem pa Fløjene eller bagved sig. Han havde kun Fjenden for Øje.

Med Forposterne samlede gik han pa med Bajonetten, og Bataljonerne Vett, du Plat,

Gerlach og Dau fordrev under rungende Hurra Fjenden over Sortehojene hélt ned til Gammellund.

På Sortehojene tog Batterierne Marcussen og Lund Stilling og holdt denne. Samtidig sendte Ræder sine to Jægerkorps mod Isted, der, uagtet denne By blev skudt ibrand, gjorde så hårdnakket Modstand, at det forst Klokken 7 lykkedes vore Jægere, efter flere Gange at være slået tilbage, at tage den og sætte sig i Forbindelse med Brigaden Baggesens tre Bataljoner mellem Isted og Langso.

Ræder, der sejrrig havde drevet Fjenden tilbage, måtte hurtig lide under det Forkérte i at storme bort fra sine Sidemænd, idet en overlegen Styrke kastede ham tilbage og ud i Bogemosen.

Tilbagetoget skete dog i så god Orden, at den Dél af Moltkes Division, der under Irminger og Thestrup var brudt op fra Stenderup Klokken halvfire, kunde frelse Ræder og sætte ham istand til igen at gå frem. Men det kostede Tid og Blod.

Under denne Retræte fra Gammellund, og forinden Istedby var taget, så' det så misligt ud for os Danske, at Willisen, sejrsstolt, gav

Ordre til almindelig Fremrykning. Klokken var da 5.

Generalen galopperede selv ned til Katrineskov for herfra at angribe og forcere Istedby i Spidsen af sin 4de Brigade, som var beordret at rykke frem til Skoven.

Men Brigaden, der stod bag Langsø, havde ikke modtaget en sådan Ordre, og inden disse Tropper kom frem, havde Moltke klaret Ræders Forlegenhed og hjulpet Jægerne med at tage Istedby.

Med alt andet end gode Kort på Hånden blev Willisen nu drevet tilbage Syd på og måtte ved Grydeskov slå sig igennem de tre af Baggesens Bataljoner, som Øst om Isted var trængt gennem Stolk og nu stod i Ryggen på Willisen.

Noget senere angréb Generalen igen Isted, men måtte over Hals og Hoved atter retirere, Klokken var da halvni. –

Schleppegrells to Brigader, Baggesens og Krabbes, der stod nordligere end Ræders, brød op Klokken 1½ fra Hostrup. Den halve Mil lange Vej til Klapholt var så smal, at der måtte marcheres med halv Sektions Front.

Fortroppen kom derfor til Klapholt, mens Bagtroppen endnu stod i Hostrup.

Fra Klapholt sendte Schleppegrell Brigaden Krabbe i Sydøst til Wedelspang for at hindre Oprørerne under Oberst Abercron fra at trænge frem mod Nordvest. Krabbe skulde også sende en Bataljon og fire Kanoner til Vadestedet over Langsø og, hvis der var slået Bro, skyde den istykker.

At Krabbe blev denne sidste Ordre overhørig havde slemme Følger. —

Da Schleppegrell kort efter Krabbes Afmarch var på Vejen Syd efter med Brigaden Baggesen, opdagede han trods Tågen, Ræders Kamp på Bøgemosen.

Schleppegrell afsendte derfor en Bataljon over Rømmek til Istedby, lod de andre Bataljoner rykke frem i Ilmarch og gav Oberstløjtnant Henckel Ordre til at blive stående Nord for Stolk som Reserve med halvanden Bataljon, Batteriet Just og Eskadronen Krieger.

Stolk blev fuldstændig afsøgt', og da intet fjendlig fandtes, lod Schleppegrell Baggesens Brigade gå frem med Læssøes Bataljon foran*.

* I København hed det sig, at Schleppegrell var rykket ind i Stolk, uden at denne By iforvejen var afsøgt,

Tågen var nu så tyk, at de bageste i et Kompagni ikke kunde se Kompagnifanen. Den smalle Gades Huse lå lige ved Grøfterne, og uden om Byen spærredes Passagen af mandshøje Jordvolde med Tjørn.

Da Læssøe var kommen igennem Stolk, sendte han en Deling mod Øst, der forjog en fjendlig Patrolje, men opdagede iøvrigt intet foruroligende, Tågen indhyllede og skjulte Alt.

Sammen med Løjtnant Lønborgs to 24 pundige Granatkanoner, der troligen fulgte med, gik Læssøe i Sydvest mod Grydeskov efter først at have kastet et Par fjendtlige Kompagnier tilbage.

I Grydeskov var Insurgenterne så stærke, at Læssøe måtte sende sin Adjudant efter en Reserve-Bataljon, men da Adjudanten Klokken 6 kom tilbage, lå Læssøe døende med en Kugle gennem Brystet.

Læssøe havde dog endnu Kraft til indstændig at pålægge de Omstående at tage Skoven.

Dette skete, og Klokken halvsyv stod tre

---

og at derfor Schleppegrell, Læssøe, Trepka, Kranold og mange andre blev skudt inde i selve Byen.

af Brigaden Baggesens Bataljoner i Ryggen på Willisen mellem Grydeskov, Istedsø og Kathrineskov. Men selve Bridadechefen, Oberst Baggesen, var fraværende.

Ved Batteriet Baggesen, der fra Tværvejen mellem Stolk og Isted havde hjulpet til at tage Grydeskov, opholdt Schleppegrell sig med sin Stab, og hér hørte han en stærk Geværild bag sig oppe i Stolk.

Generalen antog det for et Overfald af Byens Indvånere, da han ikke vilde tro, at Krabbe havde undladt at passe på Gangbroen over Langsø.

Det viste sig dog snart at være Insurgenter under Oberst v. der Horst.

Ubemærket var Obersten rykket over Broen. Skjult af Tågen og de høje Hegn listede han sig derpå Nord efter, tæt Østen om vore mod Grydeskov marcherende Tropper, kom uforvarende lige ind i Stolk og anfaldt Bataljonen Trepka, men uden at vide, hvor han selv var.

Ingen havde Kompas eller tænkte på, at Mosset på Træstammerne viste mod Nord.

Trepkas første Kompagni, der gik ud fra Stolk imod Sydvest, blev angrebet ret i Siden

af den fra Sydøst fremstormende Fjende. Kompagniet holdt Stand, men måtte tilsidst kaste sig ind i Husene på Byens Vestside, og hér faldt den ridderlige Trepka.

De tre andre mod Syd gennem Byens smalle Gade marcherende Kompagnier blev hårdt trængte, men slap dog ind i Husene.

Trods vore Folks heftige Skyden fra Vinduer og Døre, brød Fjenden modig frem gennem Stolk, kom ud Nord for Byen, drev vore flygtende Trosvogne lige i Armene på Henckel og beholdt Byen.

Denne tre Alens Kæmpe fattede øjeblikkelig, at hér var et Enten-Eller. Enten måtte v. der Horst drives tilbage, eller hele Slaget var tabt.

Henckel stormede derfor med sit Infanteri og to Granat-Kanoner under Løjtnant Thestrup, den nysafdøde Oberst, ind på Fjenden, kastede ham med Voldsomhed tilbage mod Byens Nordside og forfulgte ham Syd efter uden om Byen.

Men trænge ind i selve den smalle Gade vilde vore Soldater ikke.

Da Thestrup så' dette, réd han hen foran sin ene Kanon, kommanderede: «March» og råbte til de forbavsede Soldater: «Nu går jeg foran, så følger I vel efter!»

Gennem en voldsom og vedholdende Kugleregn fra de mange Huse og Gårde, raslede Thestrup afsted i flyvende Fart med den sexspændige Kanon hélt ind i Byen, gjorde holdt, prossede af, vendte Kanonen, gav Ild og efter ti Minutters Kamp var Gaden ryddet.

Med Hurra for Thestrup, stormede nu Soldaterne frem gennem Gaden, rensede Byen, drév v. der Horst hélt Syd efter og gjorde over tusind Fanger.

Thestrups glimrende Våbendåd forskaffede ham ikke alene almindelig Anerkendelse, men også det smukke Tilnavn: *Ildhunden**.

Under Kampen i og omkring Stolk forblev Schleppegrell Syd for Byen ved Batteriet Baggesen, der beskød Grydeskov.

Men da Generalen hørte Thestrups Kanon inde i Stolk, styrtede han med Kompagniet, som dækkede Batteriet, lidt Hestfolk og to af Kanonerne imod v. der Horst, som retirerede ud fra Stolk.

Kompagniet blev imidlertid hurtig fordrevet af Overmagten, vore to Kanoner overvældede og de fleste af Dragonerne nedskudte.

* Som jeg hér har beskrevet Affæren, er denne mig fortalt af Thestrup kort før han døde.

Skønt fuldstændig omringet, vilde Schleppegrell dog ikke give sig, og da han stolede på Henckels Komme, forsøgte han med Sablen i Hånden ved Siden af Oberst Sauerbrey at slå sig gennem den fjendtlige Masse.

Henckel kom. Også hér fordrev han Fjenden, men for sént til at redde sin General. Klokken halvotte slog en Kugle Schleppegrell til Jorden. Vi mistede ikke alene en Helt, men en gennem Selvstudium videnskabelig uddannet Officer*.

En Del af Henckels Tropper forfulgte v. der Horst ned mod Langsø. Resten gik i Sydvest til Grydeskov, hvor Henckel overtog Kommandoen af Baggesens Brigade, da Chefen ikke kunde findes. —

Nu, ved Nitiden, var vor Stilling således:

I Vest stod Brigaden Schepelern, klar til at omgå Willisen.

I Centrum havde vi efter hårdnakkede Kampe taget Istedby.

I Syd stod Henckel med tre Bataljoner af

* Om Schleppegrell, Bülow og Hedemann sagde man, at den første læste Krigshistorie, den anden Holberg og den sidste Romaner. Og så var der én General til, han studerede — Jacob Holmblad.

Baggesens Brigade efter ved Stolk at have drevet v. der Horst på Flugt.

I Øst havde Krabbe jaget Oberst Abercron tilbage over Wedelspang.

Bagved Isted stod en Dél af Moltkes Division, som Reserve tillige med Reserve-Artilleriet, og noget vestligere Reserve-Rytteriet.

Men Tågen gjorde, at vort Held ikke kunde komme til sin Ret, i det mindste ikke strax, da Ingen, hverken Over- eller Underordnede, vidste Beskéd med sine egne Forhold eller med nære Naboers, ikke at tale om de fjernerestående Afdelingers.

Der hørte også mere end almindelige Menneskeevner til klart at kunne tænke og dømme hér, hvor Alt var skjult, så meget mere som hver Mand fra General til Menig, var udvåget, træt, gennemvåd og sulten.

General Kroghs Hovedkvartér var dog værst faren. Det modtog nemlig Efterretningen om Affæren ved Stolk af Oberst Baggesen i en Skikkelse, der måtte virke i højeste Grad nedslående.

Med Vandringsstav i Hånden kom Baggesen, efter at have mistet sin Hest, tilfods og fortalte, at hele hans Brigade var ødelagt,

at Schleppegrell, Læssøe, Kranold og mange flere af vore bedste Officerer var faldne, og at Oberst Krabbe var drevet tilbage ved Wedelspang.

Da Hovedkvarteret ikke anså Baggesen for at være gået fra Sans og Samling, tog man hans Ord for gode Varer og sendte en ridende Ordonnans til det omgående Korps ved Trenen under Schepelern med Ordre til øjeblikkelig at vende om og forene sig med Hovedkorpset.

Samtidig blev Brigadechef Oberst Thestrup afsendt mod Stolk med tre af sine Bataljoner, Batteriet Schultz og Husarerne.

Men allerede i Rømmek modtog Thestrup Underretning om, at Henckel havde klaret Affærerne i Stolk.

Det var Schleppegrells Adjudant, Otto Vaupell, der, efter at være sluppen ud af et kort Fangenskab, med stor Åndsnærværelse var på Færde overalt, sammen med Peter Bauditz og nu satte Thestrup ind i Forholdene.

Imidlertid havde General de Meza, der som Rekonvalescent opholdt sig i Hovedkvarteret, fået Schleppegrells Division.

Generalen réd afsted, men kunde ikke finde

Divisionen. Mismodig stég han af Hesten, satte sig i en Grøft og skrev til Krogh.

Efter i sit Brev at have forlangt Adjudanter og tilmældt at have «fundet» Oberst Thestrup med tre Bataljoner, sluttede Meza således:

«Oberst Ræder skal være i Nærheden, om Oberst Krabbe vides intet. — Kaptajn Falkenskjold, som kom såret forbi, siger, at der er ingen Orden og ingen Kommanderende ved Isted. Oberst Baggesen skal være i Nærheden, men skilt fra sin Brigade, hvis Fragmenter ere ubekjendte. At overtage Kommandoen over anden Division kan altså ingen Sporgsmål være om. Første Division må forcere Passet eller vi ere blamerede.»

Oberst Ræder skrev Klokken 8 om Morgenen til Krogh:

«Schleppegrell's Korps er slået; han selv tilligemed J. Bülow* og Læssoe dræbte. Vi have genoprettet Ordenen, men vore Sager er i en vanskelig Stilling. Min Brigade har lidt meget. Oberst Thestrup er ankommen med

* Oberst J. Bülow, Baronesse Reedtz-Thotts Fader og Schleppegrells Stabschef, var kun såret.

tre Bataljoner. Fægtningen er stående, men vi mangler Patroner, Levnetsmidler, Soldater og Kanoner.»

Oberst Thestrup skrev Klokken 8:

«Jeg er ankommen med tre Bataljoner til Rømmeks og rykker frem over Mosen Nord for Isted, hvor Oberst Baggesen har sagt mig, at nogle Afdelinger befinder sig, dog uden at han kan sige mig noget om sin egen Brigade eller om Oberst Krabbes Brigade. Jeg træffer alt på Retræte, men fører nu mine frem og beder Dem om *Artilleri.*»

Oberst Baggesen mælder Klokken 8¹/₄:

«Med to Kanoner af Batteriet Baggesen og Resterne af enkelte Kompagnier står jeg bag Thestrups tre fremrykkende Bataljoner.»

En Jægerofficer mældte, at Krabbe var slået ved Wedelspang, og at Willisens Kavalleri rykkede frem ad Mysunde-Flensborgvej i Ryggen af den danske Hær. —

Ikke en halv Time efter at disse sorgelige Efterretninger indtraf, modtog Hovedkvarteret lutter glædelige.

Man turde alligevel ikke tilbagekalde den til Schepelern sidst afsendte Ordre, som ikke alene forbød ham at omgå Fjenden i Vest,

men pålagde ham at vende om og søge Forbindelse med Hovedstyrken.

Og højst beklageligt var det, at man, da de gode Efterretninder bekræftede sig, ikke gjorde alt mulig for, at Schepelern atter kunde vende om og gjøre det af med Willisen.

Trods vor gode Stilling gjorde Tabet af de mange højtstående Officerer sig gældende, og på flere Steder gik vore Afdelinger tilbage, hvad vore Modstandere benyttede sig af til igen at angribe Isted. Men det mislykkedes. Angrebet blev afslået. —

Vort Artilleri, der på Grund af Tågen kun i ringe Grad var anvendt, kørte nu, da det blev klart Vejr, frem og vedligeholdt i flere Timer en levende Kanonild mod Insurgenterne, der tildels stod i Skanser.

Under denne Artillerikamp langs Chausséen ordnede Meza sine Tropper og var ved Elvetiden klar til at gå frem, hvilket han tilmældte Krogh. Men Meza måtte vente en Time ved Grydeskov på Moltkes sidste Reserver, der skulde frem over Istedkro*. —

* Da Mezas Hest, der havde båret ham i alle tre Felttog, hér blev skudt under ham, skar Meza, mens Kuglerne péb, en Lok af Dyrets Manke.

Schepelern holdt sig skjult i Skovby, men blev røbet, da nogle Officerer i ungdommelig Kådhed og lige stik imod den strænge Befaling stormede frem og derved fremkaldte et Par af Willisens Kanoner, der efter nogen Tids Skydning blev fordrevne af Kaptejn Stjernholms to Pjeser.

Da Willisen hørte denne Kanonade, der lod som om vi faldt ham i Ryggen, tabte han Lysten til at angribe og lod strax blæse Retræte.

Ordren blev udført, og vore Tropper fulgte efter, så godt de kunde, men Schepelern tog ikke Oprørerne i Nakken.

Han vendte om og gik tilbage over Trenen, da Ordonnansen havde bragt ham Hovedkvarterets Ordre.

Schepelern lystrede blindt, skønt man gjorde ham opmærksom på, at Slagets Skydning stadig trak sig Syd efter, og at Årsagen til den afsendte Ordre således måtte være hævet.

Var nu Schepelern, istedet for at vende om, gået på, vilde Oprøret her have fået sit *Sedan*. Nu slap det for et så grundigt Nederlag.

Schepelern forlod Skovby og kom næste Dag efter en Marchtur på otte Mil til Nykro, Nord for Slesvig By.

Ad den nærmeste Vej fra Skovby til Nykro er der tre tusind Alen. —

Willisen begyndte Tilbagetoget med at lade sit halve Artilleri køre Syd på, for med dette at dække Retræten. Men da hans Fodfolk så' Kanonerne gå deres Vej, gjorde de udenvidere ligeså og flygtede i største Uorden.

Imens stormede vore Folk Istedkro, tog tre Kanoner og tilbageslog et Kavalerichok af tre Eskadroner, der vilde generobre Kanonerne, så eftertrykkelig, at alle Rytterne vendte om. I vildt Ridt sprængte de gennem deres egne flygtende Infanterikolonner, réd overende for Føde og nedtrampede så forfærdeligt, at en Fjende ikke kunde gøre det værre.

Det var Bataljonen St. Aubain, hvis kække Fører faldt, og Gardens Skyttekæder under Arntz, Holten, H. Krieger og Nægler, der med Bravur tog de tre Kanoner og vendte op og ned på de fjendlige Ryttere.

Ustandselig flygtede Willisens Tropper det bedste de kunde, og letfødede som de var, blev vore tungt belastede Infanterister sejlede langt agter ud.

Krogh lod nu Reserve-Rytteriet rykke frem,

men en Tilfældighed bragte Uorden i Rækkerne og Forfølgelsen ophørte! —

På vor østre Fløj drév Krabbe, glimrende betjent af Batteriet Dinesen og Max Müller, Oberst Abercron tilbage over Wedelspang og videre den næste Dag over Passet ved Slien. —

Langsomt, men i jævn Orden, rykkede Hovedstyrken frem fra Istedkro, mens Oprørerne styrtede afsted, vildt og tøjlesløst, hvad den bedrøvede By Slesvig fik at føle, ligesom den gode Stad Rensborg.

Da vore Folk om Aftenen med beundringsværdig, exempelløs Disciplin gik gennem Slesvig, henlå Byen som uddød. Døre og Vinduer var lukkede, Gardinerne nedrullede som til Begravelse, på Gaden var der ikke et Menneske og kun Soldaternes faste Fodslag afbrød den uhyggelige Stilhed.

Madam Esselbach gjorde dog en Undtagelse. Hendes Hotel stod åbent, og enhver af hendes gamle Bekendte fra 48 sendte hun fra den indbydende Dør et venligt Nik.

Tysk som hun havde været med de Tyske, blev hun dansk med de Danske, hjalp Alle, forrådte Ingen.

Slaget var vundet. Vi havde, om ikke

knust Oprørerne, så dog taget Brodden fra dem.

Men Sejren var dyr: 825 Faldne, 2362 Sårede og ligeså mange på Oprørernes Side.

Et Tab, der bragte Sorg og Bekymring på mangfoldige Steder i det danske Monarki — og det blev ikke derved.

VIII

Min Transportfart med det engelske Dampskib, dets fugtige Kaptejn og forelskede Maskinmester gik uforstyrret sin Gang. Fra København overførte vi til Krigens Forbrug, foruden Materiale, de Krigsfolk, som var blevne reparerede på Hospitalerne, og i Retur til København, hvad Krigen fortfarende leverede af Syge og Sårede.

For at kunne magte mit internationale Mandskab og erstatte tre af dettes til Hospitalet afsendte Delirister, havde Zahrtmann medgivet mig sex velbevæbnede Skagboere.

Med disse brave Jyder holdt jeg Skibet i Orden, og alt gik godt. På en af Turene havde vi en Bryllupshøjtidelighed ombord. Det var en Dag i Flensborg, hvorfra vi skulde sejle den næste Morgen, efter at have fået Syge og Sårede ombord. Maskinmesteren forlangte pludselig 24 Timers Permission for at

kunne gifte sig med en til Flensborg arriveret Englænderinde. Da jeg imidlertid kendte Maskinmesterens Pålidelighed, særlig, når det Erotiske var med i Spillet, nægtede jeg Permissionen, og da han blev påståelig, lod jeg Kaptejnen belægge ham med Arrest, men lovede samtidig at besørge Bryllupet endnu samme Aften, og det syntes Mester rigtig godt om.

Der blev sendt Bud efter Brud, Præst, Forlovere og Blomster, et Lukaf blev indrettet til Brudekammer, en Souper arrangeret, og i min Kahyt skulde Vielsen gå for sig.

Det knéb med at skaffe Forlovere, men tilsidst fik jeg dog to engelske, temmelig fordrukne Matroser til at gå ind på Vovestykket.

Klokken ti ønskede vi de Nygifte alt godt og bød dem med det samme Godnat, da Bruden vilde gøre sin Bryllupsrejse med os.

Den næste Morgen havde Vagtmanden, en af Skagboerne, lidt svært ved at få Brudgommen ud af Køjen. Det lykkedes imidlertid, og snart efter havde vi den Glæde at se den unge smukke Frue på Dækket.

Iøvrigt forholdt denne Giftermaalshissorie sig således:

Damen, der boede i London, var Mesters gamle Kæreste, og deres Bryllup var forestående, da hans Skib pludselig kom i dansk Tjeneste. Den vordende Frue, som allerede tidligere havde hørt noget om hendes tilkommende Mands *flirtations* i fremmede Havne og havde fået denne Uregelmæssighed yderligere bekræftet fra København, overraskede den intet anende Mester i Flensborg og lagde ham i Hymens Lænker.

Næste Gang vi kom til Flensborg, var der ingen Fragt. Skibet blev underlagt Tegners Transportflåde, og jeg ansat ved hans Hovedkvartér i Flensborg.

IX

Da Hs. Majestæt Kong Oscar I havde bestemt, at en Eskadre, bestående af fem Sejlkorvetter og Dampkorvetten Thor, der lå i Østersøen Syd for Langeland under Befaling af Kommandør Prins Oscar, den nuværende Konge, skulde bringe General Malmborgs 2,000 svensk-norske Soldater hjem fra Flensborg, blev en hurtigsejlende Skonnert, Datidens Expres, afsendt fra Carlskrona med Ordrer til Hs. Kgl. Højhed.

Langvarigt Vindstille forsinkede imidlertid både Skonnert og Eskadre sålænge, at Malmborgs Tropper måtte overføres til vore Øer på danske Orlogsskibe og Transportfartøjer, idet Prinsens Eskadre først nåede ind til Sønderborg efter Istedslaget.

Da Thor ifølge Hs. Kgl. Højheds Ordre havde fuldført Transporten af vore Sårede fra Flensborg til Sønderborg, gik Prinsen med sin

Stander hejst på den norske Korvet Nordstjernen sammen med de svenske Korvetter Lagerbjelke og Thor ind til Flensborg.

Tillisch, som ventede Prinsen, havde i al sin Beskedenhed anmodet Kaptajn Tegner om en Jolle for i denne at kunne gå ud til Nordstjernen.

Tegners skriftlige Svar lød således:

«Jeg tillader mig herved at sende Deres Excellence mit smukkeste Dampskib, ført af Løjtnant Wilde, og stiller både Skib og Fører til Deres Excellences Disposition under Hs. Kgl. Højheds Ophold hersteds.»

Eskadren var derfor næppe kommen til Ankers, før jeg med Zephyr løb på Siden af Nordstjernen og satte Tillisch ombord til Prinsen, som stod i fuld Galla for at gå i Land og hilse på Tillisch i dennes Egenskab af Regent i Hertugdømmet Slesvig.

Førend Zephyr forlod Nordstjernen, havde Tillisch attacheret mig hos Hs. Kgl. Højhed, så længe Eskadren lå ved Flensborg.

Som ældst Officer ved Transportflåden skulde Løjtnant Chr. Hedemann have havt Kommandoen af Zephyr, men da hans Galla-

uniform var ubrugelig, blev han en Umulighed og jeg den Udkårne.

Det er derfor en Tilfældighed, jeg skylder at være kommen i Berøring med denne både som Menneske og Fyrste så højt begavede, så fint udviklede Personlighed, hvem jeg nu i mange År har lært bestandig at skatte højere og højere, og på hvis Bevågenhed, jeg sætter så stor Pris.

Efter at have bragt Tillisch tilbage fra Nordstjernen, modtog jeg strax efter Prinsen, der ved Landstigningen hilstes med Begejstring af Byens Indvånere. Det var en Tak for Okkupationen.

Hs. Kgl. Højhed benyttede ikke de til hans Disposition stillede Vogne, der skulde føre ham op til Tillisch, men gik, og jeg måtte under Marchen snart erkende, at det ikke var let at holde Trop med denne 3¼ Alens Kæmpe. Prinsens lange og mine korte Bén var ikke *partie égale.* Jeg var nødt til at sætte svært i for at følge med, men endnu mere end Benene måtte jeg anstrænge mit Hoved. Den 21årige unge Mand var inde i Alt, og det var jeg ikke — langt fra!

Man havde givet Prinsen en praktisk ud-

dannet ældre Sømand, Løjtnant Fleischer, til Næstkommanderende, men trods den unge Alder var Prinsen sin Post så voxen, at en Mentor var overflødig.

Navnlig var Hs. Kgl. Højhed Mester i den Tids så vanskelige Eskadre-Tjeneste. Herpå et lille Bevis:

Da Admiral van Dockum i 1873 var Formand i en Kommission til Ordning af Spørgsmålet om en Stabschefs Forhold til den kommanderende Admiral, skrev han til mig i Roskilde og udbad sig min Mening om Sagen. Jeg havde været en Slags Stabschef hos Admiralen i 1853, og havde forinden, samme År, gjort Tjeneste i Staben under Prins Oscar, Flagkaptejn hos Admiral S. Krusenstierna, der kommanderede en skandinavisk Eskadre sammensat af Skibe fra alle tre Rigers Flåder.

Van Dockums Brev lagde jeg i en Konvolut til Kong Oscar II og tillod mig at anmode Hs. Majestæt om at besvare Spørgsmålet.

Svaret fik jeg med Omgående og sendte det til van Dockum, der tilskrev mig således:

Tak for det Tilsendte. I al sin Korthed er Kongens Brev så udtømmende, så klart, at der ikke behøves at siges mere end hvad Hs.

Majestæt har skrevet. Selv om Forfatteren ikke havde bestilt andet end studere Marinesager, måtte man beundre ham. Men når man nu véd, i hvor mangfoldige Retninger Hs. Majestæt er fuldt ud med, må man endnu mere tage Hatten af. Og det gør jeg med al Honnør.» —

Under Prinsens Ophold i Flensborg var der lutter Liv, såvel ombord som iland. Livsglad og elskværdig, førte Eskadrechefen an og smittede både Unge og Gamle med sit gode Humør.

Pligterne som Alvorsmand blev dog ikke glemte. Hospitaler og Sygehuse besøgtes. Hér fornyede Prinsen Bekendtskabet med de Officerer, som Året iforvejen fra Fredericia, sammen med Hs. Kgl. Højhed ombord i Dampskibet Christian VIII, havde besét Stillingen strax efter Udfaldet den 6te Juli, ved hvilken Lejlighed en Trosse kom ind i Dampskibets ene Hjul, således at Skibet drev over mod et fjendtligt Batteri, men dog tilsidst klarede sig uden at blive truffet af de fjendtlige Kugler.

Der var Fester såvel ombord som hos

Tillisch og Christiansens, hvor den galante General Malmborg havde havt sit Kvartér.

Ved Dineren hos Tillisch forefaldt et lille Intermezzo:

Under Taflet stormede en Flok Soldater af Garnisonen Huset. Det var Sydslesvigere, som man ikke turde sende i Felten.

Tillisch og General Hansen gik ned til Folkene, men uden at kunne tilvejebringe Orden, der først kom istand, da en Eskadron jydske Dragoner huggede ind og fordrev Spektakelmagerne.

Prinsen blev under al denne Larm ganske rolig siddende, og som Følge deraf vi andre også.

Af de mange norske og svenske Officerer, jeg hér lærte at kende, er der nu kun to tilbage: Baron Finn Wedel Jarlsberg, Hs. Majestæts første Kammerjunker, som sprang i Luften med Linieskibet Christian VIII, og Admiral Ihlen.

Begge disse Venner besøgte jeg 1892 i deres Hjem, da Konsulatstriden, under Kongens Ophold i Kristiania, rasede på det heftigste.

Efter få Dages Ophold i Flensborg afsejlede

Eskadren, efterladende sig det bedste Indtryk, og, jeg tror, flere blødende Hjærter.

Da Skibene var borte, afleverede Tillisch Dampskibet Zephyr, men beholdt mig som Adjudant. Og kort efter blev jeg Ridder af den norske St. Olafs Orden. Den var let fortjent.

X

Min Adjudant-Tjeneste var ikke besværlig. Tillisch, der hadede Ceremonier og med sit ligefremme Væsen var alt andet end Hofmand, lod mig kun fungere ved extraordinære Lejligheder.

Til disse hørte Frederik VIIdes Besøg i Flensborg, som indtraf kort efter at Kongen havde giftet sig med Grevinde Danner og var på Rejsen over til Dannevirke.

Et Øjeblik før Hs. Majestæt skulde afgå til Arméen, og jeg med Tillisch gik op ad Trappen til Kongen, var vi lige ved at falde bag over af Latter.

Oppe på en Trappeafsats stod en à la Pindsvin armeret civil Hofembedsmand. Navnlig gréb Synet af hans to enorme Rytterpistoler os. De sad i Livbæltet, en på hver Side, med Enden af Skæftet næsten i Højde med Mandens grinende, alt andet end intelligente Ansigt.

Efter at have sundet os, passerede vi Grinebideren, som dybt bukkende rakte Hånden ud mod Tillisch og sagde:

«Ja, Deres Excellense, man kan jo ikke vide, om man kunde få sig arrangeret en lille Forpostfægtning.»

Da Tillisch gik fornemt videre uden at modtage den udstrakte Hånd og uden at svare, sagde den krigslystne Herre til mig:

«Ikke sandt, hva'?

«Jo naturligvis,» svarede jeg, «men tag Dem iagt. De bliver en dejlig Skive at skyde på» — og så lo Tillisch.

Da Kongen rejste hjem med sit Dampskib, fulgte Tillisch og jeg med til Kobenhavn. Hér svandt hurtig et Par glade Dage, hvorpå vi returnerede til Flensborg.

Kongens Rejse til Arméen foranledigede iøvrigt, at *Dubois*, hollandsk Gesandt ved det danske Hof, forløb sig ret grundigt.

Strax efter Kongens Hjemkomst til Kobenhavn hilste *Dubois* på Allerhojstsamme og spurgte Majestæten, der havde et lille Sår på Armen og bar denne i Bind, om Arsagen hertil.

Da Kongen spøgende svarede, at det var

en Erindring fra Krigen, indberettede *Dubois* Historien til sin Regering, hvad han hellere skulde have undladt.

Tillisch og jeg gjorde en lille Tur til Abenrå; den faldt løjerlig ud.

I en magelig Vogn rullede vi hen ad Landevejen, mens Kusken knaldede med Pisken og Hestene sprang. Det var Kurérheste, og vi kom hurtig afsted.

Efter et Forretningsbesøg hos den nye Amtmand, Hr. Heltzen, som jeg i høj Grad beundrede for den Klarhed, hvormed han besvarede alle Tillisch's Spørgsmål i Embedssager, bankede Tillisch og jeg på hos den forrige Amtmand, Hr. von Krogh, en ivrig Slesvig-Holstener, ligesom Datteren. Vi ventede alligevel en venlig Modtagelse, da Tillisch i Christian VIIIs Tid ovre på Føhr havde været en stor Beundrer af den elskværdige Frøken.

Men den Politik, den Politik! Modtaget blev vi. Men to Istappe kunde ikke være stivere, ikke koldere, end både Fader og Datter var, og trods alle Anstrængelser formåede vi ikke at tø dem op. Ikke så meget som en Finger fik vi til Farvel.

Det var en kold Stråle.

XI

Krigen gik imidlertid sin jevne Gang. Strax efter Istedslaget tog Insurgenterne Stilling i Rensborg og Nord for Ejderen med østre Fløj henimod Slien, den vestre i Frederiksstad og på det Rene med, at den danske Armé under Trykket fra det tyske Forbund ikke turde overskride Floden.

Vor Armé stod i Dannevirke med østre Fløj i Mysunde, hvor der var Bro over Slien, og den vestre henimod Frederiksstad.

I godt og vel en halv Snes Dage lod Krogh sine Tropper udhvile sig efter Slaget ved Isted. Men Krigsminister General Hansen, der besøgte Arméen, satte denne i Bevægelse. Den sydvestlige Del af Slesvig blev besat og Frederiksstad, der toges den 8de August, fik Helgesen til Kommandant*.

* Havde Slesvig-Holstenerne ved Forsøget på at tilbageerobre Frederiksstad, benyttet den Lære, Kaptejn

Samme Dag sprang Rensborgs Laboratorium i Luften. Da mange Mennesker dræbtes og meget Krigsmateriel blev ødelagt, ikke at tale om, at der ikke var en hél Rude i Byen, kom Oprørs-Regeringen ligesom General Hansen i Krigshumør og forlangte, at Arméen skulde gøre Gavn for Pengene, skulde arbejde, og stakkels Willisen måtte for at undgå Afsked, love at angribe.

Generalen valgte over Mysunde at tvinge os ud fra Dannevirke op imod Flensborg.

Men Willisen betænkte sig for længe. Krabbe fik med sine 3 Bataljoner og 10 Kanoner så god Tid til at øve sine Folk i at afslå Angréb, at Willisen, da han med $10\frac{1}{2}$ Bataljon og 46 Kanoner stormede Mysunde, ikke alene blev slået tilbage, men ynkelig forfulgt ad Rensborg til med Tab af mange

---

Sophus Schack gav dem, da Helgesen indtog Staden, vilde de have sejret. Istedet for at stå stille og lade sig nedskyde fra et lukket Dige, gik Sophus Schack modigt på med Bajonetten og tog Diget. Men Sophus Schack var også en viljefast Mand, der hårdt såret, nær havde måttet bøde med Livet for sin kække Dåd.

Schack skaffede sig også et Navn som Maler. Galleriet ejer hans store Billeder.

Faldne og Fanger, uagtet vi ikke havde Spor af Kavalleri.

Den 12te September blev således en Hædersdag for Krabbes Brigade, idet denne ikke blot sejrede, men forfulgte Fjenden, så langt Brigadens få Kræfter strakte til. Alle udmærkede sig, — mest dog Dinesen og hans Kanoner.

Men Willisen lod sig ikke forknytte. Da han var kommen indenfor Rensborgs Volde, hvor der iøvrigt var Kolera, udstedte han følgende Armébefaling.

«Jeg takker Hæren for den i Dagene den 12te og 13de udviste Udholdenhed og Tapperhed. Alle de Tropper, som have taget Dél i Træfningen, have gjort deres Pligt: på den Måde bliver Hæren stedse mere krigsvant. Dagene have ikke været uden smærtelige Tab. 1ste Bataljon har ved sit berømmelsesværdige Angréb på Mysunde Brohoved lidt mest. Vi have nået, hvad vi vilde. Ved et dristigt Foretagende have vi villet lokke Fjenden ud af hans forskansede Stilling ved Slesvig og tilbyde ham et Slag i åben Mark. Vi have ødelagt alle hans Forskansninger og Lejre østerpå ved Eckernførde, Holm, Kokkendorf og Hummel-

feld og vist ham, at han ikke er Herre i Stillingen, som han foregiver. Jeg imødeser Afdelingernes Indberetninger, for ved Forfremmelser at kunne belønne den udviste Tapperhed.

Willisen.

Denne Kundgørelse betegner Willisens Dristighed, hvor det gælder om at føre Pennen. Mest kuriøst er det dog, at den 13de September nævnes. På denne Dag var der ikke Spor af Kamp, da vore Tropper allerede havde standset Forfølgelsen og gjort Holdt forinden Midnat. Men måske havde Willisens Ur også taget Rejsaus?

På vor Side forsøgte man ikke fra Dannevirke at tage de flygtende Insurgenter i Nakken. Det havde vel også været for risikabelt. Krogh indskrænkede sig til med sin Stab at hilse på Krabbe om Morgenen den 13de og takke Brigaden for udvist Tapperhed.

Stillingen ved Slien blev nu yderligere forstærket, og ikke mindst ved at fire Kanonjoller under Løjtnant Anthonius Krieger blev henlagt i Bredingen på Slien, hvor han forblev hele Vinteren over, trods Is og Kulde.

Var Opholdet i en Kanonchalup ikke særlig bekvemt, var det dog et Paradis imod at leve og bo i en Kanonjolle, der, ikke meget større end en stor Skildpadde, havde en 60pundig Granatkanon og en Besætning bestående af en Løjtnant, en Underofficer og 22 Mand, stuvede sammen som Sild i en Tønde.

XII

Efter Mysunde-Affæren udhvilede Willisen sig på sine Laurbær. Men længe fik han ikke Ro, man tvang ham til at afskedige Major Wynnecken, Generalstabens Souschef, en af Insurgenternes dygtigste Officerer, en bestemt Modstander af Angréb på os.

Willlisen måtte altså til det igen. Denne Gang skulde han gå løs på Frederiksstad, hvor Helgesen havde forskanset sig og bygget Færgehus-Batteriet Syd for Byen, tæt ved Ejderen.

Da Frederiksstad havde en Besætning af 3 Bataljoner og 8 Kanoner, ménte Willisen, efter Erfaringen ved Mysunde, ikke at kunne sejre med en mindre Styrke end 8 Bataljoner og 58 Stykker Skyts, kommanderet af selve v. der Tann.

Angrebet begyndte den 29de September og fortsattes i sex Dage*.

Fjenden skød strax Byen i Brand og vedblev at holde Branden ilive. Magistraten bad derfor med Helgesens Tilladelse v. der Tann om at skåne Byen, da der blev slået flere Indvånere ihjel end Soldater.

Men der hjalp ingen kære Mo'er. Det var kun hvad Krigen førte med sig! Tyskerne glemte, at de Året iforvejen havde kaldt det Vandalisme, at Paludan for at redde sine Skibe vilde skyde den oprørske By Eckernførde i Brand.

Vore 8 små Kanoner besvarede i Begyndelsen den heftige Ild fra Fjendens 58 langt større Stykker Skyts. Men da Kampen var alt for ulige, trak Stjernholm sine sex Kanoner tilbage for at kunne bevare dem i uskadt Stand indtil Fjenden stormede. De andre to Kanoner forblev derimod altid i det lukkede Færgehus-

* Som den første Bombe faldt, kom en af Byens Wühlere triumferende ud af sit Hus med Oprørs-Kokarden på Brystet. Uheldigvis faldt han lige i Armene på Helgesen, hvis Ordonnans, ifølge Befaling, gav Synderen en dansk Kokarde pa den nederste Dél af Ryggen ved Hjælp af 25 velmente Klingeslag.

Batteri, hvor de under Moltkes og Falbes Ledelse gjorde Underværker. —

Samtidig med Angrebet på Frederiksstad gik Insurgenterne over Ejderen Vest for Tønning, tog denne By og fordrev vore små Besætninger i Landskabet Eyderstedt.

Von der Tann smigrede sig med, at denne Manøvre i Ryggen på Frederiksstad vilde tage Modet fra Besætningen og drive den på Flugt. Men han havde ikke gjort Regning på Helgesen og Mænd som Ernst, Anthon Falbe, Moltke, Stjernholm og *last not least* Henckel — alle tilsammen Førsterangsfolk.

Von der Tanns Manøvre blev dog hurtigt ødelagt af Brigadechef Oberst Irminger, som stod Nordvest for Frederiksstad og skulde optage Helgesen, hvis han måtte forlade Byen. Irminger lod nemlig Bataljonen Lemmich drive Oprørerne over Ejderen og atter besætte Tønning og Ejderstedt.

Samtidig med at Insurgenterne beskød Frederiksstad, foretog de jevnlig Stormangréb. De kom da fra Øst ad Ejderdiget, Rensborg-Chaussé og Trenediget, men afsloges stadig fra Mølleskansen, Centralværket og Grevenhof, dels ved Infanteriets glimrende, udholdende

Tapperhed, dels ved den geniale Måde, hvorpå Stjernholms skjulte Kanoner blev kørte op på Brinken, gjorde lyst i de fjendtlige Storm-Kolonner — og forsvandt*.

Ikke desto mindre bad Stabschefen, Kaptejn Hoffman, Helgesen om at måtte udstede Anvisning på, hvorledes et muligt Tilbagetog skulde ské.

Tilbagetog! Nej aldrig! Det lukkede Helgesen Ørerne for. Ja, vilde man endelig skrive, så måtte i det mindste hans Navn ikke nævnes.

Helgesen fik flere Vink, navnlig fra Irminger om at trække sig tilbage itide. Men den 3die Oktober sendte Hovedkvarteret Helgesen gennem Irminger den velkomne Ordre, ikke uden højeste Nødvendighed at opgive Frederiksstad.

Sjæleglad forblev derfor Helgesen hvor han var, uagtet Irminger på det bestemteste forménte, at «den højeste Nødvendighed» alle-

---

* Frederiksstad ligger i Marsken, som ved Diger beskyttes mod Ejderen og Trenen, således at Havvandet intet Sted kan trænge ind. Marsklandet har store Grøfter, som omkring Frederiksstad blev gjort både bredere og dybere, hvorfor Fjenden måtte holde sig på Digerne og Chausséen.

rede var tilstede. Det kunde Helgesen imidlertid ikke gå ind på, da Kaptejn Ernst, den nuværende General, i den tykke Tåge havde istandsat alle Brystværn, og Besætningens Mod var usvækket.

Den 4de Oktober, Helgesens Fødselsdag, blev fejret i Frederiksstad med Glans og i fuld Belysning.

Dagens første Hilsen fik han tilsendt af nuværende Oberst Elben, som mældte, at fjendtlige Kolonner nærmede sig, hvilket Elben havde opdaget fra Toppen af et Kirketårn, på samme Tid dette blev gennemskudt af fem Kanonkugler.

Oberst Vogt stod med 7de Bataljon i Skanserne mod Øst og 4de Reserve-Bataljon på Torvet midt imellem alle de brændende og rygende Huse for at udhvile sig, mens 1ste Reserve-Bataljon, under Henckel, sov og nød Livet udenfor Byen i Vest.

Men Hvile og Søvn blev der ikke meget af på denne for vore Soldater så hæderlige Dag.

Vogts Bataljon, svunden ind til 660 Mand, var for svag til at modstå et pludseligt Overfald, og en Dél af 4de Reserve-Bataljon

måtte derfor trække ud i Skanserne istedet for at hvile sig på Torvet.

Om Formiddagen ankom Willisen. Bombardementet begyndte på én Gang fra en holstensk Skanse, Kanonbådene på Ejderen, samt fra Kanonerne på Ejderdiget, Rensborg-Chaussé og Trenediget, først småt, derpå med stigende Tempo, og efterhånden så voldsomt, at der faldt 40 fjendtlige Kanon- og Bombeskud i Minuttet.

Beskydningen var imidlertid planløs. Nuomstunder vilde man have båret sig anderledes ad. Istedet for at lade hele Artileristyrken ødelægge vore Skanser stykkevis, blev der skudt snart hér, snart dér, uden at beskadige Skanserne mere, end at disse stadig kunde istandsættes.

Hvad der var tilbage af Byen fik derimod sin Bekomst både af Granater og gloende Kugler, og hen på Eftermiddagen brændte den hollandske Kirke.

Flammerne snoede sig som Slanger op ad det høje Spir, der dannede en mægtig Ildsøjle. Og da Spiret om Aftenen styrtede ned, stod et Ildhav op mod Himlen, et Skuespil, der i al sin Forfærdelighed blev hilst med vilde Hyl,

Hoch og Fanfare af den Sværm slesvigholstenske Herrer og Damer, som tilhest, tilfods og i elegante Ekvipager havde forsamlet sig ovre på det holstenske Ejderdige for at være Vidne, når Dannebrog faldt og Oprørsfanen blev plantet på Frederiksstads Ruiner.

Rasende over denne Råhed, réd Helgesen på sin Gråskimmel op på vort Ejderdige og truede, mens Kuglerne péb ham om Ørerne, hånligt ad dette uvorne Selskab.

Klokken $5^1/_4$ om Eftermiddagen mældte Elben: «Fjenden stormer frem på Ejderdiget, og en Dampbåd bugserer fire Kanonchalupper sammen med Både, fulde af Soldater!»

Denne flydende Styrke på Ejderen vilde gå forbi Frederiksstad for at angribe Byen fra Vest, men blev drevet tilbage af de to Kanoner i Færgehusbatteriet, og Soldaterne flygtede over til Holsten.

I Mølleskansen stod 70 af vore Folk. De hvilede sig rolig med Ryggen mod Brystværnet og med Geværet mellem Benene.

Tre Soldater stod på Udkig og aflostes hvert Kvartér.

Klokken $5^1/_2$ råbte Udkiggerne alle som én: «Nu kommer de!»

Insurgenterne havde på Ejderdiget en Forskansning, hvis Udfaldsport imidlertid var så smal, at kun to Mand, Side om Side, kunde passere den på én Gang.

De første 100 Jægere, som skulde storme, slap usete og levende gennem dette Termopylæ, løb rask frem lige imod Mølleskansen uden at mærke noget til vore Soldater, der med fældet Gevær, Fingren om Aftrækkeren og Øjet på Sigtekornet var gamle nok til at vente deres Tid.

Først på nært Hold knaldede 70 Skud, og mange af Kuglerne tog sin Mand. Nogle få af de Stormende kom op på Skansen og det med sådan Fart, at de styrtede ned i Armene på vore Jenser, som var godmodige nok til ikke at gøre dem Spor af Fortræd. De Levende blev puttet i Hullet, de Døde kylet i Hovedet på de Stormende.

To Kompagnier, der skulde følge i Hælene på Jægerne, blev imidlertid opdagede ved Udgangen af Forskansningen og blev ilde tilredte af Stjernholms Kanoner. Da Kompagnierne endelig dannede en Stormkolonne og gik på, fik de samme Medfart som Jægerne. Folkene

kastede sig ned på Jorden, skød liggende, idet de foretrak en Kugle hellere end at gå på med det blanke Våben. Officererne gjorde deres Pligt, men kunde intet udrette. —

Da Helgesen havde fået Mælding om Stormen, sendte han Hofman efter Henckels Bataljon og førte selv Reserven fra Torvet ud i Skanserne.

Det var Hjælp i rette Tid, da de Stormendes Angréb blev heftigere og heftigere, uden at det dog lykkedes dem at erobre en eneste Tomme af Skansen og vore Folk trak Vejret lettere, nu da de talrige Huller i vort levende Værn kunde fyldes.

De andre Skanser afslog ligeså kækt Angréb på Angréb, godt understøttet af Stjernholms Kanoner.

Helgesen var tilstede overalt, snart hér, snart dér. Af og til rettede han selv en Kanon, og som den gamle Skytte forfejlede han aldrig sit Mål. Alle beundrede ham og ingen mere end den franske Oberst *la Tour du Pin*, der som Amatør overværede Belejringen og var nær ved at gå fra Sans og Samling af bare Glæde over Alt det, han var Vidne

til, stokdøv som han var; for høre kunde Franskmanden ikke.

Insurgenterne havde svært ved at sigte, da Flammerne i den brændende By blændede dem, hvorimod vore Folk havde Ildhavet fra Byen i Ryggen, og til yderligere Hjælp for de Danske brændte en Gård Øster på og viste vore Skytter, da det blev mørkt, hvor Fjenden skjulte sig.

Det gik nu også mere og mere galt for de Stormende, og flere af disses Anførere bad v. der Tann om at opgive Angrebet.

Von der Tann svarede med at sende to friske Bataljoner imod Mølleskansen og en næsten ligeså stor Styrke mod de andre Skanser.

De stormende Insurgenter sprang modigt over vore oprevne Palisader og sammenskudte Brystværn. De kom hélt op på Skanserne og plantede Fanen.

Men kom de på Fødderne op, på Hovedet kom de ned, ledsaget af et vældigt dansk Hurra, hvorefter Angriberne blev liggende på Diget, ligesom deres Forgængere, og skød.

Imens forsøgte Insurgenternes Pionerer nede under vore overskudte Palisader at øde-

lægge Resten af den faldefærdige Skanse, men vore Soldater sparkede Pionererne i Hovedet og stoppede Hullerne med Tornystre.

Trods det glimrende Forsvar så' det alligevel en Tid lang sort ud for vore Helte. Men pludselig lysnede det over hele Linien. Som en frelsende Engel kom Henckel til Undsætning med sin Bataljon, der havde udhvilet sig Vest for Byen, og nu blev der ikke det Sted i vort Ildhegn, hvorfra Kuglen ikke ramte, Bajonetten ikke truede.

Insurgenternes Mandefald havde imidlertid ikke kuet v. der Tann, og hellere end at opgive de frugtesløse Angréb, sendte han igen to friske Stormkolonner frem, men lige meget hjalp det.

Klokken var nu 8 om Aftenen, og Fjenden, som lå og skød inde på Livet af vore Skanser, ventede blot på de allersidste Reserver for at fuldføre Stormen, da der pludselig under denne Venten kom Uro i vore Rækker.

Soldaterne hviskede: «Vi har ingen Patroner.»

Øjeblikkelig lod Helgesen blæse: «Hold inde med Skydningen,» for at Fjenden, som

kendte vore Signaler, ikke skulde forstå, hvorfor Geværilden holdt op.

Næsten en halv Time hengik i ængstelig Spænding. Endelig kom tre Vogne i flyvende Fart fra Depotet Vest for Frederiksstad med Uldtæpper over Patronbundterne til Beskyttelse mod de nedfaldende Gnister fra den brændende By. Patronerne blev fordélte under Hurra, og Fjenden måtte kvittere for Modtagelsen.

Men det var også på høje Tid. Den sidste fjendtlige Reserve styrtede til, og nu stod alle v. der Tanns 7,000 Mand på Kamppladsen for at gøre det af med vore halvtredie Tusind.

Kanonerne tordnede, Geværerne knittrede og spyede Ild. Granaterne sprang, slog ihjel til alle Sider, flængede Arme og Bén, mens Kuglerne mejede ned for Føde: en rig Dødens Høst. Kom de Kæmpende hinanden for nær, og Kuglen havde fejlet i sit Mål, gjorde nu Bajonetten eller Sablen Ret og Skel mellem de Pågældende. Og alt dette, sammen med Skrig og Råb, Eder og Forbandelser, Bål og Brand, gav et godt Billede af et improviseret Helvede.

Da en Officer blev såret, jeg tror det var

min kære Ven, den brave Løjtnant Gerhard Ploug, og fik en Håndsrækning af en Ambulancemand, spurgte denne, om det kunde være værre i Helvede end hér: Jo Du, svarede Ploug, her får Du Ilden udvendig, men i Helvede hører Ilden med til Naturalforplejningen.

Vorwärts, vorwärts! kommanderede de tyske Officerer, men deres Folk havde fået nok af Myrderiet og vilde ikke gå frem, omgivne som de var af Døde, Døende og Sårede, på samme Tid vore Folk råbte Hurra og sang den tapre Landsoldat.

De tyske Officerer bandte, skældte og slog. Men Folkene rørte sig ikke, indtil de på én Gang sprang op, tog Geværet på Nakken, flygtede det bedste de kunde og — rév Officererne med.

Klokken 11 om Aftenen sluttede Stormen på Frederiksstad ligesom ved Fyrværkerier med et vældigt Brag.

Det var en dansk Granat, der traf en af Oprorernes Ammunitionsvogne, og denne lod høre fra sig, ikke alene hos os, men langt ind i Holsten, da den sprang.

Sprængningen virkede øjeblikkelig. I samme

Nu forstummede alle Kanonerne for at flygte, og Frederiksstad var frelst for Fjenden; Ilden derimod havde øvet et forfærdeligt Hærværk.

Kun Willisen og v. der Tann stod ene tilbage på Ejderdiget, midt i den tætteste Kugleregn, ikke ulig to over den tabte Krigerære sørgende Statuer.

Endelig réd også de bort, nedbøjede af deres tunge Ansvar.

Helgesen gik derimod hjem og røg sig en Pibe. Besætningerne måtte blive i Stillingen Natten over, men trøstede sig ved de rigelige Forfriskninger, der blev dem tilsendte fra Husum.

Vi havde 321 Sårede og Døde, Fjenden derimod 707.

En af de fjendtlige Bataljoner havde mistet $^{2}/_{3}$ af Officerskorpset og omtrent $^{1}/_{3}$ af Mandskabet.

Havde Willisen vist et veritabelt Galgenhumør efter Mysunde-Affæren, lod han det glimre endnu stærkere på Tryk efter hans Nederlag ved Frederiksstad.

Under 6te Oktober udstedte han følgende Armébefaling — som Fødselsdagsgave til Hs.

Majestæt Kong Frederik VII. Den lød således:

«Dagene ved Frederiksstad have ikke været heldige, men de ere blevne Hædersdage for vor Hær. Stormen den 4de Oktober på den ved Natur og Kunst lige stærkt befæstede Plads er en Våbendåd så smuk, som nogen Armé kan opvise den. Alle Våbenarter har gjort deres Pligt. Oberst v. der Tann har ledet hele Foretagendet med sin sædvanlige Raskhed og Dristighed. 1ste Jægerkorps har hævdet sin gamle Hæder, 11te og 15de Bataljon har opført sig rosværdigt; men 6te Bataljon har måttet lade to Trediedele af sine Officerer på Kamppladsen. Bataljonen kan skrive Navnet: «Frederiksstad» med Stolthed i sine Faner. Artilleriet har som altid vist sig fortrinligt. Den vanskelige Indledning, der endmere besværliggjordes på Grund af de slette Veje, udførtes af Artilleriet med den største Standhaftighed. Pionererne have ikke ladet sig skræmme af nogensomhelst Vanskelighed. Kun uoverstigelige Hindringer kunne sætte Skranker for sådan Tapperhed. For tredie Gang have vi forsøgt ved storartede Foretagender at lokke Fjenden ud til en lige Kamp

i åben Mark, men det har heller ikke denne Gang villet lykkes. Det lader til, at vi fremdeles må have Tålmodighed. Ved Opgivelsen af Angrebet er der intet tabt for den tidligere Stilling. Vort Tab er meget smærteligt; men Hærens Selvfølelse kan kun tiltage ved, at den ikke skrækkes af så vanskelige og farefulde Foretagender som det imod Frederiksstad, og ved at den har bestået det med Hæder om ikke med Held. Ingen, der har set Hæren i disse Dage, vil nægte den sin fulde Anerkendelse. Jeg venter Afdelingernes Beretninger for at kunne belønne fremragende Handlinger ved Befordring.»

Willisen.

Manden havde i det hele ikke generet sig over for Sandheden. Under Belejringen morede Helgesen sig med at oplæse for Soldaterne Brudstykker af tyske Aviser, i hvilke Willisen mældte, at Frederiksstad var taget og Besætningen dreven Nord på. Men muligvis var Willisen undskyldt, en eller anden Redaktørs Fantasi har måske været for hidsig.

XIII

Et Par Dage efter at Tillisch havde modtaget Meddelelse om Affæren ved Frederiksstad og var blevet anmodet om at hjælpe de Brandlidte, rullede han, Regenburg og jeg i en gul Karet med Kurérheste ad Frederiksstad til for at undersøge Forholdene på Stedet.

Efterhånden som vi kom nærmere til Ejderen, viste Røgen os, hvor Byen lå, men da vi kom inden for Stadsporten og stod af Vognen, fordi Gaderne var ufarbare for Køretøjer, så vi kun, hvor Byen havde ligget. Frederiksstad var så godt som ikke mere til*.

Kravlende hen ad Gaderne, en efter en, nåede vi langt om længe Hovedkvarteret, gik

* Frederiksstad havde 487 Huse, af disse var 128 fuldstændig afbrændte! 275 meget beskadigede og 84 mer eller mindre ødelagte.

gennem et Hul i Muren — og dér stod Helgesen.

Hvor blev jeg dog grebet ved Synet af denne Mand! Helgesen havde med sit krøllede Hår og buskede Skæg over hele Ansigtet meget af en Løve og ikke så lidt af en Bjørn, på samme Tid som hans klare og skarpe Blik indgød Tillid.

Helgesen var fodt 1793 i Norge, deltog som ung Officer i Krigen mod Sverig og gik ligesom Rye og Schleppegrell efter Norges Afståelse til Danmark. Disse tre unge Mænd var også en kort Tid i preussisk Tjeneste og kæmpede i Slaget ved Waterloo imod Napoleon.

Helgesen tog dog snart Afsked fra dansk Tjeneste og bosatte sig i Hamborg efter en kort Tid at have været gift med en fransk Dame, fra hvem en Skilsmisse befriede ham.

Over Hamborg drev Helgesen Hestehandel på Frankrig, men ikke altid ganske lovlig. Han smuglede Dyrene ind over den franske Grænse, af og til på lempelig Måde, men som oftest i Slagsmål med de franske Toldgendarmer.

Til en Forandring sloges han under Juli-

revolutionen 1830 på Parises Gader i General Pelet's Stab.

Dog først som Ældre opgav Helgesen sin krigerske Hestehandel, bosatte sig i Marsken tæt ved Frederiksstad, blev ivrig Jæger og fik af Christian VIII et nyt Afskedspatent med Kaptejns Pension.

Han levede nu midt imellem slesvig-holstenske Wühlere, kom til at dele disses Anskuelser, og Oprøret brød heller ikke løs, før han mældte sig hos Prinsen af Noer.

Denne Mand, der selv var et Pragtexemplar af mandlig Skønhed, anså enhver Soldat for ubrugelig, når han ikke så godt ud. Hvor ofte har jeg ikke hørt Prinsen sige: «Nej, vore Soldater med deres kluntede Udseende duer sku' kun til at lade sig skyde for Panden!»

Prinsen havde derfor næppe sét på Helgesen, der mødte i en udslidt Jægerdragt, før han affærdigede ham med: «Wenden Sie sich an Krohn.»

Ligeså uheldig hos Krohn, listede Helgesen sig gennem Oprørernes Forposter, gik til København og blev modtaget med åbne Arme af Krigsminister Tscherning.

I Staben hos sin gamle Ven Schleppegrell

sloges han overalt i 1848 og førte 1849 en Bataljon i Slaget ved Fredericia.

I 1850 var han igen ansat i Schleppegrells Stab og kom derfra til Frederiksstad; hér var det, jeg nu så ham.

Da Tillisch på Nationens Vegne ved et Glas Vin havde takket Helgesen og hans Våbenfæller for deres heltemodige Dåd og lovet at afhjælpe Byens Nød, viste Helgesen og hans Officerer os omkring mellem Brandtomterne og ude i Skanserne, der atter stod klare til at modtage Angréb.

I få Ord forklarede Helgesen os, hvorledes Stormen var bleven afslået, men havde man ikke vidst bedre Besked, måtte man tro, at det Hele havde været Børneleg. Det var Synd at sige, at Helgesen brugte store Ord.

Ved Byporten tog vi Afsked og rejste.

Langt kom vi dog ikke, før der lød et «Bum», og en Kugle slog ned ved Siden af Kareten.

Endnu en Kugle og én til øvre fra et Batteri i Holsten, — så sluttede Saluten.

Det var Slesvig-Holstenernes høflige Tak til Tillisch, fordi han vilde afhjælpe, hvad de havde forbrudt ved at brænde Byen af!

Klokken sex kom vi hjem til Flensborg, og fik vor glubende Hunger stillet ved Tillisch's gode Bord under stor Tilfredshed med Dagens Udbytte, ikke mindst med den lille Salut ved Frederiksstad.

XIV

Med Tillisch's Tilladelse havde jeg ordnet det således, at jeg i Slutningen af Oktober skulde rejse til København, holde Bryllup og derpå sammen med min Hustru returnere til Flensborg og bo i Hotel Rasch.

Mit Arbejde hos Tillisch var med Undtagelse af Dinererne ikke anstrængende. Noget bestilte jeg dog. De slesvigske Forhold interesserede mig og en af Regeringens Departements-Chefer var min Læremester.

Han havde fattet Godhed for mig, søgte mig efter endt Arbejde i Departementet og var utrættelig i at forklare mig, hvorledes det stod til i vort generobrede Land.

Desto værre kunde der af og til gå flere Dage, uden at han gav Mode, idet han aldrig lod en Sag henligge uafgjort Dagen over, hvad der, når Sagerne var mange, kunde have til-

følge, at en Arbejsdag først sluttede efter uafbrudt Virksomhed i Departementet hele Natten, når den næste begyndte.*

Som jeg skulde have Orlov, traf det sig så heldigt, at Tillisch blev kaldet til København, og at jeg på Tjenestens Vegne måtte ledsage ham.

Brylluppet stod den 30de Oktober i Thieles store Sal på Charlottenborg, der var festlig smykket med pragtfulde Kandelabrer fra Rosenborgslot, og samme Aften flyttede vi ind i Hoedts nye Gård i Fiolstræde.

Næste Morgen, den 1ste November, var det et Herrens Vejr med Regn og Blæst. Men i vort Indre skinnede en strålende Sol; vi så' Alting lyst i vort hyggelige Hjem og med Chokoladekopperne på Bordet ventede vi på Familie, Venner og Bekendte til Gratulation. Men der kom ikke en Mo'erssjæl. Vejret var for galt.

Den påfølgende Dag var Solen elskværdig, og da det op på Formiddagen ringede, stillede

* Sæt, at en sådan Ordning blev påbudt oppe i den røde Bygning hér i København!

vi os i Positur for at modtage Gratulanterne, der skulde have Chocolade, Vin og Kage.

Men da Døren går op, og vi skal til at række Hænderne frem til et Velkommen, står Pigen dér og præsenterer et stort Brev med rødt Segl fra Marine-Ministeriet.

Hvadbehager? Hvad kunde det dog være? Hvad havde det Ministerium med mig at gøre? Jeg var jo Adjudant hos Regenten i Hertugdømmet Slesvig!

«Behag Hr. Løjtnant at mælde Dem fra Tjeneste i Flensborg» — —

Ordren lød endvidere på, at jeg havde at mælde mig hos Kaptejn Meinertz, Chef for et Marinekorps, som skulde afgå til Arméen og underlægge sig den kommanderende General, der gennem Krigsministeren havde anmodet Marine-Ministeriet om Hjælp, da Vagtholdet, navnlig på Fløjene, fordrede flere Folk, end Hæren kunde afgive.

Min Ordre var undertegnet af Irminger, da Zahrtman, uenig med de andre Ministre, var trådt af, efter at han under hele vor Krig havde bestyret Marinen med en hos os hidtil ukendt Energi og Dygtighed.

Denne brutale Griben-ind i mine huslige Forhold, kom mig ikke tilpas. Gudbevares, det var jo en stolt Tanke at skulle over og være tapper Landsoldat, men alligevel . . . .

Nej, i Humør var jeg ikke. Dog, da min Hustru, højhjærtet som hun var, fandt, at det var en smuk Kommando, så — ja, så fandt jeg det også, men alligevel . . . .

Hurtig kom jeg ud af den civile Frakke og i den militære, sagde Adieu og mældte mig i Ministeriet hos Tillisch og Meinertz.

De to Herrer traf jeg ikke, derimod Fru Meinertz.

Da vi talte om det Tunge i at forlade Hus og Hjem, og jeg ménte, at det var værre for mig som Nygift end for hende, sagde Fru Mejnertz:

«Ja, kære Wilde, jeg vil dog onske Dem, at hvis De om tolv-tretten År skal rejse hjemme fra, De da må være ligeså tung om Hjærtet som jeg er nu.

Disse Ord mærkede jeg mig, navnlig de tolv-tretten År, og dette Åremål har også flere Gange grebet ind i mit Liv.

Efter tolv-tretten Års Ægteskab døde min

forste Kone. I tolv-tretten År var jeg gift anden Gang; ligeså længe boede jeg først ved Vestervold, så i Roskilde. Nu er de tolv-tretten År ved at udlobe hér i København — og hvad så?

Hele Dagen var jeg i Tjeneste. Min Hustru måtte derfor som Stråenke modtage alle de Gratulanter, som strommede til Huset for at se vore Malerier, for at hore, om det virkelig var sandt, at jeg skulde afsted, og for at beklage den stakkels unge Kone.

Vort Marinekorps, der nu skulde over til Arméen, bestod af 400 Matroser og Fiskere, som ikke tidligere havde været i Tjeneste og ikke havde mere Begreb om at tage på Geværer og Sabler end på Ild.

Disse naive Mennesker blev, ligesom de gik og stod, puttet i en grå Soldater-Overfrakke med rød Krave og blanke Knapper.

En Livrem med Sabel og Patrontaske snørede Frakken ind på de Tynde og forhindrede dette iovrigt rummelige Klædningsstykke i at gabe for meget på de Tykke. En gul Lærreds-Sydvest på Hovedet og ned ad Nakken fuldendte Monduren på dette Billede af et Amfibium, for oven Matros, for neden Soldat.

Geværet med Bajonet var et Appendix som Vinger til en Fisk.

Havde Prinsen af Noer eller en anden Stokmilitær sét denne Trup, vilde han have fået Krampe af Latter.

XV

Den 5te November dampede hele Korpset til Flensborg og samme Aften ankom vi på Vogne til Slesvig.

Ifølge Overkommandoens Bestemmelse forblev Kaptejn Meinertz i Hovedkvarteret, mens Løjtnant Hagen, den nuværende Kommandør, afgik med 200 Mand til Slien og jeg med Resten Vest på til Ejderstedt.

I Slesvig gjorde vi Bekendtskab med den berømte Madam Esselbach og hendes Hotel.

Har man sét hende, om også kun en eneste Gang, glemmer man ikke hendes prægtige Ansigt, der strålede af Velvilje mod Alle uden Rangforskel.

Min Hustrus Onkel, Oberst Holten-Bechtolsheim, viste mig Dannevirke.

Da jeg stod udenfor de kæmpemæssige

Volde med alle de mange Kanoner, syntes jeg, at det Hele så' så truende ud, at jeg tænkte: Gud hjælpe dem, som vover at angribe Dannevirke!

Vore Marinere faldt i Jensernes Smag trods deres halvcivile Udséende eller måske netop derfor. Det var, som om den civile Halvhed legemliggjorde den friske Hilsen fra Hjemmet, som Korpset bragte.

Og Velkomsten, det fik, var da også så varm som mulig. Den blev drukket i alle Kvarterer, ikke mindst hos Madam Esselbach, hvor Landofficererne behandlede os så godt, at Retræten for længe siden var blæst, da vi krøb i Seng efter at der var udbragt Skål på Skål for de Nykomne.

Den næste Morgen kørte jeg med mit Mandskab til Tønning og mældte mig hos Oberst Lemmich, i hvis Stab min yngre Kammerat, Løjtnant Hammer, var ansat.

På et Hotel ved Ejderen fik jeg et Værelse, hvis Vinduesruder var overklistrede med små Papirslapper.

Da jeg spurgte Kelneren, hvad det betød, svarede han på plattysk:

»Na, dat is nichts anders als de Spitzkugel-

Lokker, die de Lümmel von de ander Sit uns schikt, wan de Volk ins Fenster seeit.»*

I den Anledning bad jeg Pigen flytte Hovedgærdet i min Seng, således at Kuglerne, hvis de skulde forvilde sig ind gennem et af de fire Vinduer, ikke kunde træffe mit Hoved, men kun mine Bén.

Næste Morgen lod jeg mig instruere af Hammer, som havde udvist stort Talent for at behandle oprorske Embedsmænd, og modtog Ordre af Oberst Lemmich til, som Højstkommanderende i Ejderstedt, at holde Beboerne i Ave, forhindre alt Samkvem med Fjenden, og forøvrigt sørge for ikke at blive taget. Derefter rullede alle Mand til Garding, hvor jeg overtog Kommandantskabet.

Efter Politimesterens Anvisning skulde mine Folk indlogeres enkeltvis rundt omkring i Byen hos Borgerne. Denne Embedsmand blev derfor meget forbavset, da jeg indrettede min Bolig på Torvet med alle Folkene klos op ad mig.

Byens første Wühler, Hr. Bøther, var min

---

* Nå, det er ikke andet end Spidskuglehuller, som de Lømler på den anden Side sender os, når de sér nogen i Vinduet.

Vært. Han havde gjort sig meget mistænkelig, mens Oberst Wilster holdt Byen besat; jeg sagde ham derfor strax, at han var på det sorte Brædt og vilde blive sendt som Arrestant til Tønning, hvis der kom noget ivejen.

Han blegnede, bukkede, forsvandt, og min Forplejning blev udmærket.

Mine Officerer, Løjtnant Carl Michelsen, to Månedsløjtnanter og Løjtnant Hammer af Arméen, blev ligesom alle Folkene kasernerede ved Torvet, hvor jeg oprettede et Depot og til Politimesterens Bestyrtelse lagde Beslag på to store Stalde.

Hvad i Alverden jeg dog vilde med dem? Hele mit Kavalleri bestod jo kun af én Dragon, som Lemmich havde medgivet mig til Ordonnanstjeneste.

Gåden blev dog hurtig løst, da jeg gav Politimesteren Ordre til næste Dag at stille med 36 Heste, 18 Vogne, to Rideheste med Tilbehør og dertil levere det nødvendige Havre, Hø og Halm.

Den stakkels Mand protesterede, men Løjtnant Carl Michelsen og fire velbevæbnede Matroser bragte ham hurtig til Fornuft, og næste Dag var alt i Orden.

De tre Soofficerer kørte da afsted med 100 Mand, som fordéltes på Digerne langs Søen rundt om hele Halvøen Ejderstedt således, at der for hver Mil posteredes et Vagthold på 5 Mand.

Ingen måtte gå iland på Diget, og Ingen måtte om Natten befare denne Alfarvej. Hvem der gjorde det, blev skudt. Det var kort og godt Ordren til de 20 Poster.

Da Officererne kom tilbage med alle Vognene, etablerede jeg en Staldetat med tilhørende Vognborg.

Hestene brugtes til Patruljeridt og til ridende Expeditioner for at finde skjulte Våben.

Fra en sådan Tur over Husum kom Folkene tilbage belæssede med alle mulige og umulige Slags Våben, efter i Tönning at have fået et begejstret Hurra af Soldaterne, der aldrig kunde finde så meget som en skarp Øxe, hvad de meget oprigtig selv vedkendte sig. Men Matroserne havde også kravlet katteagtigt omkring overalt på Lofter og i Kældere.

Efter sammen med den protesterende Politimester at have ordnet min lille Feltlejr midt i den iøvrigt spagfærdige By, lod jeg Post-

mesteren og den hos ham beroende Brevpost hente.

Postmesteren blev dimitteret, men Brevene beholdt jeg til Gennemlæsning, før de afsendtes.

For at undgå Bysladder undersøgte jeg selv alle Brevene, hvis Indhold mest drejede sig om trofast Kærlighed til tyske Soldater med Løfte om at holde de klodsede danske Marinere for Nar.

Brevenes Gennemlæsning tog megen Tid, og ofte var det vanskeligt at få Lejlighed til en Times Ridt, min eneste daglige Motion.

Kun to Breve, et spansk og et fransk, var kompromitterende for Afsenderne.

Det første oversatte Lingvisten, Løjtnant Richard Carstensen, for Oberst Lemmich, og Brevskriveren, en katholsk Præst, blev sendt ud af Landet.

Det franske klarede jeg selv.

En Guvernante i en Præstegård tæt ved Garding, fortalte i Brevet, hvorledes Alt var ordnet hos os, og sluttede med, at der roligt kunde skrives herom, da de danske Officerer hverken kunde Tysk eller Fransk.

Med min Ordonnans bag mig holdt jeg

den næste Dag i Uniform og tilhest med Front foran Stuedoren i Præstegården.

Et Øjeblik efter stod en ærværdig Præstemand med hvidt Hår og sort Kalot ude hos mig og spurgte om hvad jeg befalede.

Da jeg hoflig forlangte at tale med Guvernanten, forsvandt Kalotten, og den ulykkelige unge Dame kom ud, bodfærdig som den mest bodfærdige af alle Bodfærdige.

Det var umuligt ikke at have Medlidenhed med den smukke Dame som hun stod dér, bleg af Skræk.

En alvorlig Tilrettevisning fik hun selvfolgelig, og jeg undlod ikke at foreholde hende, at de tre Mænd, som i Ejderstedt havde skjult nogle af Oprørernes Soldater, vilde blive hængte, hvad de dog ikke blev.*

Min Formaningstale gjorde stærkt Indtryk på Pigebarnet, men da hun mærkede, at jeg hverken vilde skyde, hænge eller bortføre hende, kom der efterhånden mere og mere Rødt i de blege Kinder.

* Krigsminister, General Hansen, forlangte, at disse tre Mænd til Skræk og Advarsel skulde hænges, men de andre Ministre sagde Nej.

Og da jeg bod Farvel, trykkede hun min Hånd med begge sine og så' med Tårer i Øjnene både taknemlig og nydelig ud.

Folkenes Våbenøvelser besørgede Officererne, men under Lås og Lukke inde i Staldene, for at Borgerne ikke skulde få noget at le af. Vore Kuske, som hørte til Vognene, fik derfor Lov at gå i Byen, og Hestene blev de eneste Tilskuere.

Mandskabet lærte kun at stå og gå med Geværet i højre Hånd, at lade og sigte.

Opholdt Officererne sig ikke i Staldene, spillede de Billard på Hotellet, hvor begge Månedsløjtnanterne forlovede sig med Værtens to Døttre, skønt det hed sig, at disse hver havde en Berliner til Kæreste. Den ene af de unge Damer gik til København, og hér skaffede jeg hendes Mand en Skonnert hos Broberg. Om den anden Søster, fra hvem Månedsløjtnanten kastede løs, kom til Berlin, véd jeg ikke.

Hver Aften lå Garding i Bælmørke. Byen ejede ikke en eneste Gadelygte. Da jeg imidlertid vilde have Torvet oplyst hele Natten, måtte den stakkels Politimester opsætte en kostbar Lygte midt på Torvet, og det havde

tilfølge, at Befolkningen, der hidtil havde skyet vort Torv, nu strømmede derhen som om det havde været St. Marcuspladsen.

Af en gammel Fanøkaptejn erfarede jeg, at Skolens Historiebøger var meget oprørske og omtalte Danmark alt andet end anstændigt. Uanmældt gik jeg derfor ind i Skolestuen, hvor Læreren stod foran en sort, overmalet Tavle og talte til Drengene, der sad med Ryggen til mig.

I det Øjeblik, jeg trådte ind, tabte Læreren af Forskrækkelse Kridtet ud af Hånden, og Drengene rejste sig med Front mod mig.

Læreren fik kort Besked og Drengene et Foredrag om de løgnagtige Historiebøger, som blev konfiskerede og brændte.

Men samme Aften udeblev mine Venetianere fra Torvet. Det var Protesten mod Autodaféen i Skolen.

Oberst Lemmich blev derimod henrykt og gjorde på stående Fod en lignende Razzia i Tønning.

Min Ven fra Fanø fortalte mig iøvrigt, at Byen var mindre utilfreds med vor Optræden end med Preussernes, hvis Fordringer havde været glubske, og at jeg gik under Navnet:

«der strenge aber ritterliche Kommandant, hvilket naturligvis glædede mig.

Alt havde indtil nu været roligt, men pludselig kom der Forandring i Tingene.

En Dag som vi sad ved Middagsbordet, fik jeg Ordre fra Tønning, at hele Styrken på Digeposterne nær, øjeblikkelig skulde rykke længere ned mod Ejderen, hvor man ventede en Landgang fra Holsten, da det frøs femten Grader og gode Ører havde hørt, at der på den anden Side blev sammentømret Pramme antagelig til at overføre Soldater i.

Vor Udrykning lod ikke vente på sig. Men Vejene var næsten ufremkommelige, efter at det bundløse Dynd var tilfrosset; både Mennesker og Dyr måtte hænge svært i for at komme frem. Men vi brugte også over tre Timer for at vinde den ene Mil frem til vort Bestemmelsessted, Wilhelminenkoog hos Hr. Ohling, en rig Gårdejer, hvor alle Mand skulde indkvarteres med Forpost lige ved Ejderdiget.

Skønt vor Vært ikke havde Anelse om dette Rykind, fik alle vi Mennesker dog lidt varmt i Livet, på samme Tid Hestene kom nogenledes i Læ og fik Hø.

Folkene puttede sig i frisk Halm, Officererne

mellem tykke Dyner og hele Styrken kom under Tag.

Ohlings Bord for os Lojtnanter var solidt, men ensformigt. Hver Dag Suppe, Oxesteg og to Flasker Rodvin, Budding og en Dessert om Søndagen. Folkene fik ligeledes kraftig Mad og altid en varm Ret. Hvem der betalte, må Guderne vide. Forelobig gjorde Ohling det.

Denne brave Mand, der vistnok havde mere Sympati for os end for Oprørerne, drev sin Gård udmærket og var hele Dagen i Virksomhed. Om Aftenen hvilede han sig ud ved et Slag Kort med os.

Folkene befandt sig godt, og havde det været Sommervarme istedet for denne bidende Kulde, kunde vor Liggen på Landet have været meget behagelig.

Hver Nat ventede vi Fjenden og var forberedte på Overfald.

Folkenes Exersits blev drevet med Kraft. Den stående fandt Sted inden Døre, Marchturene derimod på Gårdspladsen, og for at holde Varmen, lærte vi Folkene at strække ud med en Fart af en Mil i Timen.

En Sondag Aften var vi lige ved at vælte Spillebordet, da begge Skildvagterne på en-

gang råbte: «To Skud fra Forposten!» Det betød: Vi er taget!

Folkene, der dansede med Gårdens og Naboernes Piger, kom hurtig i Monduren, Hestene blev forspændte og Alt gjort klart til enten at gå på eller retirere tilvogns.

Imens dette blev ordnet, var jeg ude at rekognosere — på alle fire, da Jordtuerne i de frosne Pytter, hverken var til at gå eller stå på.

Med de funklende Stjerner over mig, med Knagen og Bragen i Ispytterne, krøb jeg som en Skruptudse frem ad og spejdede, men blev hurtig overbevist om, intet at kunne udrette på denne Måde og krøb tilbage.

Min Dragon, den brave Hans, der stiv og strunk sad på sin skærpede Hest, fik nu Ordre til at skaffe Besked. Og med sit grinende Ansigt, der skinnede af Kulde og Brændevin, klemte han Sporerne i og sprængte afsted.

Samtidig satte vi andre os i Bevægelse hen til Vejen, som til Højre førte ned til Forposten og til Venstre ind imod Tonning.

Hér var Skillevejen. Men vi fik intet Valg.

Inden vi kom derhen, var Hans tilbage, og med Hånden til Hjelmen mældte han, som

om han havde været en gammel Søulk og ikke en stiv Dragon:

«Hr. Løjtnant, det er Løgn Altsammen. Der er ikke én af de Kæltringer kommet herover. Og der er ikke heller skudt et eneste Skud. Det var Isen i Brønden, som to Gange knaldede af. Det er det Hele.»

Så vendte vi om. Nogle gik tilkøjs, men de fleste dansede med Pigerne til den lyse Dag.

Forinden vi Officerer krøb i Dynerne, trak Ohling en Flaske gammel Portvin op og ønskede os velkommen tilbage.

Da Tøvejr og Storm fordrev Isen, flyttede vi ifølge Ordre igen ind til Garding efter at have taget hjærtelig Afsked med vor brave Vært.

Var vi i Hui og Hast rykket ud fra Garding, holdt vi nu vort Indtog hélt stateligt.

Uden for Byen stoppede vi op for at skille os af med det Lér og Dynd, der havde klistret sig på os. Det var ikke noget let Arbejde. I Tøvejr passerer man ikke ustraffet Marskvejene om Vinteren. Vognene synker i til Navet, Hestene til Knæene, Menneskene næsten lige såmeget, og uden Søstøvler er man ilde faren.

Et Par Timers Hængeni, og Vognene blev

vaskede, Seletøjet renset, Hestene gnedne af, vore Våben pudsede, Leret skrabet af Støvlerne, og færdige hermed var vi ikke til at kimse ad.

Forrest stillede Elitekorpset, det vil sige de af vore Folk, som kunde marchere. Så kom Vognene. På begge Sider af alle disse gik en af de Marinere, der ikke kunde holde Tridt, og allerbagest kom Glanspunktet i hele Optoget — vor brave, men temmelig drukne Dragon.

Med Sydvesten højt oppe på Issen, Håret ned i Panden, Geværet let henkastet over Skulderen og den ledige Arm i rask Fremogtilbageslag, fløj nu min lille Armé hen ad Vejen, som om den vilde tage Byen med Storm — og så var der ikke et Menneske til at sé på Stasen, gale i Hovedet, som Borgerne var over igen at skulle trækkes med os.

Efterhånden gik det dog bedre, og navnlig syntes Pigerne, at vore Søfolk var meget morsommere end de stramme Preussere.

Julen fejrede vi med et prægtigt Juletræ. Det knéb med at få fat i Træet i dette skovløse Land, men Carl Andersen, en smuk, elskværdig Ærøskipper, skaffede mig det.

Praktisk anlagt, kunde han Alt, med Skam at sige tror jeg endogså stjæle. I det mindste fik jeg aldrig at vide, hvor og hvorledes han havde fået Træet.

Anden Juledag højtideligholdt jeg på en ejendommelig Måde.

Hammer kom ud til os fra Tønning for ifølge højere Ordre sammen med mig og Løjtnant Carl Michelsen at finde et Sted, hvor en Kanonbådehavn kunde anlægges ved Ejderdiget.

Vi tog afsted tilhest, fulgt af Hans Dragon og Æroskipperen, Chefen for mit irregulære Kavalleri.

Ved Undersøgelsen af Terrænet kom jeg for langt ud i Mudderet. Min Hest sank i til Bringen, og jo mere den søgte at arbejde sig op, jo dybere sank vi i.

Mine to Kavallerister kom imidlertid til og halede mig ud over Halsen på Hesten og iland.

Men mit stakkels Dyr! Det så' på mig med et Par bønfaldende Øjne, som om det vilde sige: «Du vil da ikke forlade mig,» og jeg måtte ud igen for sammen med de andre at frelse det. At få Hesten op var imidlertid

svært, da Mudderet holdt så fast på sit Bytte, som om dette allerede var på Vejen til Underverdenen, men det lykkedes dog.

Det Sted, hvor Hesten sank i, blev af den så grundig undersøgende Kommission udsét til Havn, men Kommissions-Medlemmerne så' ikke godt ud efter denne Muddergang.

Heldigvis lå en Gård tæt ved, og hér fik vi det Værste kradset af os og noget at leve af. Traktementet bestod af tykke Fløde-Pandekager, og den forkomne Hest fik en Portion varm Havresuppe tyllet i sig. Havde Dyret hidtil været mig kært, blev det nu det eneste Væsen i Garding, som det gjorde mig ondt at forlade.

I

1851

Sidst i December begyndte Krigen at sløje af. Willisen havde fået Afsked, da han ikke vilde angribe os, og hans Afløser, General von der Horst, vilde heller ikke. Og nu varede det ikke længe, førend Østrig gjorde Ende på det Hele.

Østrig, som lige var bleven færdig med sine indre Uroligheder, holdt ikke af det slesvigholstenske Oprør, der let kunde sprede Smitstof til den af så mange uensartede Bestanddele sammensatte Kejserstat. Og så kuskede det Preussen og dets svage Konge til sammen med sig at slå Våbnene ud af Hænderne på Slesvigholstenerne. Kong Frederik Wilhelm IV, uden hvis Bistand Slesvig-Holstenerne havde været knuste i April 1848, måtte nu bide i det sure Æble og, sammen med Østrigs 20,000 Mand, sende 15,000 ind i Hol-

sten for at afvæbne Oprørerne, mens 16,000 Mand danske Tropper forblev i Slesvig.

Forinden vi forlod Dannevirke-Stillingen sendte Kong Frederik VII sin Tak til Arméen i følgende Ord:

«Efter tre Års Kampe kalder Freden Eder tilbage. Forinden I forlader den Stilling, som Eders Mod har tilkæmpet sig og Eders Udholdenhed hævdet, modtager endnu en Gang Eders Konges Tak.

Den danske Krigers Navn genlyder atter over Europa, og det er min Stolthed, at I ikke mindre have fortjent dette ved Tapperhed end ved Menneskelighed.

Erkendtlige Medborgere byde Eder Velkommen — Jeg iler med at bringe min Velkomsthilsen og Tak til enhver Kriger, Befalingsmand som Undergiven.»

Den 25de Januar brød vi, efter at have samlet hele Styrken, op fra Garding og drog hjem ad samme Vej, som vi gik ud.

Fra Flensborg tilskrev jeg min Hustru, at jeg den 6te Februar vilde give Møde på Charlottenborg, Klokken 12 Middag.

Da Hovedvagts-Uhret på nævnte Dag viste 11 Timer 50 Minutter, fløj jeg fra Store Strand-

stræde uden om Arbejdsvognene, som holdt for Enden af Nyhavn, og over mod Charlottenborg.

Min Hustru passede på. Næppe var jeg indenfor Charlottenborg-Porten, før det kære Menneske sprang mig om Halsen og blev svinget tre Gange rundt. Det var Himmerig.

XVI

Var jeg tung om Hjærtet, da jeg strax efter Bryllupet måtte forlade mit Hjem i Fiolstræde, rykkede jeg nu glad og lykkelig derind. Og skønt det var Gråvejr, syntes jeg dog, at Lejligheden var dejlig — jeg anede ikke al den Sorg, der ventede os i dette usunde, nybyggede Sted.

Men Glæden i Hjemmet varede kun kort. I April blev jeg Næstkommanderende på Hekla med nuværende Kommandør Dirckinck til Chef.

Af Skibets yngre Officerer er kun tilbage Havnekaptejn Lüders og Kommandør Kraft, der afløste mig, da jeg syg, måtte gå iland på Als.

Fra dette mit korte Togt, på hvilket jeg var den eneste Officer, som havde gjort Tjeneste i Dampskibe, medtog jeg dog det Udbytte, at have gjort Begyndelsen til at forbedre vore Underofficerers Stilling ombord ved på Hekla

at indrette en Underofficers-Messe og forsyne den med det nødvendige Materiel. I vore Krigsskibe havde hidtil de yngste Drenge og de ældste Underofficerer havt éns Kost, og dog var der mellem disse to Rangklasser ligeså stor Forskæl som mellem en Elefantridder og «Andre Sekretærer,» eller som mellem en Admiral og en Kadet. —

Næppe var jeg bragt iland, før Marinens og Landetatens Velgører fra Krigen, Pastor Krogh-Meyer i Ulkebøl, holdt med sin Vogn for Hotellets Dør i Sønderborg og kørte mig ud til sin store og smukke Præstegård. Og med ubeskrivelig Hensynsfuldhed sendte han Bud efter min Hustru, som hurtig gav Møde og hjalp mig over min Sygdom, som var en Nervelidelse.

Havde vi været hos vore Allernærmeste, kunde man ikke have vist os mere Omhu, større Velvilje end den, vi modtog af Krogh-Meyer og hans Hustru. Det var en Gentagelse af al den Hjælpsomhed og Godhed, disse Hjærte-Mennesker i så rigt Maal har ydet et Utal af Officerer i begge vore Krige.

«Vi har ingen Børn,» sagde den joviale Præst til Gæsterne, «og vi fåer heller ingen.

Jeg vil derfor, hellere end at testamentere det Lidt, vi har, til Efterverdenen, lade alle Jer brave Mennesker, der er rede til at ofre Liv og Lemmer for Konge og Land, nyde godt af mit fede Kald og min Kones og Lines udmærkede Kogekunst.» Og så lo Præsten fornøjet, omfavnede et Par af de nærmeststående og kaldte på Line, hans Hustrus Søster, for at hun kunde modtage den Tak, Legatarerne i Testamentet ydede for den gode Behandling.

Og som Krogh-Meyer havde åbnet både Hjærte, Hus og Pung i den første Krig, således lukkede han også op i 1864, men da var der ikke den livsglade, sejrsstolte Stemning over de Forsamlede som forrige Gang. Der var en Forskæl som på Dag og Nat.

Skønt Utak er Verdens Løn, viste Officererne ved Krogh-Meyers Guldbryllup, at de ikke havde glemt det gamle, brave Ægtepar. Alle, der ikke var gået til «Ryes Brigade», mødte, og et Album med Portræter af både Levende og Døde blev Krogh-Meyers kæreste Gave.

Med et spillevende, klogt Udseende var vor brave Præst en smuk undersætsig, stærkt bygget Mand, der havde givet sit halve Liv for at kunne have båret Uniform. Da dette ikke blev

Tilfældet, kastede han sin Kærlighed på Officerer, ligegyldig af hvad Slags, blot de var i Uniform, men civil vilde han nodig se dem. «Det passer sig ikke,» sagde han og trak sig i den Knebelsbart, han ikke bar, og lo.

Af Salvelse havde han ikke Spor, men hans Kirke var altid propfuld af Tilhørere. Jeg erindrer ikke, hvilke religiose Anskuelser han havde, men betvivler at Krogh-Meyer var orto dox, som nok på dansk er nær ved at betyde: tro som jeg, ellers farer Du lige ned i det Allerværste!

Mit og min Hustrus Ophold i Ulkebol trak ud til August, da vi flyttede til Lindegården, hvorfra vi hen på Efteråret tog ind til København.

Vinteren var livlig, og navnlig udmærkede sig en Maskerade, som Baronnesse Zeuthen og Baron Zytphen-Adeler gav i Fællesskab i deres to Nabopalæer, der ved en Dør i Brandmuren blev gjort til ét.

Ved denne Lejlighed havde jeg den Ære at være Hds. kgl. Hojhed Landgrevinde Charlottes Kavalér.

For Maskeringens Skyld benyttedes Hyre-

vogn og Lejetjener, men straks i den første Salon, der var drapperet på tyrkisk, bøjede nogle Haremsdamer sig til Gulvet, ikke for mig som Sultan, nej, for at gribe Hds. kgl. Højheds Kjole og kysse denne — og fløjten var Inkognitoet.

XVII

Den 20de Februar 1852 fik vi en lille Søn, men min stakkels Hustru blev først rask, da jeg i April, som Næstkommanderende på Skonnerten «Elben,» Kaptejnløjtnant Hans Peter Rothe, forlod København og sejlede gennem den slesvigholstenske Kanal til Altona, hvor «Elben» skulde ligge som Vagtskib.*

Skonnerten, bygget et Par Tømmer kortere end Kanalens Sluser, havde ikke Plads til Chefen, der efter Ordre indlogerede sig iland, lige over for Jernbanestationen.

Rambusch, yngst Officer på «Elben,» boede derimod ombord sammen med mig, og vi to skiftedes til at gøre Vagt et Døgn ad Gangen. —

* «Elben» var et af de tre Skibe, jeg som uheldig Diplomat forgæves søgte udleveret i Hamborg 1848. Skibet blev i 1851 afhentet til København og sat i sødygtig Stand.

Det var Synd at sige, at man i Altona så' på os med venlige Øjne, navnlig sålænge de holstenske Bataljoner under afdøde General Wørishøffer lå i Altona.*

For os få Danske i denne By blev det derfor en Festdag, da Oberst du Plat i Spidsen for sin tusind Mand stærke Bataljon og med Musiken foran, rykkede ind gennem Palmallen til Hovedvagten på Rathhausmarkt og hér blev modtaget af Wørishøffer, Rothe og mig samt det 14 Mand stærke Vagtmandskab.

Da Bataljonen var stillet op lige over for de sølle 14 Mand og der var vexlet Honnør, kommanderede du Plat, som holdt tilhest foran Bataljonen:

«Kaptein Såby, vil De med deres Kompagni løse af hér på Vagten.»

Hurtig iler Oberst Wørishøffer over til du Plat og siger:

«Kære Ven, der er ikke Plads til mere end 14 Mand!»

---

* Da de 30,000 Østrigere og Preussere i Februar 1852 drog hjem, overtog nogle ny oprettede holstenske Bataljoner Tjenesten i Hertugdommet Holsten under General Bardenfleth.

Disse Tropper blev sendt til Danmark, da de Danske besatte Holsten.

«Tak. Er der ikke Plads inde i Vagten, er Torvet stort nok udenfor.»

Med Posterne dobbelt besat af Danske, og Tyskerne afmarcherede, kommanderede du Plat:

«Kaptejn Høst, vil De med deres Kompagni iaften Klokken syv ta' Stilling ved Porten til Hamborg, langs Muren, og holde Forbindelse med Hovedvagten.»*

Det var en velovervejet Forholdsregel.

Samme Aften stormede en Pøbelhob ud ad Hamborgerberg til Altona under vilde Hyl og Trusler imod de Danske. Men vore Soldater gjorde Virkning. Skont Altona-Stakitport stod åben, holdt Pøblen sig i ærbødig Afstand, lukkede ikke Munden op og sprédte sig for ikke oftere at give Møde.

Samtidig ankom et Batteri, en Eskadron Dragoner og noget senere Bataljonen Harbou, der hele Vejen gennem Altona marcherede efter Melodien: «Den Gang jeg drog afsted.»

Dette Drilleri holdt du Plat ikke af; — han sørgede for, at Melodien ikke oftere kom

* Om de to Kaptejners Navne er rigtige, tør jeg ikke garantere.

til at skurre i Beboernes Ører, ligesålidt som «Schleswig-Holstein meerumschlungen» i vore.

Både du Plat, Rothe og jeg havde efterhånden fået vore Hustruer, og jeg tillige min Søn, over til Altona, og sammen med Grev Holcks i Hamborg dannede vi en lille Koloni, der jevnlig tilbragte muntre og hyggelige Dage ombord i Vagtskibet.

Vi omgikkes også *la haute volée* og de mange Diplomater, af hvilke Hamborg, som en anden Storstad, havde et hélt Sæt.

Dette Bekendtskab nævner jeg hér, fordi det næste Åar kom til at spille en Rolle under Linieskibet Dannebrogs Ophold i Kiel. —

Vort Ministerium havde forudsét, at Vagtskibet vilde blive udsat for Kådheder og Uartigheder, og Ministeren anbefalede os at straffe Forbryderne med vor Sprøjte.

Men, stakkels Sprøjte! Da vi første Gang vilde benytte den mod nogle kåde Hamborgere, der fra en Jolle skældte ud, rækkede Tunge, sigtede paa os med Stokke, som vilde de skyde, og klappede på den nederste Dél af Ryggen, mældte Strålen sig fortrydelig. Den kunde ikke række udenfor Slæbebommen.

Disse Forhånelser tiltog med hver Dag, og

det faldt svært ikke at tage sig selv til Rette, men paa den frie Rigsflod lod dette sig ikke gøre. Vi maatte derfor længe lade os nøje med at knytte Næverne og bide vor Ærgrelse i os.

Endelig fik vi Revanche.

En Aften, da Rothe og jeg med vore Hustruer kom fra Holcks i Hamborg og hørte at der havde været Spektakler på Floden, gik vi ombord til Rambusch.

Han meldte, at hjempermitterede hannoveranske Soldater, ombord i to Dampskibe, havde forhånet os på det mest uforskammede.

Ja, det var jo meget kedsommeligt, men derved kunde der nu ikke gøres noget.

Den næste Morgen tilskrev Rothe mig, at han tog til Hamborg, og op ad Formiddagen besøgte Løjtnant Prosilius og Proviantsforvalter Mühlenstedt os.

Ved Tolvtiden, mens vi på Dækket drak et Glas Vin og hørte Nyt fra København, råbte Udkiggen:

Et Dampskib med Soldater!

Det var atter Hannoveranere, som efter endt Tjenestetid havde afleveret deres Våben og nu i Uniform sejlede hjem til Cuxhaven.

Da Dampskibet kom nærmere, og vi på samme Måde som Dagen forud blev forhånede, lod jeg Trommen røre til Klarskib og Kanonerne lade med Kugle.

Imens gik Løjtnant Rambusch, 12 Matroser og 10 Soldater med skarpladte Geværer i vor Chalup ind til Altonabro, som lå omtrent 200 Alen lige inden for os.

Rambusch fik Ordre til at lægge sig foran Dampskibet og med de Midler, han havde til Rådighed, arrestere Skibet, dog først når dette ved Touge var landfast og således underkastet dansk Lov og Ret.

Rambusch skulde ligeledes meddele Kaptejnen, at hvis han forsøgte at slippe bort, vilde hans Skib i samme Nu blive skudt isænk af vore Kanoner.

Som befalet lagde Rambusch sig med Chalupen foran Damperen, efter at denne havde fortøjet ved Land, og idet han med Sablen i Hånden lod Soldaterne fælde Gevær, beslaglagde han Skibet.

Det var et fornøjeligt Syn, og Rambusch, denne smukke unge Mand, tog sig glimrende ud, hvad Damerne, både iland og ombord i

det beslaglagte Skib, gav tilkende ved Udbrud som: Wie bildschön!

Imidlertid havde jeg sendt Løjtnant Prøsilius med Mælding ind til du Plat og Politimester Etatsråd Schrader, hvorledes det stod til og med Anmodning om at tage Affære, nu da Skibet lå ved Land.

Men jeg fik mere at tænke på.

«Der kommer En til!» råbte Udkiggen, og et Øjeblik efter havde vi Numer to med akkurat samme Historier.

Dog, da Skibet kom nærmere, og Passagererne, navnlig Damerne, så' vore Kanon-Kommandører tage Sigte med Aftrækkerlinen i Hånden, hvinede de himmelhøjt og bad Soldaterne «im Gottes Namen» om at være rolige, hvad også skete.

Men da Kaptejnen lagde til på Siden af det arresterede Skib, lige imod mit Forbud, blev også dette sidste stoppet, og dér laa jeg med dem begge to og 500 Soldater.

Heldigvis kom du Plat og Schrader hurtig tilstede, og dem overdrog jeg nu, da Skibene var landfaste, at skaffe Oprejsning for den Tort, der var tilføjet Nationen.

Hvervet tiltalte ikke D'Herrer, og da de

spurgte mig om, hvad jeg i deres Sted vilde gøre, svarede jeg: «Efter de Fornærmelser, der er vederfaret os, kan vi gøre Fordring på en eclatant Oprejsning. Internér derfor Soldaterne ude på Fælleden, send Bud efter den hannoveranske General-Konsul i Hamborg, lad ham, efter at have gjort os Afbigt, hjemsende Soldaterne og frigiv så Skibene.»

Det kunde du Plat og Schrader ikke indlade sig paa. Derimod spurgte de, om jeg vilde være tilfreds, når Kaptejnerne bad om Forladelse og indestod for, at Afsejlingen gik ordenlig til.

Da Soldaterne nu stod ret som på en Paradeplads, måtte jeg gå ind på Forslaget — og dermed var Sagen afgjort.

Fra denne Dag havde vi Ro. Ingen kom os for nær, og en anden Historie bidrog til, at man endnu mere holdt sig på Afstand.

Mandag Morgen vaskede vore Folk og Tøjet tørredes på den hannoveranske Elbkyst, lige ved Vagtskibet.

Men efter den sidste Affære var Ejeren af Kysten, en Hannoveraner, bleven fornærmet og forbød os Brugen af hans Stykke Kyst, hvilket Forbud vi efterkom.

Men en Mandag Morgen havde Ebben kort Vandet så meget ud af Elben, at der på Kanten af Sejlløbet opstod en Ø, på hvilken vi da henlagde Vasketøjet.

Folkene er næppe færdige hermed og ombord igen, før Hannoveraneren vader fra Kysten over det lave Vand ud til Øen og vil stikke af med Favnen fuld af Tøj, da han pludselig taber det altsammen, falder bag over ud i Vandet og spræller.

Det var en Geværkugle, jeg lod Kanonéren afskyde hen over Hovedet på Manden, der medførte Forskrækkelsen, frelste Tøjet og fordrev Hanoveraneren.

Han klagede imidlertid til vort Ministerium, der gjorde et farligt Væsen af Sagen og vilde tilbagekalde mig, hvad min Chef dog fik forhindret.

I mit Forsvar gjorde jeg blandt andet gældende, at hvis et Fartøj var grundstødt på denne Sandbanke, før Vandet var faldet fra, kunde Hanoveraneren næppe have taget det i Besiddelse, og altså heller ikke vort Tøj.

At vi havde fået Bugt med de Uartigheder, som under vort Ophold på Stationen havde tirret os, kunde Slesvigholstenerne ikke døje.

Navnlig var de altid kæphøje ude i Nienstaedten hos Jacobs, en udmærket Restaurator.

Med et større Selskab fra Als og Slesvig, der blandt andre bestod af Kammerherre Wolfhagen, Branddirektør Birch i Roskilde, Pastor Sørensen i Hørup, Krog-Meyer og Finsen, som senere blev Indenrigsminister, tog jeg en Dag ud til bemeldte Jacobs, hos hvem vi havde bestilt en Middag.

Alt var godt, både Mad, Vin og Stemning, og efter fra Balkonen at have sét Solen gå ned ovre i Hannover, stég Selskabet tilvogns, mens jeg betalte.

Men næppe er jeg færdig hermed og er kommen uden for Døren, før denne bliver slået i med et vældigt Rabalder.

I samme Nu slåer jeg med Dørhammeren et lignende Slag og råber så højt jeg kan: «Mach auf!» og da Døren øjeblikkelig bliver lukket op, fortsætter jeg i samme Dur:

«Haben sie nicht Trinkgeld bekommen?»

»Danke sehr!»

«Ist die Rechnung nicht bezahlt?»

»Bevahre!»

»Dann heraus, alle zusammen! Hut ab! Compliment für Ihre Gäste!»

Som befalet så skete det; Nachspielet var det artigste. —

Da vi med Vagtskibet skulde paradere ved Afsloringen af Blüchers Statue i Palmallen lige overfor Altonas Jernbane-Station, krydsede jeg Skonnerten på selve Festdagen derop, ankrede, flagede, saluterede ved Afsloringen, sejlede tilbage efter endt Højtidelighed og tog Moringen til begge vore Ankere tilbeddings.

Men næppe ligger Skibet i sædvanlig Orden, for Ebben pludselig standser og det en Time tidligere end efter Beregning.

Det er »Floden», som driver Vandmassen fra Nordsoen ind efter, jaget af en Orkan fra Vest, der pludselig og med fuld Kraft også overfalder os.

I det Øjeblik Vandet kommer, river det Skonnerten, der viser Næsen ind mod Hamborg, med sig, svinger den rundt og stivner Kættingen med et sådant Ryk i selve Spillet, at man undrer sig over, at dette ikke ryger ud over Forskibet, der nu vender Bougen lige imod både »Flod» og Orkan.

Men tørner »Floden» med hele sin indad væltende Vandmasse imod selve Skibsskroget, lader Orkanen os også føle Kærligheden, idet

den bider sig fast i Master, Ræer og Takkelage som en Tiger i sit Bytte.

Det voxende Højvande, den rivende Flod, de arrige, toppede Bølger sammen med den rasende Orkan gør nu sit Bedste for at tvinge Skonnerten samme Vej som fem Skibe, der passerer os og strander i Hamborg.

Men den gamle Skude holdt ud. Med det tredie Anker i Bund, med Ræer og Stænger tildæks og Fartøjerne hejste, lå vi fast, men tog ikke så lidt Vand ind over Bakken og fik ikke Forbindelse med Land før næste Eftermiddag.

Var jeg bleven liggende ti Minutter længere ud for den afslørede Blücher, kunde det have sét galt ud for Skonnerten. —

Endnu kun et Par Momenter fra Opholdet på Elben.

Havde vor Sprøjte, købt i Hamborg, været uvillig til at straffe sine Bysbørn, da disse var uartige mod os, var den villig nok til at gøre Gavn ved en Ildebrand i Altona.

Da Strålen ikke kunde nå op til Ilden, halede vore Nyboders-Folk Sprøjten højt op i Nabohuset, og lod Vandet vælte således ned

på Ilden, at denne næsten var slukket, da Byens Sprøjter mødte.

Den næste Dag talte «Altona-Mercur» i høje Toner om vort Mandskabs Mod og Adræthed — og skældte deres eget ud. —

En lille Scene til Ære for min Hustru og min Oppasser kan jeg ikke nægte mig den Glæde at nævne.

En Dag, da vi pyntede Skibet til en Fest for Grevinde Holck, faldt en Mand overbord agter ude, mens jeg stod og talte med Bådsmanden forude på Bakken.

Idet jeg sér Ulykken, styrter jeg agter efter, passerer lige forbi min Hustru, som står midtskibs, kaster undervejs Frakken og vil overbord, da min Oppasser, en tyveårig Holstener, griber om mit venstre Håndled, svinger mig rundt ind på Dækket, springer selv ud og frelser Manden.

Da jeg så' min Hustru ryste af Skræk, spurgte jeg hende spøgende om, hvorfor hun ikke havde standset mig, når hun var så angst.

«Nej,» svarede hun, og faldt mig om Halsen, «i det Øjeblik syntes jeg, at *Du* måtte frelse Manden.»

Og min Oppasser, denne Riddersmand!

Jeg sér endnu hans strålende Ansigt, da jeg trykkede ham, ligeså våd han var, i mine Arme, og han paa mit Spørgsmål, hvorfor han ikke lod mig springe ud, svarede: «Nej, Hr. Løjtnant, det var Synd for Fruen». —

Vor Proviantsforvalter hed Lorentzen, en prægtig Mand, Fader til Valdemar Lorentzen, en af Cheferne ved Telegrafvæsenet, og til Admiralinde Bråg. Han boede iland ligesom vor Læge.

Om denne sidste var Mediciner eller Kirurg, kom man ikke i Vildrede. Han var nemlig hverken det ene eller det andet, kun slet og ret Barbér. Men barbere kunde han ikke heller.

I Tilfælde af Sygdom ombord, havde han i mange, mange År kun havt to Måder at helbrede på: Enten Elbvand eller Hospital, hvorfor han også gik under Navnet: Dr. Elbwasser.

Men tjenstvillig var han, og havde Officererne Brug for en Læge eller for Medicin, vilde han selv afhente både den ene og det andet. Onde Mennesker sagde rigtignok, at Returkommissionen hér spillede en Rolle.

Til Styrmand havde vi gamle Truelsen, omtalt i «Fra Sø og Land.»

Kunde vor Læge ikke helbrede, kunde vor Styrmand lige så lidt styre, begges Embeder var rene Sinecurer.

Truelsen gjorde sig imidlertid uundværlig som Bybud, da han kendte hvert Menneske iland. For Mandskabet havde han stor Betydning som Udtyder af Drømme, navnlig hvad disse betød som Tal lige over for det dengang florerende Tallotteri.

Denne vor brave Styrmand, der også boede iland, kom hver Morgen ombord og gik strax ned på Banjerne. Hér stod han da rank og strunk med Hænderne i Buxelommerne, omringet af Mandskabet som en Profet.

Alle havde drømt og vilde nu høre, hvorledes deres til Drømmene svarende Tal skulde besættes, ènten på Udtræk, Ambe eller Terne. På Kvartterne og Kvintterne indlod han sig ikke.

Vore Folk spillede som Rasende, og kom hjem ikke alene med tomme Lommer, men også med Gæld. Tallotteriet, der tyvstjal Folks Penge, blev trukket en Gang om Ugen skiftevis i København, Wandsbeck og Altona. Det var fra denne sidste By, at en Mand, efter

Lotteriets Trækning, kørte så hurtig til København, at han kom to Timer før Brevposten, som bragte Tallene fra Altona. Og hér i København, hvor man kunde spille til en Time før Brevpostens Ankomst, besatte han nu de udtrukne Tal således, at han efter godt og vel en Times Forløb var en hovedrig Mand. —

Sidst i November, da Kulden mældte sig, rejste min Hustru og Søn hjem og tog ud til Lindegården hos gamle Fru Holten. —

I de påfølgende Måneder gik det lystigt med Selskaber både i Altona og Hamborg, ved hvilke Lejligheder man betalte en «Drittel» til Tjenerskabet.

En Dag glemte jeg at erlægge min Tribut. Da jeg næste Gang spiste på samme Sted, gav jeg lige strax en af Tjenerne en Drittel og tilføjede, at jeg havde glemt det sidst.

«Hr. Løjtnant,» svarede han: «Wir haben es schon notirt.» —

Hen i Februar lagde Elben hélt til med Is, og vi var ikke sene med at hale i Havn.

Hele Skonnerten, med Undtagelse af Skrog, Master og Kanoner, blev magasineret og opstillet som hérhjemme på Orlogsværftet.

Hvorfor denne Ordning blev kaseret af en senere Besætning, véd jeg ikke. —

Nu var der kun Ét at klare: at konstatere, at Rambusch og jeg ejede hver sin Vinterfrakke. Da kun én af os havde været iland ad Gangen, og da vore Vinterfrakker var ganske ens, héd det sig, at vi trak i en og samme Frakke for at gå iland.

Vi benyttede derfor de sidste fem sex Dage til, som de to Siamesere at vise os sammen på Visiter, på Promenader, overalt — og vort Renommé blev reddet, vore Skumlere gjort tilskamme.

Med Skibet oplagt, vore Holstenere afmønstrede og alt i Orden rejste vi og kom hjem.

Dette var noget nær det bedste ved hele Togtet, hvor behageligt det iøvrigt havde været.

XXIII

1853

På Altona Vagtskib havde vi, da det blev moderne at fêtere os Danske, levet i Sus og Dus, når vi var iland, hvorimod vi på vor Vagtdag enten sad nede i Kahyttens glohede Kakkelovnsvarme, eller oppe paa Dækket betragtende Isen, der med Ebben skurede raslende udefter langs Skibssiderne for atter med «Floden» at blive kørt ind igen, op ad Hamborg til, under samme raslende, tonløse Musik.

Hvilken Forandring var det ikke nu at være i sit eget Hjem, hos Hustru og Barn!

Om man også ved at forlade sit Skib mister Charmen af det Kommandoforhold, man fra sin tidlige Ungdom er tilvant, som er gået over i Blodet og er en skrigende Modsætning til de små huslige Forhold med højst et Par Tjenestefolk, bliver Hjemmets Hygge dog Nummer Ét, det hvorom Alting drejer sig.

Vi henlevede også et lykkeligt Liv med Slægt og Venner, blandt andre med nuværende Admiral, dengang Løjtnant Ihlen.

Da han en Dag spiste hos os og min Hustru vilde gå hen til et Sidebord for at tranchere en Gås, sagde han:

«Men Wilde dog! La'r Du din Frue skære for?»

«Ja Du, ellers får vi ikke noget af Gåsen.»

Hurtig var Ihlen ved Sidebordet, tog Gaffel og Kniv, skar og var lige så hurtig igen på Plads.

Min Hustru, der sér Pigen stirre på Gåsen, som om hun kiggede ned i et Krater, går hen til hende.

Dér ligger Dyret med to Snit i Livet, ét på Langs og ét på Tvers, délt i fire Stykker med et lille Bjerg af rygende Æbler og Svesker i Midten.

«Men Gud, Løjtnant Ihlen!» udbryder min Hustru, som knap kan tale for Latter, «der er jo kun fire Stykker, og vi er otte.»

«Ja, bedste Frue, vistnok, men sådan skærer vi en Gås for på norsk!»

Tidt og mange Gange har Ihlen og jeg lét af denne norske Norskhed, sidste Gang, da

jeg ifjor fortalte Historien oppe i Kristiania til Admiralinden og Døttrene. —

En Månedstid gik Alt godt i mit Hus, men Glæde og Sorg følges ad som Lys og Skygge. Vor lille Søn fik en hæftig Forkølelse, der gik over til Lungebetændelse.

Om Ængstelse for Barnet, slette hygiejniske Forhold i vort nybyggede Hus, eller begge Dele var Årsag til, at min stakkels Kone bragte en lille dødfødt Pige til Verden, kan jeg ikke sige. Men da vor Søn døde otte Dage senere, blev min Hustru så syg, at hun i længere Tid svævede mellem Liv og Død.

I April blev det bedre, dog ikke anderledes, end at vor Læge, min gamle Ven og Skibskammerat fra Marokkoturen, Wilken Hornemann, rådede os til at rejse for at styrke vore Nerver og komme bort fra vor usunde Bolig. Vi indrettede os derfor til en Udenlandsrejse og tog italienske Timer.

Men en Militær er ikke altid sin egen Herre,* og jeg fik Udkommando med det

* Som Skibschef har jeg engang fået Ordre til at *forstå* et af Eskadrechefen gjort Signal, der var *uforståeligt*, fordi Eskadrechefen fejlagtig havde gjort Signalet i *én* Afdeling, istedet for i *to*!

splinternye Linieskib Dannebrog, Kommandør Kaptejn van Dockum.

Et Kvartårhundrede tidligere vilde Dannebrog have været et Mønster på et tidssvarende Krigsskib. I 1853 var det overfløjet, først af Hjul- så af Skrue-Dampskibene. Nu ligger Dannebrog, efter at være affort det Panser, man i 1864 havde iklædt det, som Kaserneskib i Flådens-Leje, ikke ulig Potteskibene ved Højbroplads.*

Ekviperingen af Linieskibet Dannebrog begyndte den 14de April. Dette Arbejde medtog 34 Dage indenfor Bommen og 6 Dage på Ydre-Reden, hvor Hds. klg. Højhed, Landgrevinde Charlotte, vor Dronnings Moder, besøgte os, og den 25de Maj afsejlede vi gennem Hollænderdybet Syd på.

Tværs for Fyrskibet «Drogden» stødte vi

---

* Da Dannebrog blev forandret til Panserskib i Dokken, og Underfabrikmesteren, min afdøde Ven Gottlieb Schønheyder, viste mig Arbejdet, sagde jeg:

«Jeg sér, at I har fulgt min Tegning, før jeg satte de to Blyantsstreger på.»

«Hvad mener Du med de to Blyantsstreger?»

«Jo, sér Du, de betyder to Jernstræbere, der skal forhindre Skrue og Ror fra at blive slået af i svær Sø.»

Og de to Blyantsstreger toges tilfølge.

på en Stén, og som det skéte, sagde jeg til van Dockum, der stod ved Siden af mig:

«Vi stødte Hr. Kommandør!»

«Nej! nej, vist ikke nej!»

«Jo—e, Hr. Kommandør, og dér skyder vor Stråkøl ivejret.»

«Jaja. Farvel da — Stråkøl, du har gjort din Pligt, du kan gå!»*

Så lo van Dockum, gjorde en flot Håndbevægelse og stod ud i Østersøen, da Skibet ikke trak mere Vand end sædvanlig.

Selvfølgelig havde vi Lods, men han var uskyldig. Lods-Inspektøren i Dragør havde telegraferet: Vand nok. Og det havde der også været, hvis ikke Vandet var faldet, mens vi stod ud gennem Hollænderdybet, hvilket vi ombord ikke kunde observere.

I atten Dage sejlede vi Vandet tyndt i den sydlige Dél af Østersøen, hvad der er ligeså interessant som at gå frem og tilbage mellem to Plankeværk. Man har jo kun at passe på, den ene Dag ikke at løbe op i Skåne eller den næste ind i Pommeren. Havde det ikke

* Stråkølen er således boltet til Kølen, at den med Lethed kan gå af, hvis Skibet støder.

været så morsomt at manøvrere det store Skib med de mange Mennesker og den altid livlige Chef, Carl van Dockum, vilde *Sejladsen* have været mere end trættende.

Under sådanne Forhold er der imidlertid et Spørgsmål, der har den allerstørste Betydning, og det er: hvad skal vi ha' til Middag?

Jeg var Messeforstander, men med min gamle Ven Kinzy til Mesterkok og vore store Stalde fyldte med levende Kreaturer, havde vi ingen Nød og kendte ikke til «Skibskost.»

Iland paa Bornholm kom vi ikke, men sejlede rundt om Øen og viste Indvånerne på Afstand vort kønne store Skib.

Alligevel fik vi en Spaseretur iland, men ikke synderlig større end ombord. Det var på Kristiansø.

Van Dockum fandt det Synd, at de få Mennesker inde på disse Småklipper, der dukkede op af Havet som Muldvarpeskud i en Have, ikke skulde have lidt Selskab, og gik iland med to Både.

Den ene Ø var befæstet, dog ikke stærkere end at det så' ud, som om en regulær Storm

var istand til at kuldsejle både Forttårn, Kommandant og Besætning.*

Med Undtagelse af at vi blev beværtede med Tykmælk, mærkede vi ikke stor Forskæl på Livet ombord og på Kristiansø, som havde en vis Lighed med en strandet Orlogsmand.

Øernes Forvalter var fast Embedsmand. Trods det lille Land og de få Mennesker førte Forvalterens Familie et omvexlende Liv, snart i Glæde snart i Traurighed. Tonen anslog Chefen, en Kaptejn af Marinen, som afløstes hvert andet År.

En af Cheferne, en Mand, der, hvor han var, på Søen eller i Land, spredte Velvære og Tilfredshed omkring sig, stod for Beboerne på Kristiansø som en Guddom; hans Efterfølger derimod, en rigtig Pernittengryn, var nærved at pine Livet af Folkene. Han blandede sig i Alt og blev rasende, når man et eller andet Sted kom Rosiner i Kærnemælkssuppen istedet for Korrender. Men hvor er der Fred?

Kristiansø havde iøvrigt tilfælles med Ma-

---

* Nu er det forbi med Fæstningen. Den er gået til sine Fædre — Fred være med den!

deira, at Vindruer og Figner trivedes godt. Af Turister havde Madeira imidlertid flest.

Efter et kort Besøg, der vistnok i lang Tid var Øernes Samtaleemne, gik vi ombord i Dannebrog og stod Nord på op imod Carlskrona.

XIX

Efter Ordre viste Dannebrog sig den 12. Juni udenfor Højlandet ved Carlskrona, hvor der indenfor et langt og smalt Løb mellem Blindeskær lå to udrustede Linieskibe, to Fregatter og et Par mindre Skibe, alle af den svenske Flåde.

Før vi kom op tll Indløbet, havde det svenske Krigsdampskib Thor været ude hos os og tilbudt at tage Dannebrog ind til Carlskrona. Men van Dockum, der endnu ikke kunde forlige sig med disse Slæbemaskiner og var stolt af sit store Skib, afslog det galante Tilbud, idet han angav som Grund, at det blæste for hårdt; Bugsértouget kunde let springe.

Sagen var, at van Dockum ikke vilde have det «fordømte Svineri af Kulrøg» inde på sit blankskurede Dæk og ikke vilde gå og kede sig, mens Thor slæbte af med Dannebrog. Og så vilde han vel også vise, at han både turde og kunde krydse Linieskibet ind.

Imidlertid fik vi Lods, men han turde ikke indlade sig på Krydset. Dette passede ikke van Dockum. Han vilde nu engang krydse ind, og sagde derfor, efter at have gået frem og tilbage med Hænderne på Ryggen:

«Hør Lods, er der Vand nok?»

«*Vatten? Ja, kors!*»

«Tør De gå på med en velsejlende Brig?»

«*Ja, för tusen!*»

«Godt. Bild Dem så ind, at De er ombord i en Brig og varsko itide for at vende. Så sørger jeg for Resten.»

Og i Perlehumør, som til Dans, lod han pibe alle Mand op og stak et Réb ud af Merssejlene, således at vi kun havde ét Reb inde, skønt det blæste til to.

Med Sejlene kant som i en amerikansk Skonnert, sagde han nu til Lodsen: «Sé så min gode Ven, nu går vi paa. Men varsko mig itide.»

For den stive Kuling i vore Undersejl, enkeltrebede Merssejl, Klyver og Mesan lagde nu Dannebrog Øret til, og Fastestængerne krummede sig, som om de vilde sige: mere tåler vi ikke. Men Skibet gik også gennem

Vandet med en Fart af over to Mil i Timen, uagtet der blev knébet tæt til Vinden.

«*Vende!*» råber Lodsen, og den Vagthavende, Løjtnant Groth, kommanderer:

«*Ror ilæ — fir Klyverskøde.*»

Dannebrog luver nu op i Vinden som en Skonnert, Sejlene lever, og det stolte Skib rejser sig med løftet Forskib som Brystet på Svanen, når denne standser sin skummende Fart og krummer Halsen bag over.

«*Stik op Halser!*»

Og med disse styrter Folkene afsted, for lige så hurtig at være på Plads, når det lyder:

«*Los—s Agter.*»

Og Agtersejlene ryger rundt, som et Vindu der blæser op.

Storehals bliver redet under, Blok til Blok. Skibet falder af fra Vinden, Forsejlene brases om, der skærpes overalt, Skøderne hales, og idet den stive Kuling tager fat i Sejl og Rejsning, hiver Dannebrog over. Men med Underste-Batteriporte lukkede, har dette intet at sige.

Skibet, der under Vendingen har tabt det meste af Farten, går nu igen frem, Folkene stiller op til næste Vending og Lodsens Øje, skarpt som Falkens, sér efter Mærket for at vende.

Men Sejlløbet er smalt, og næppe er Skibet gået overstag, før vi skal til det igen.

Sex Vendinger går godt. Men i den syvende kommer Berginerbrasen i Beknéb i det Øjeblik, der kommanderes: Los-s Agter.

Krydssejlet bliver stående, fordi Brasen er fast. Store Merssejl og Storsejlet ryger derimod rundt og med sådan Kraft, da Vinden endnu ikke er forind, at Storsejlets Skødbarm kaster sig op om Nakken af Berginerråen og holder Råen fast.

Som det store, dybtstikkende Linieskib nu ligger midt i Vendingen med, om jeg så må sige, fornaglet Krydssejl, altfor svær Sejlføring i den stive Kuling, uklare Agtersejl og mellem Revene på begge Sider af det smalle Sejlløb, er Situationen mere end vanskelig. Den er farlig!

Men van Dockum betænker sig ikke. Med venstre Hånd på Ryggen tager han med den højre Råberen fra den vagthavende Officer og kommanderer gennem den store Råber: Hal styrbords Klyverskøde! Op med Roret, bjerg Mesanen.

Skibet drejer tilbage, Sejlene lever, Stor-

sejlet slår sig fri af Berginerråen og bliver halet op i Givtouge og Gårdinger.

«Se så,» sagde nu van Dockum og gav Groth Råberen tilbage, «kovend og sæt Storsejlet, når vi er over den anden Boug.»

Mens Skibet falder af for Vinden, stirrer Lodsen på Langmærket med Øjnene halvt ud af Hovedet, Ryggen krummet og Hænderne på sine Knæ for at se, om vi klarer Revet fra os.

Og da vi gør det, retter han sig, trækker Vejret dybt, og med Hænderne i Lommerne nikker til van Dockum, som meget fornøjet nikker igen og siger: «Ja naturligvis!»

Sagen var, at van Dockum havde afluret Lodsen hans Mærker og var vis i sin Sag.

Men vore Genvordigheder er endnu ikke forbi. Da vi kommer til Vinden over den anden Boug og lidt efter vender, fanger Store-Mersebugline læ Fokkerånok under Ombrasningen af Agtersejlene. Og dér lå atter et Hus!

Før Buglinen er klaret, kan Fokkeråen ikke brases om og Skibet ikke komme til Vinden over den anden Boug.

«*Fa'n!*» råber Lodsen.

«*Klar ved Ankeret!* kommanderer van Do-

ckum med sin gennemtrængende Stemme, men sér i det samme nok så glad på, at en af Fortopsgasterne, en af vore ubetalelige Nybodersfolk, entrer som en Kattekilling ud på Fokkeråen med en Tollekniv i Munden og i ét Snit gør det af med Buglinen.

Fokkeråen er nu fri. Sammen med Foremerserå går den rundt som en Karussel med Fortopsgasten, der bider sig fast med Hænder og Bén.

«Det var bra' gjort, min Gut!» råber van Dockum op til Manden, «det skal jeg ikke glemme Dig!» *

Sejlene er dog næppe kant, før Lodsen råber: «*Vend!*»

Nu gælder det, om Skibet, der endnu ikke har fået rigtig Fart, vil gå gennem Vinden, og da Dannebrog betænker sig, er det igen et kritisk Øjeblik.

Men Skibet føler sit Ansvar over for de mange Sagkyndige, der inde på Land og ombord i de svenske Orlogsmænd havde Kikker-

* Denne flinke Mand avancerede hurtig til de højere Poster i Matros-Korpset, ligesom så mange andre af Nybodersfolkene, som van Dockum havde fattet Godhed for.

terne på os med den Tanke: «Mon dette også går?»

Jo! Dannebrog gjorde sin Pligt. Skib og Ære blev frelst — van Dockum beundret. Men sæt, at det var gået galt!? Jeg siger endnu en Gang: Sæt, det var gået galt?

Efter tre Vendinger stod vi ind i Havnen og ankrede agten for Linieskibet Carl XIII, Admiral Krusenstiernes Flagskib, fra hvilken en Officer bragte van Dockum Admiralens Kompliment for det interessante Kryds og oplyste, at det var første Gang, et Linieskib havde krydset sig ind til Carlskrona, blandt andet af den gode Grund, at det var forbudt svenske Linieskibe at gøre det.

Og måske måtte fremmede Linieskibe det ikke heller. Skete en Ulykke, og et så stort Skib strandede, vilde Passagen til og fra Carlskrona gennem Sejlløbet jo derved være blevet endnu vanskeligere, end den allerede var.

Efter at have nettet os med Topning, Brasning, det store Flag og Gøs, ryger på Kommando alle Underste-Batteris Kanonporte op, og 30 sortsnudede Kanoner rykker med sin halve Længde udenfor begge vore Skibs-

sider, således at Enhver kan se, at Dannebrog er et vældigt Linieskib med 72 store Kanoner!

I det Øjeblik hele Underste-Batteri er iborde, og det svenske Kongeflag vajer på Dannebrogs Stortop, kommanderer Overkanonér Tolle: Styrbord — fyr!»

Bum!

Og Skuddet slår an mod Klippen og ruller videre, men overdoves af det næste Skud om Bagbord.

Saluten gælder Hs. kgl. Højhed Prins Oscar, Flagkaptejn hos Admiral Krusenstierna, og som med Hånden til Huen viser sig på Agterdækket ombord i Carl XIII.*

Ved det 21de Skud går Kongeflaget ned hos os, og strax efter, da det danske Flag er i Top ombord i Carl XIII, takker dette Skib med samme Antal.

Så fik Fæstningen ligeså mange Knald, og denne Salut tog Søbatteriet sig af og besvarede.

---

* Uuder 24de August d. Å. har Hs. Majestæt Kong Christian IX befalet, at Hs. kgl. Højhed Sekondløjtnant i Marinen, Prins Carl, med Hensyn til Ceremoniellet skal betragtes efter hans Stilling i Marinen og ikke som Medlem af det kongelige Hus.

Tilsidst får Krusenstierna 11 Skud, som Linieskibet «Fädrenelandet» kvitterer for.

Samme Dag gjorde van Dockum sin Opvartning i Admiralskibet og forestillede mig som den Officer, der var bestemt til at gøre Tjeneste under Flaget i Carl XIII, når Dannebrog længere hen sluttede sig til den svensk-norske Eskadre under Krusenstiernas Kommando.

I Flensborg havde jeg lært Prinsen at kende som det livsglade unge Menneske; nu stod Hs. kgl. Højhed for mig som Mand, ligeså hjærtelig, ligeså elskværdig som tidligere.

Om Natten blæste det en forrygende Storm, som van Dockum beklagede ikke at have fået tilsøs.

Men med Bramstængerne tildæks, Ræerne braste efter Vinden og to Ankere i Bund, lå Dannebrog godt, som Barnet i Vuggen.

Næste Dag, Klokken halvti, kom Prinsen ombord til os, en halv Time senere Admiralen, og atter tordnede de 21 og de 11 hos os — og ikke færre til Tak ombord i Carl XIII.

Begge de Herrer beså og beundrede vort flunkende nye Skib, som imidlertid ikke var så lidt af en gammel Kokette.

Først Klokken ét gik Prinsen, og en halv Time senere Admiralen fraborde, begge under dundrende Salut.

Samme Dag gav Admiralen stor Diner. Midt under den livlige Samtale, og efter at vi havde drukket vore Kongers Skål, kom den vagthavende Stabsadjudant ind til Bordet og sagde:

«Jeg mælder, at Toppen af Dannebrogs Storstang er knækket.»

En Snestorm midt i Hundedagene, en Pøs Vand i Øjnene, kunde ikke overraske mere end dette Budskab, og van Dockums Ansigt har jeg ikke glemt.

Den kærnefriske Stang knækkede, fordi man som gale Mennesker lod det halve Mandskab løbe væk med Mersefald, sat på Stængestagenes Taljeréb — en Kraft stor nok til at rive Frelserens Tårn overende.

Et uhørt Tilfælde og ikke så lidt af en Skandale!*

* Der var dem, som ménte, at hvor uskyldig van Dockum end var lige over for Tildragelsen, så betragtede de dog denne som en Straf for det forvovne Kryds. Der kan, forméntes der, tilnød hasarderes med et mindre Skib, men ikke med en i alle Hen-

Iøvrigt levede vi muntert og havde rig Lejlighed til at beundre Svenskernes fremragende Gæstfrihed og store Evne til at *festa* elegant, hvad der er så meget mærkeligere, som de til daglig lever tarveligt.

Og hvem af os, der endnu er tilbage af Dannebrogs Besætning og var med på Ballet ombord i Carl XIII, har vel glemt dette?*

Det var en Fest, på hvilken ikke alene hele Skibets Besætning, Høje og Lave, men også Alle fra Land, både Herrer og Damer, optrådte som én Familie, der vilde gøre os danske Gæster til Behag.

Og endnu mindre glemmes den vidunderlige, dejlige Sommernat, da Solen var ved at

---

séender så værdifuld Andél af Søforsvaret, som et Linieskib.

* Af Dannebrogs Officerers Besætning er foruden mig kun tilbage:

Jagtkaptejn hos Hs. Majestæt Kongen, Kommandør G. Jacobson,

Kaptejn J. de Lanzy Pedersen, Jernbane-Embedsmand,

Stiftsfysikus for Ringkøbing Amt, Justitsråd E. Holst,

Professor, Dr. med. Grut,

Proviantsforvalter, Overkrigskommissær Velschow.

stå op. Jeg fortabte mig i al denne Skønhed, da Prinsen kom hen til mig og sagde:

«Ja, Du. Vorherre kan dog bedre end alle vi Mennesker tilsammen!»

Van Dockum konfererede som Flagkaptejn daglig med Admiralen og Prinsen om de Eskadre-Regler, der skulde gælde, når vi kom sammen med de svensk-norske Skibe, og van Dockum var i én Lovtale over den Dygtighed, hvormed Prinsen havde udarbejdet disse Regler.

Og det var udelukkende eget Arbejde. Ingen havde hjulpet fordi, som Krusenstierna sagde: Ingen véd bedre Beskéd end Prins Oscar.

Den sidste Dag gav van Dockum en stor Diner.

Kort efter at Selskabet havde sat sig tilbords, modtog jeg, som havde Vagt, en Seddel, hvorpå der stod: «Wilde. Jeg vil have Bal iaften. Indret Agterdækket til Dans og skaf 40 dansende Par. v. D.»

Da Dineren var tilende og Prinsen som første Mand kom ud på Dækket, blev han stående, slog Hænderne sammen med et Udbrud af Forundring over Balsalen — og af galant Beundring ved at se en Række

elegante Damer nok så nydelig neje og gøre Honnør. —

Det var fem prægtige Dage, vi tilbragte i denne Marine-Koloni, der i meget mindede om Toulon. Men havde vi Danske i 1838 beundret denne By med al dens franske Livlighed og stærke Kolorit, befandt vi os dog her i Carlskrona mere hjemme, mere tilpas. Her var hverken for lidt eller for meget, hér var «lagom.»

Den 17de forlod Dannebrog Carlskrona, bugseret af Thor, som var stillet til van Dockums Disposition.

Var vi lidt trange om Hjærtet ved at skilles fra de mange Venner, kunde vi dog trøste os med et snarligt Gensyn.

XX

Den næste Dag har vi Doddamstille. Merssejl, Bram- og Bovenbram-Sejl er i Top og brast firkant, Storsejl og Fok hænger under Ræerne, Mesanen er opgivet, og Solsejlet breder sig højt over det hvide Dæk.

De Vagthavende har intet at bestille, de døde Sejl dasker af og til imod Stængerne, en galant Hane besvarer en ældre Hønes Tilkendegivelse af en lykkelig Nedkomst, på samme Tid som en flyvende Måge, der med sit skarpe Øje har opdaget et Stykke overbordkastet Brød, daler ned til Vandet, napper sin Gave og igen går tilvejrs for at spejde efter mere.

Van Dockum fandt, at den klare, rene Luft var meget passende til at forjage tilfældige Tømmermænd, og han nød sit *dolce far niente*. Men den 20de vilde han være i Kiel.

Og som van Dockum vilde, så skete. Den 20de lå vi i Kiel.

Havde Linieskibet Skjold i 1841 på dette Sted været en velkommen Gæst, var vi nu de gode Kielere en Torn i Øjet. Der toges ikke mindste Notits af os, og med Carlskrona i frisk Minde stod vort Humør meget lavt.

Om Aftenen fik vi imidlertid en Serenade af nogle Garnisons-Officerer, som kom ud til os.

Deres Påstand, at et Bal vilde være en Umulighed at bringe istand, fik mig til så bestemt at modsige dem, at van Dockum, da Officererne havde forladt os, tog mig tilside og spurgte, om jeg da virkelig kunde arrangere et Bal ombord i Skibet.

Efter en kort Betænkning svarede jeg:

«Ja Hr. Kommandør, når jeg fåer *plein pouvoir* og godt med Penge.»

«Godt, De skal få begge Dele. Regeringen har pålagt mig at gøre Stas her i Kiel. Men hvorledes vil De bære Dem ad?»

«Med Hr. Kommandørens Tilladelse rejser jeg imorgen tidlig til Hamborg og inviterer sammen med du Plat alle Diplomaterne og vore andre Bekendte. Men vi må gi' dem

Extratog og hér i Kiel bestille Souper til mindst 300 Personer.

«Ja. Det gåer jeg ind på; Souperen besørger jeg selv, alt det Andet overlader jeg til Dem.»

Næste Formiddag overraskede jeg du Plat i Altona. Han gjorde store Øjne, men efter en lille Frokost kørte vi til Hamborg, og Fru du Plat påtog sig at besorge Altonaerne.

Inden Middag havde Alverden modtaget den flotte Indbydelse, samme Aften glædede jeg van Dockum med det gode Resultat, og næste Dag besørgede General Krogh, der havde afløst Bardenfleth, Indbydelser til flere Familier i Kiel og Rensborg.

På selve Baldagen var Alle i Bevægelse fra den tidlige Morgen for at omdanne det øverste Agterdæk til en stor Balsal under Solsejlet.

Med de traditionelle Divaner, Blomster, Guirlander, Flag, Våben og en mægtig Lysekrone var Dansesalen i Orden. Men hvorledes stod det til med Maden?

Van Dockum havde ikke blandet sig i mine Affærer. Til Gengæld spurgte jeg ikke om hans.

Sammen med Bauditz spiste jeg Klokken fire hos van Dockum, der sagde, da vi skulde rejse os fra Bordet:

«Ja, nu er det vel bedst, jeg tænker lidt på Souperen.»

Lige ved at falde af Stolen, sér jeg med Forskrækkelse på Manden, der, som sædvanlig lér, og siger:

«Ja, nu tager *jeg* fat.»

Uden at mæle et Ord fulgte jeg ham ud til Kokken, til hvem han sagde:

«Hør nu Mester Kinzy, hvad kan De opvarte med iaften?»

Med den hvide Hue i Hånden og i taus Underdanighed stod Kinzy som forstenet, og kunde ikke få et eneste Ord frem.

«Nå min gode Kinzy, hvad kan De så lave?»

«Lave, Højvelbårenhed? Jeg kan slets ikke lave, Hr. Kammerherre. Jeg har slets ikke noget at lave af — Gud Fader bevare mig vel, hvad skal det blive til? Jeg har bare Skinker, så salte, så salte. Nej, underdanigst, Hr. Kommandør, jeg kan slets ikke lave — Nejn!»

Og han stod tilintetgjort som en udbrændt Vulkan.

Sort fortvivlet, lod jeg van Dockum klare Skinkerne, der destoværre kom til at spille en altfor stor Rolle.

Til bestemt Tid modtog jeg Gæsterne på Kieler-Banegård, hvorfra mine Kammerater besorgede dem i Vogne til Havnen og derfra med vore mange Fartøjer ombord i Dannebrog.

Imens satte jeg du Plat ind i Forholdene. Han blev ilde tilmode, da han ligesom hele Selskabet ikke havde spist til Middag, var skrupsulten og glædede sig til en god Souper.

Efterhånden som Gæsterne kom ombord serveredes The, men de fleste fik næppe mere end Duften, hvorimod en af Damerne ved at gå op ad Faldrébstrappen var lige ved at få et Skud Krudt i Ansigtet ved Saluten for General Krogh.

Dansen begyndte. Musiken, hele Brigadens, var storartet, og Alt: Skibets Udpyntning, Damernes Toiletter, Officerernes og Diplomaternes Uniformer, tog sig glimrende ud.

Men ak! så kom Souperen, eller rettere, den kom slet ikke.

Champagnen flød. Men der var ikke det

af Vådt, som kunde slukke den brændende Tørst efter de salte Skinker. Man drak og drak og kun Champagne, men lige meget hjalp det. Saltet brændte hélt ned i de fine Diplomathalse.

Den russiske Minister Kudriewsky, Grevinde Wrangel og den for sin Skønhed bekendte Grevinde Malvetzy, der senere spillede en Rolle ved Kejser Napoleons Hof, måtte jeg fodre af nede i mit Lukaf med noget af Messens Proviant.

Gæsterne brød langt tidligere op end Extratoget var bestilt og gik iland, hvor Sulten drev dem til at bryde ind hos et Par Restauratører, som blev bankede op og udspiste.

Skandalen var ikke ringe, men van Dockum, evigglad, syntes at det var gået udmærket.

Den næste Dag betalte vi vore Regninger og forsvandt fra Kiel.

XXI

Næppe havde Dannebrog forladt Kiel, før en forrygende Storm med svære Regnbyger satte os i alt andet end godt Humor, og lod os se sort på Alt, først og sidst på de gjorte Forsøg på at bringe et kordialt Forhold istand med vore *ci-devant* oprørske, nu pacificerede såkaldte Landsmænd. De salte Skinker havde ødelagt det Hele.

Men hvor kunde også en gammel, i alle Retninger prøvet Sømand vente, at en til Skibsbrug af Salt gennemtrukken Skinke kunde ferskes ud i et Par Timer? Ja, havde van Dockum flot væltet en Snés Flasker Vin og ligeså mange Pund Sirup i Skinkekedlen, noget enhver nogenlunde kultiveret Kok kender til for at få en Skinke spiselig i en Fart, havde det været en anden Sag.

Så havde Hamborgs Diplomater næppe undladt at mælde Hofferne om Ballet, og overalt

i Europa vilde Udenrigs-Ministrenes finest tilspidsede Penne have lykønsket Kabinettet i København på det hjærteligste til dets i alle Henséender så vellykkede Forsoningsfest i Kiel.

Men ligesom van Dockum havde en mærkelig Tro på, at Alt kunde gå, tog han det også for givet, at en Søofficer kunde klare sig overalt — jeg havde nær sagt både i Himlen og anderswo.

Under en Disput gjorde jeg ham det Spørgsmål: «Når Kommandøren skal komplimentere en tyrkisk Orlogsmand og ombord i Deres Skib har en Løjtnant, der taler tyrkisk, sender Kommandøren så ham eller den Officer, som har Ordonnanstjeneste og hvis Tur det er at gå ombord til Tyrken?»

«Hvor kan De dog sporge? udråbte van Dockum, «naturligvis Ordonnansen. En Officer klarer sig altid». —

Fra Kiel sejlede vi i godt Vejr, men fik som sagt en forrygende Storm af Vest, under hvilken vi ankrede mellem Langeland og Nakskov.

Skønt tilankers svajede Skibet stadig mellem Stormens Retning fra Vest og Strommens fra

Nord. Æolus og Neptun stredes om, hvem der havde storst Magt over os.

Æolus péb, hvinede og tudede, rev i Master, Stænger, Ræer og Touge, spændte i af alle Livsenskræfter mod selve Skibsskroget og, idet han lagde dette i Retning fra Vest til Øst, forsøgte at sprænge vor Ankerkætting.

Men rasede Æolus i Luften, vildt og støjende, rykkede Neptun fra Nordsøen, hvor det blæste en Brandstorm af Nordvest, frem med sine vældige Vandmasser og skød Havet foran sig, gennem Skagerak, Kattegat og Bæltet, forbi Kysterne af Sælland, Fyn og Langeland med en Fart af én Mil i Timen, og skabte Højvande. Og dette marcherende Hav gjorde sit bedste til at lægge Skibet i Retning fra Nord til Syd.

Når Æolus havde en Orkanbyge til sin Rådighed og lod den blæse, slide og rive i Skibet og i os vagthavende Mennesker, så vi hverken kunde gå eller stå, se eller høre, havde Æolus Overtaget. Dannebrog lå da med stiv Kætting fra Vest mod Øst med Vind og Bølger langs Skibet fra For til Agter, mens Strømmen fra Nord tørnede sydende og piskende,

men fuldstændig afmægtig mod vor Styrbords Skibsside.

Var Orkanbygen imidlertid udtømt, gjorde Strømmen — hele det vandrende Hav — sig gældende, og hurtig lå Skibet i Retning fra Nord til Syd, således at Vind og Bølger kom ind på Bagbords Side og krængede Skibet, som om det var under Sejl.

Og således vexlede Sejr og Nederlag mellem de to stærke Guder, indtil de valgte sig en anden Sportsplads.

Havde van Dockum, mens denne Kamp stod på, lettet og sejlet Nord i med én Mils Fart i Timen, vilde Skibet, da Strømmen løb den modsatte Vej med samme Fart, hverken være kommet frem eller tilbage over Grunden.

Med to Mils Fart vilde Dannebrog være avanceret en Mil i Timen. Var vi derimod gået Syd på med samme to Mils Fart, vilde Skibet være kommet tre Mil frem i Timen.

Vejret var afskyeligt, men havde man ikke Vagt på øverste Dæk, generede det ikke i Linieskibet med de mange Etager.

I «Lasten», Gemmestedet for Vand, Proviant, Krudt, Kugler og meget andet, boede

Ingen, men de såkaldte Skibmandsgaster arbejdede hele Dagen i denne Underverden.

På Banjerdækket oven over «Lasten,» havde Mandskabet både Kistebænke, Tojposer, Sovesteder og — dårlig Luft. Agterst lå Officerernes Lukafer.

Fra Banjerne førte Trapper op til Underste-Batteri. Dettes Kanoner var indhalede og surrede, og alle Kanonportene lukkede, når Skibet sejlede, for at dette under stærk Krængning ikke skulde tage Vandet ind gennem de åbne Porte og gå tilbunds med Mand og Mus, hvilket er hændet flere fremmede Linieskibe i Batalje. På dette Batteri havde Mandskabet også Kojepladser og Skaffeborde mellem Kanonerne.

Var Atmosfæren hér vel ikke Prima-Sort, var den dog betydelig bedre end på Banjerne, hvor den, navnlig når Mandskabet slangede sig på Kistebænkene efter Middagsmaden, kunde være uudholdelig.

Oppe på Øverste-Batteri, hvis Kanoner stod iborde med den halve Længde udenfor Skibets Sider og i Porte, som sluttede tæt om Kanonerne, léd man ikke under denne Luftforgiftning.

Fra Øverste-Batteri kom man op på selve

Dækket. I et Ruf Agter havde Chefen sin Kahyt, men foran denne var man i Guds frie Natur og hér gjorde den friske Luft rigtig godt, efter at man om Natten at have inspiceret det sovende Mandskab nede i Skibet. Selv om det skylregnede, følte man sig da som i Paradis. Og så havde man heroppe de stolte Rejsninger: De tykke Master og Stænger med Vant og Stag, som skulde sikre disse Rundholter mod at gå overbord, når Sejlene trykkede på, hvad enten det var Magsvejr eller Storm, på samme Tid alle Ræerne med det løbende Gods: Braser og Bugliner, Givtouge og Gårdinger, Skøder og Halser, på Kryds og på Tvers, Op og Ned, stod skarpt mod Luften, således som Eckersberg, Prommel og Melbyerne har gengivet dette Væv af Touge, der for den Uindviede var et Hulter til Bulter, men for os, der kendte hver Trevl, var et To og To er Fire.

Man havde Tillid til disse 200 Fod høje Rejsninger og så' på dem som Araberen, der stoler på sin Hest og elsker den.

Livet ombord i et Linieskib var lige over for Opholdet i et mindre Skib som Storstadens over for Provinsbyens. I Linieskibet kunde

man slutte sig sammen eller afsondre sig efter som man var oplagt til. Og ved således ikke altid at være klistret op ad hverandre, undgik man meget Vrøvl.

Middagsmaden var selvfølgelig Dagens *clou.* Som Messeforstander havde jeg imidlertid forbudt Kinzy at røbe Spisesedlen og Ordren efterkom han strengt, men det faldt ham svært at koste den Snés Oppassere fra sig, der søgte at aflure ham Hemmeligheden for at bringe den til Officererne. Lykkedes dette alligevel, lå der på min Kuvert en triumferende Spiseseddel med passende Illustrationer, som oftest tegnet af min kære Ven, nysafdøde Kommandør Købke, Broder til Maleren.

Messen, Officerernes Dagligstue, lå agter på Øverste-Batteri. Med Lys fra oven gennem Skylighterne og gennem Kanonportene på Siderne og Agterspejlet kunde der spise, om det så skulde være, 50 Personer. Maden var altid god for ikke at sige udmærket og Opvartningen ved de mange Oppassere ikke mindre.

Når Signalet lød, og Officererne havde taget Plads ved Bordet, blev Dørene slået op, Trompeterne blæste og Oppasserne, med Hovmesteren foran, marcherede ind og gjorde,

trods deres store Antal, Gavn uden Konfusion, da enhver havde sin bestemte Gærning. —

Efter flere Dages Forløb bedagede Vejret sig, og vi stod ud af Bæltet. Skønt på lang Afstand, var van Dockum dog så høflig at hilse på min Fødeby Nyborg, men kun med tre Skud. Svaret kunde sés, men ikke høres.

I Kattegat blev Vejret igen snavset med Regn og Blæst, og ved Anholt forhørte van Dockum sig om de svensk-norske Skibe.

Tæt ved Skagen havde vi en af disse Tycho Brahes-Dage, på hvilke Uhyggen ligesom forvandler både Skib og Mandskab og spreder Gråt i Gråt over det ellers så friske Sømandsliv.

Om Formiddagen faldt Matros Lorents Petersen overbord. Jeg så' ham styrte ned og har aldrig glemt dette Syn. Hver Gang en Hue senere er fløjet af Hovedet på en Mand, mens han var tilvejrs, har mit første Indtryk været: Ejermanden følger med.

Fra vore Fartøjer blev der søgt i over en Time, og Hundreder af Øjne spejdede oppe fra Rejsningerne for at opdage den Ulykkelige. Men han var og blev borte i sin våde Grav.

Næppe havde Folkene skaffet Middag, før

den stive Kuling tiltog så meget, at Undersejlene måtte rébes.

Ved denne Lejlighed faldt Andreas Harhoff ned fra Fokkeråen, ikke i Søen, nej, på det hårde Dæk og forslog sig således, at han døde nogle Timer senere.

Lorents Petersen kom hél og holden i sin Grav, Harhoff derimod lemlæstet og efter at have udstået store Lidelser. Det første Dødsfald var tungt, sorgeligt — det sidste forfærdeligt.

Vi lå udenfor Skagen, men vendte om og sendte Liget iland på Hirtsholmen, hvor det blev begravet.

Den 4de Juli traf vi Eskadren og saluterede Admiralen. Den næste Morgen kom Løjtnant Odelstierna af den svenske Marine ombord i Dannebrog som Tjenstgørende, og jeg gik ombord i Carl XIII for at være Adjudant i Admiral Krusenstiernas Stab, i hvilken Hs. kgl. Højhed, Prins Oscar var Flagkaptejn.

XXII

Van Dockum fulgte mig ombord i Carl XIII. Da vi sidste Gang forlod dette Skibs blomstersmykkede Balsal, sad de unge Damer kort før Solopgang, belyste af Dagbrudets rosenrøde Skær i Grupper om den dampende Morgenkaffe; nu roede vi over til Admiralen i Tåge, Rusk og Regn.

Mens van Dockum kravlede op ad Faldrebet og jeg skulde følge efter, fik jeg Hjemvé ved Tanken om Skilsmissen fra mine egne, og uvilkårlig gav jeg Kvartérmesteren, der sad i Hækken og styrede, et Klap på Skulderen og sagde til de tolv Mand ved Årerne: Farvel Folk!

Dette Stemningsudbrud forblev ikke ubemærket. De svenske Matroser havde hørt mit Farvel og blev mine Venner.

Hjemvéen var imidlertid som blæst bort, da Admiralen, Prinsen og alle Officererne

modtog mig som gammel Kammerat, og hvor meget jeg end holdt af van Dockum, og hvor elskværdigt hans: «Adieu kære Wilde» lød, faldt Adskillelsen mig dog alt andet end svær, skønt jeg nu stod ene mellem 700 Fremmede, der tilhørte en Nation, jeg fra min Barndom, efter Tabet af Norge, havde hørt omtale som høflige, men falske.

Det første var sandt, det sidste, Udslaget af Århundreders hadefulde Dueller, en Uretfærdighed.

Foruden de to Linieskibe bestod vor forenede skandinaviske Eskadre af de tre svenske Skibe: Fregatterne Josephine og Chapman, ført af Kommandørkaptejnerne J. Lilliehöök og F. Engelhardt, og Briggen Nordenskjöld samt af to norske: Korvetten Nordstjernen og Skonnerten Sleipner, Kaptejnløjtnant, Baron Finn Wedel Jarlsberg. I det Hele syv Orlogsmænd.

Disse Skibes Officerer var ivrig skandinavisksindede og nærede i den Retning store Forhåbninger, der blev skuffede, fordi Skandinavismen i Sverig ligesom i Danmark var Lyrik og ikke havde slået Rod i Folket. Den var

ikke engang stærk nok til at fremtvinge en Forhandling om en skandinavisk Toldforening.

Henved halvhundrede Millioner Tyskere kunde dog i så Henséende blive enige, men vi Skandinaver, knap en halv Snés Millioner, vi kan det ikke!

Admiralens Stab bestod af Flagkaptejnen, Kommandørkaptejn Prins Oscar og 4 Adjudanter: Kaptejnløjtnant Santerson, Premierløjtnant Grev Class Cronstedt, begge svenske, Nordmanden, Kaptejnløjtnant Baron Herman Wedel Jarlsberg og min Ringhed.

De fleste af Eskadrens Officerer er nu døde, men det er jo også 40 År siden den lille Flåde var samlet.

Som Numer Ét af de Bortgangne står Admiralen, Salomon Krusenstierne. På samme Tid denne i alle Retninger udmærkede Mand i høj Grad imponerede mig ved sin overlegne Ro, gjorde han Indtrykket af at bære på eller rettere ane en forestående Sorg. Denne udeblev ikke heller. Admiralens Hustru døde inden Carl XIII kom hjem til Carlskrona under den hårde Kolera-Epidemi, som hint År rasede i Skandinavien. Den sorgbetyngede Mand levede længe som pensioneret Vice-Admiral.

Bedst erindrer jeg ham, når der blev holdt Morgenbøn.

Stiv og strunk som en Statue stod han da med Front mod Mandskabet, der var opstillet på øverste Dæk agten for Stormasten.

Bag Admiralen og midt imellem os fire Flagadjudanter ragede vor Flagkaptejn et hélt Hoved op over Menigheden, og bag Staben stod Skibschefen, Ehnemark, senere Marine-Minister, med alle Skibsofficererne. Foran Admiralen var Trommeslageren opstillet med Trommen på Dækket.

Dette Chorum var højtideligt, fordi Gudstjenesten ombord er kort og fordi man, sålænge den står på, trods Trommen, føler sig som fri Mand lige over for Disciplinens strænge Bud, over for hvilke Vorherres milde Regimente indbyder og tiltaler.

Med et Par Ord for Konge og Fædreland afsluttede Admiralen vort Chorum.

Den Interessanteste ombord i Carl XIII var imidlertid Hs. kgl. Højhed. Ikke på Grund af Prinseskabet — Herregud, der er jo så mange Prinser — nej, men fordi denne unge Mand, efter at have fået en omhyggelig Opdragelse, med Jernflid havde udviklet de

ham af Naturen i så rigt Mål tildélte mange og store Egenskaber.

Og Hjærtelaget var godt, rigtig godt. I tre Måneder og på nært Hold har jeg ingensinde mærket noget i modsat Retning, tvertimod.

Ombord i Carl XIII havde en Underofficer forsét sig. Prinsen irettesatte ham kort og godt, men således, at Synderen syntes taknemlig for Måden han tiltaltes på. Da jeg bemærkede dette, sagde Prinsen: «Ja Du, det er også en af mine Livsopgaver: aldrig at såre nogen.» Det var i 24 Års Alderen.

Vor Flagkaptejn fik Tid til Alt, til at synge og spille, enten i Kahytten eller sammen med Officererne, til at læse og skrive, ja, som sagt, til Alt. Prinsen var utrættelig.

Med sit klangfulde Organ oplæste Hs. kgl. Højhed en Aften for mig svenske Digterværker, flere af ham selv, mens jeg med ublandet Glæde hørte til og med Øjnene fulgte Oplæsningen.

Jeg havde imidlertid havt Hundevagt den forrige Nat, og efterhånden gjorde min Træthed sig gældende. For ikke at falde isøvn knéb jeg mig af og til i Arme og Bén, men Ak og

Vé! Med Ét springer Prinsen i Vejret og siger: «Av!»

Af en Fejltagelse havde jeg forgrébet mig og knébet i Prinsens ene Lår.

Så vågnede jeg. Vi fik os en hjærtelig Latter og tog næste Aften fat igen.

Stabsadjudant-Tjenesten var let. Vor Flagkaptejn havde lagt den således tilrette for os Adjudanter, at den gik som Fod i Hose. Hvad mig angår fik jeg en Bog, i hvilken Prinsen selv havde nedskrevet alle Ordrer. Det havde der også været Tid til!

Den øvrige Tjeneste i Carl XIII var i alt Væsenligt som i vore danske Krigsskibe, Tonen elskværdig og Maden i Officers-Messen god, men salt.

Havde jeg i Dannebrogs Messe, med Kinzy til Mesterkok, ikke fået Saltmad, fik jeg det ombord i Carl XIII, dog kun de tre Hverdage i Ugen; på de andre tre serveredes røget Kød og om Søndagen — begge Dele. Smørgåsen manglede selvfølgelig ikke, men den har jeg aldrig kunnet forsone mig med.

Det var derfor en meget behagelig Afvexling at spise ved Admiralens godt besatte Bord, og det gav et Glædeschok i Alle, da

denne Hædersmand hejste Signal til de andre Skibe: «Jeg går i Havn, følger den Kommanderende.» — Hurra for det Ferske!

Stakkels norske Stude! I vil få på Hovedet, men Flekkerøs Slagtere vil glæde sig over Eskadrens halvtredietusind kødspisende Munde og få Penge på Lommen.

Indsejlingen til Flekkerø gik mellem Klipper, og Skibene lagde sig ikke alene med Ankeret i Bund, men også med Touge fastbundne — «svinebundne» — til Klipperne.

Den første Dag forblev Prinsen ombord, men afrejste tidlig næste Morgen på et kort Besøg oppe i Landet.

Hen ad Formiddagen gik jeg iland og spaserede gennem Gaden mellem Santerson og Wedel, alle tre i fuld Uniform, jeg med det norske Ridderkors.

Vi kom ikke langt, før Døren på et anseligt Hus går op, og en uniformeret, tættilknappet, civil Embedsmand med hvide Handsker springer os imøde med den trekantede Hat i Hånden og byder mig allerunderdanigst velkommen i Norges klippefaste Land.

Inden Manden havde udtalt, bukkede jeg

og gjorde ham klar på Fejltagelsen. Han forsvandt.

Næppe har vi fået standset vor Latter, før en Mand styrter fra et Hus tæt foran os ned ad en høj Sténtrappe og, idet han taber Hatten, spænder Sablen om Livet og gør Skrabud for mig.

Denne Gang lod jeg den underderdanige Talestrøm flyde hélt ud, og først lidt efter lidt gjorde jeg Manden opmærksom på, at han tog fejl. Men, hvor blev han dog arrig! Havde jeg ikke havt den kæmpestærke Wedel til at holde sin iltre Landsmand i Ave, kunde det have set galt ud.

I det mest glimrende Humor satte vi nu Kursen ud efter et nydeligt Landsted en Fjerdingvej fra Byen, men havde nær vendt om ved Synet af Villaens Vinduer fuldt besatte af Damer. Heldigvis kom en Pige ud for at se os i Stasen, og ved hendes Hjælp fik vi Lov til at gå ind i Parken.

Efter en lille Tur i det smukke, eller på norsk: pæne Anlæg, mødte vi på Tilbagevejen en elegant Rytter. Vis på, at det var Landstedets Ejer, navngav vi os og bad ham takke Damerne.

Nejtak, det vilde han ikke, det kunde vi selv gøre, og en, to, tre var vi midt inde mellem de unge Piger, som livsglade og elskværdige modtog os som gamle Bekendte.

Købmand, Konsul Isacksen, Egnens første Mand, var vor Vært, og Damerne bestod af hans Hustru, tre Døtre og to Søofficerers Familier, Alle prægtige Mennesker og beslægtede med danske Søofficerer.

Det var en hjærtelig Modtagelse. Man vidste ikke hvor godt man skulde gøre det for os. Blandt andet måtte vi nævne vore Livretter og de Vine, vi holdt mest af, og som ved Trylleri sattes Alt frem for os.

Efter Bordet var Stemningen så høj, at Damerne forlangte, at jeg skulde slå Saltomortale. Jeg gjorde det, men modstod alle Anmodninger om at gøre det igen, idet jeg følte, at om også jeg kom lykkelig rundt i dette Luftspring, vilde Champagnen gå den forkérte Vej.

Det var fint dannede Mennesker og jeg korresponderede med Isacksen lige til hans Død.

Ombord gik det lystigt. Fra tidligt på Dagen til den sene Aften havde vi fuldt op af Besøgende, alle Mand fik sig jevnt væk en

Svingom, og Prinsen var selvfølgelig Midtpunktet i denne Herlighed.

Passagen ad Trapperne faldt lidt vanskelig for de Damer, som ikke vilde gå ned baglænds, idet den bageste Dél af Kjole og Skørt ofte blev hængende for oven, således at Indehaverinden viste sig lidt for meget à la Eva i Paradiset.

En af vore Fornøjelser, både for Officerer og Mandskab, var at muntre os på en Legeplads iland, omringet af beundrende Beboere. Navnlig jublede disse, mens vi i to Partier sprang Buk og Prinsen, når hans Parti lagde Ryg til, krummede sin lange Rygrad op efter og væltede hele det springende Modparti.

Efter i fem Dage at have ansat vort stående Gods, forlod vi de norske Venner og Veninder i Flekkerø, stod ud i Skagerak og gik over under den engelske Kyst for senere at returnere til Kattegat.

I Nordsøen blev der exerceret, manøvreret, signaleret, evoleret, og var vort Kølvand blevet stående i Søen, vilde denne have set ud som det Papir, på hvilket Barnet kradser sit første Krimskrams — at sige når vi var samlede. Men af og til tabte vi hverandre af Sigte, for

så igen at mødes på de forud bestemte Rendezvous-Pladser.

Da Carl XIII en Dag i Tåge blev skilt fra de andre Skibe, galdt det om, hvem der skulde kommandere Eskadren.

Lilliehöök, Chef for Fregatten Josephine, påstod, at van Dockum, som førte det største Skib, skulde være Manden, men galant afviste van Dockum denne Ære, da Lilliehöök var ældste Kommandørkaptejn — og derved blev det.

Som vi en Dag under den norske Kyst sejlede i én Kolonne plat for Vejret, vilde en Tysker bryde Linien mellem Carl XIII og Dannebrog.

Men, som Husaren i Trængsel, vendte van Dockum snart Linieskibets runde Boug, snart dets kantede Agterende mod Tyskeren, der fik bak Sejl og ynkelig måtte sakke agter ud langs hele Linien.

Den dovstumme svenske Marinemaler Bergh ombord i Carl XIII forevigede denne morsomme Scene, og Billedet hænger på min Væg.

Skibene skulde i længere Tid sejle sammen, anløbe Horten, det norske Marine-Etablissement, og København, hvor Frederik VII, som ivrig

Skandinav, formodedes at ville gøre Væsen af Eskadren.

Dog, det går ikke altid som Menneskene vil, selv om det er de Allerhøjeststillede, som vil.

Udenfor Frederikshavn erfarede vi, at Koleraen havde gæstet Danmark og var optrådt med Voldsomhed i København.

Panik!

De norske Skibe blev hjemsendte, de svenske tilligemed Dannebrog gik til Nyborg, hvor Dannebrog udløstes af Eskadren, og da van Dockum tog Lods, som Krigsartiklerne påbød, måtte Svenskerne opgive Samkvem med Dannebrog, i hvilket Skib jeg kom ombord igen den 29de Juli efter 24 Dages Ophold i Carl XIII.

For at undgå Karantæne i Carlskrona tog de fire svenske Skibe ikke Lods, men sejlede i tæt sluttet Linie gennem Store-Bælt med Nyborg-Vagtskib, Skonnerten Delfinen, Kaptejnløjtnant H. P. Rothe, foran og med Lods ombord i dette Skib.

Afskeden med vore Venner var under disse uhyggelige Forhold meget bevæget. Klokken 10 den sidste Aften kom Prinsen og Admiralen på Siden af Dannebrog for at sige Farvel

og for at aflevere en varm Anerkendelses-Skrivelse for Samlivet i Eskadren, som den næste Dag blev oplæst for Mandskabet og indført i Journalen.

Uagtet det regnede og blæste med svær Sø, blev de høje Officerer dog liggende på Siden af Skibet i over en halv Time. De kunde ikke rive sig løs. De måtte sige Farvel til Alle.

Fik vi på dette korte Togt, der af en så sørgelig Grund blev afbrudt, ikke det forventede Udbytte, havde det dog for mig stor Betydning, som med Årene langt fra at formindskes, stadigt forøgedes.

XXIII

Med vort kære Hjem kolerabefængt var Alle ængstelige og i høj Grad bekymrede.

Som Følge af Dannebrogs uventede Tilbagekomst fra Nordsoen lå der ikke Breve til os, og ukendte som vi var med Forholdene i Hovedstaden higede vi efter at nå denne.

For en frisk Kuling af Vest fløj Dannebrog også afsted fra Store Bælt ud i Kattegat, uden om Sællandsrev, ind i Sundet og ankrede på Kobenhavns Ydre-Réd.

Skønt van Dockum havde et dårligt Bén, var det en Fornøjelse at se ham navigere det dybtgående Linieskib, som om det havde været en Jolle, i den Retning havde han ikke sin Overmand — det skulde da være Christmas.

Van Dockum sad i en Sygestol med Kortet foran sig, med Passeren i den ene Hånd og Linealen i den anden.

«Løjtnant Jacobson! hvad har De Ellemandsbjærget i?» spurgte van Dockum.

«Nord 75 Vest! Hr. Kommandør.

«Nord 75 Vest? — Hum — umuligt — pejl en Gang endnu.»

«Nord 75 Vest. Hr. Kommandør!

«Hum — Bravo! De har Ret. Det var Linealen, som gléd. Tak. —

«Styrmand! Holder De Kurs?»

«På Stregen, Hr. Kommandør.»

«På Stregen, ja, men det skal være på Graden.

«Vel, Hr. Kommandør. —

«Styrmand, hvad løber vi?

Der bliver logget og mældt tolv en halv.

«Løjtnant Groth!»

«Hr. Kommandør.

«Ta' Forestængestagsejl, sæt Klyveren og log.»

Da der strax efter blev mældt 12 Miles Fart, udråbte van Dockum meget fornøjet: «Ja, tænkte jeg det ikke nok. Men Klyveren sér godt ud for de fremmede Skibe,» og så lo van Dockum. —

Som Dannebrog nu lå udenfor København

med frisk Kuling af Vestnordvest, fik vi Kolerafluerne inde fra Byen lige i Næsen.

Uanmældt havde Koleraen slået sig ned i Kobenhavn. Der var ikke Spor af denne malpropre Sygdom i vore Nabolande, da den, som en Tiger, lige med Ét bortrév en Matros i Nyboder den 11te Juni, Terminsdagen.

Havde en Bombe sprængt Nationalbanken i Luften med alle Guld- og Solv-Barrerne, vilde en sådan Ravage ikke have forbavset mere end dette Dodsfald gjorde.

Og dog var der Grund nok til at vente Koleraen. Svineriet, både det private og det offenlige, var langt værre end nuomstunder, navnlig Renovationen, der tildéls blev henlagt tæt udenfor Christianshavn, for, efter af Amagerne at være brugt til Godning, at returnere som velmeriterede Grontsager.*

* At Kobenhavnerne allerede i 1849 hadede Renovationsvæsenet, beviser folgende: Ved en eller anden Fest til Ære for Grundloven var hele Staden ilumineret. Den daværende, frisindede Magistrat havde imidlertid forglemt at aflyse Renovationen, og Klokken 11 rumlede de stinkende Vogne ind i Byen som sædvanlig.

Ved Halvtolvtiden svingede jeg med en af mine Venner fra Ostergade ind på Kobmagergade. Uden for Fritzsches Glashandel holdt en af disse Vogne,

Med østlig Vind kunde Stanken være slem fra Rakkerkulen, som denne Modding blev benævnt, og kogtes samtidig Tran, blev det endnu værre.

Om de den Gang åbne Rendestene stank mere end vore nuværende Kloaker, kan jeg ikke sige. Men én Fordél havde vi i 1853: Vandet i Havnen og Kanalerne var ikke så forpestet, som det er nu, da Kloakerne udmunder i Havnen; Synet af hvilket var nær ved at tage Vejret fra Læge-Kongressen her i København 1883.

---

hvis Mandskab var ifærd med at fylde den, idet Publikum sang gamle Lumbyes bekendte Renovations-Galop: Bum, Bum — — — Bullevup i Takt med Renovations-Karlenes March og det ominøse Væltenom af Spanden i Vognen.

Men efterhånden blev Publikum mere og mere exalteret, og tilsidst tog Folk fat på Vognen — og dér lå den med al dens Indhold flydende på Gaden.

Til flygte, hvo som flygte kan, behøvedes ingen Opfordring. Det var umuligt at forblive på Valpladsen, og med Hænderue for Næse og Mund forsvandt hele Menneskemassen.

Jeg boede i Egholms Gård på Østergade, men hver Gang jeg forsøgte på at gå ind ad Porten, drev Lugten mig afsted, og tilsidst måtte jeg indlogere mig på et Hotel. Men de stakkels Beboere! hvorledes gik det dem?

Hvorom Alting er, København afgav i 1853 en frodig Mark for Kolera.

Imidlertid havde vi Folk, for hvem denne asiatiske Sygdom var som falden ned fra Himlen, for dem nemlig, der med Professor Emil Hornemann i Spidsen bekæmpede Karantænen og påstod, at Kolera ikke optræder ved Smitte, men angriber, hvor Luften er mættet med tilstrækkelig Næringsstof for Sygdommen, og kun kaster sig over dem, som særlig egner sig for Kolera, med Henvisning til, at Ingen af de Folk, der, behandlede Koleralig og de Syges Udtømmelser, blev smittede.

Hornemanns Modstandere, som holdt på Afspærring og Karantæne, fordi det i Året 1831 var lykkedes Kong Frederik VI ved Hjælp af Bajonetter på Landgrændsen og ved Krigsfartøjer langs Kysterne at stænge Koleraen ude, blev derfor slået til Jorden.

Men Hornemanns Modstandere kom op igen, da afdøde Professor Panum i Bandholm og Stifsfysikus Holst i Korsør nogle År senere i kort Tid fik Bugt med Koleraen ved energisk Afspærring.

Nutildags står vel de Lærde midt imellem de to stridende Anskuelser. —

Koleraen hér i København tog først rigtig Fart i Slutningen af Juni og var kort før Dannebrogs Ankomst til Ydre-Reden på sit Højeste med henved halvtrediehundrede Dødsfald om Dagen.

Navnlig gik det ud over Almindelig Hospitals 1200 Lemmer, af hvilke der evakueredes henved 1100, ikke til sundere Boliger, nej, til Kirkegården, trods al Anstrængelse af Lægerne med nulevende Brandes og Engelsted i Spidsen.

På samme Tid vore Læger arbejdede med Mod og Udholdenhed, viste Sundheds-Kommissionen sig i høj Grad uduelig, hvorfor også Ploug i «Fædrelandet» uforbeholdent opfordrede til at danne en Velfærdskomité, og Bille i «Dagbladet» forlangte en Enehersker til at klare det Hele, uden dog at navngive den Kvalificerede.

Da Sundheds-Kommissionen svarede med at rose sig selv, trådte Lægeforeningen til og gjorde Fyldest. De mest befængte Huse blev rømmede og rénvaskede, de allerværste blev nedrevne til Grunden, Beboerne, et Par

tusind, udflyttedes i Barakker og bespistes af Foreningen.

Disse og mange andre kraftige Foranstaltninger virkede, og pludselig formindskedes både Antallet af de Angrébne og af Dødsfaldene. —

Ved Ankomsten til Ydre-Reden modtog vi øjeblikkelig Breve, og Spændingen var stor, inden man fik Rede på, hvorledes det stod til. Nogle blev beroligede, andre sorgbetyngede. Alle mine var i Behold. Min Hustru og Thieles boede på Lindegården hos gamle Fru Holten, der holdt strængt over, at man levede som sædvanlig. Hendes Portioner Jordbær i de dybe danske Porcellæns-Tallerkener var ikke mindre end tidligere og Fløden tyk som altid.

I København så' det derimod trist ud. Næsten Alle gik sørgeklædte, i Butikerne var de fleste Tøjer sorte, Blomsterne på Højbroplads solgtes kun i Ligkrandse, som hang på Lygtepælene, Ligkisterne transporteredes på mange Måder, blandt andre i Vognmand Andersens Omnibus »Prøven«, der rummede fjorten Kister af de flade såkaldte »Sukkerbrød«, og Graveren slyngede under Præstens Masse-Velsignelse, med et langt Kast, Jord over

Kisterne, der stod i Linie, Side om Side, til bunkevis Begravelse.

Da jeg på Østergade spurgte Grosserer Fiedler, Faderen til den forrige Ejer af Hotel Phønix, om, hvorledes han befandt sig, svarede han:

«Tak, jeg har Kolera.»

«Hvad behager? Har de Kolera?»

«Ja, det har jeg rigtignok. Det har De også. Vi har allesammen Kolera.»

Det var nu hans Syn på Sagen.

Ude på Klampenborg hørte jeg, at en Kammerats Hustru var ene med sit af Kolera døende Barn. Det udåndede i min Nærværelse, hvad der var mere end uhyggeligt. —

Efter nogle Dages Forløb kom Flåde-Inspektøren, min gamle Ven, Vice-Admiral Mourier, ombord i Dannebrog for at inspicere.

Van Dockum vidste, at han, når Mourier havde inspiceret Dannebrog, Fregatten Havfruen og Korvetten Valkyrien, skulde have Kommandoen over disse tre Skibe som Eskadrechef og ménte at disse Skibes Inspektion da kunde overlades til ham. Det var derfor ikke efter van Dockums Hoved at skulle underkaste sig Inspektion.

Som Marineminister havde van Dockum været Mouriers og hele Marinens Øverste. Nu at skulle lade sig inspicere — holdt han ikke af.

«Det gør Bille på Dril,» sagde van Dockum til mig. «Han er fornærmet over, at jeg har tilmældt ham, at Kongen vil ombord til mig, når jeg en af Dagene bliver Eskadrechef. Bille forlanger, at Hs. Majestæt skulde have tilmeldt Ministeriet det direkte. Herregud, jeg kan jo ikke gøre for, at Kongen har sin egen Forretningsorden. Til Straf skal jeg nu inspiceres.»

Men det var hverken første eller sidste Gang, der kom noget påtvers mellem disse to Konkurrenter til Marineminister-Posten og til hvad der ellers kunde falde af både i og udenfor Marinen. D'Herrer elskede ikke hinanden.* —

Mourier blev hos os i tre Dage, og vi

---

* I 1851 kreperede det Bille og mange Andre, at van Dockum blev Minister allerede som Kaptejn. I 1864 var det samme Tilfældet med van Dockum overfor den yngre Otto Lütken, der som Minister bestyrede Marinen, til Lykke for Landet, til Ære for sig selv og det i høj Grad.

gennemgik en ordenlig Examen i al Slags Exercits og meget andet.

For mange Chefer har en sådan Kiggen i Kortene været Tortur, for van Dockum var det kun Leg.

Da Mourier havde forladt os og var gået ombord i Fregatten Havfruen, sejlede Dannebrog til Helsingør, på hvis Réd Hs. Majestæt Kong Frederik VII ankom i Dampskibet Ægir, med Kongeflag på Toppen.

Dannebrog knaldede 27 Skud af, mens Folkene stod oppe på Ræerne, holdt sig fast i Stræktougene og råbte Hurra, hver Gang Piben lød.

Vagtskibet hilste på samme Måde. Og fra Kronborg dundrede 27 Skud, der skjulte det gamle Slot i Røg og ønskede Hs. Majestæt en lykkelig Rejse Nord på, hvorefter Artilleristerne trak Vejret, tørrende Sveden af Panden, Men næppe havde Røgen fordélt sig, før der kom Allarm i Lejren, Artilleristerne måtte til Kanonerne igen — Ægir var vendt om og stod brusende tilbage, Sundet ind.

Syvogtyve Skud rystede nu pány Kronborgs ærværdige Volde og ønskede de Lystrejsende velkommen tilbage.

Ombord i Vagtskibet kom der Ståhej i den tynde Besætning. Kanonerne stod uafviskede, og Stræktougene på Ræerne var taget bort, så det tog Tid inden de 27 Skud affyredes og Folkene kom op på Ræerne.

I Dannebrog derimod blev Stasen med Kanoner og Folk hurtig besørget. «Der var Knald i Salaten,» ménte en Nybodersmand.»

Oven på al denne Højtidelighed syntes van Dockum, at Mandskabet fortjente en Opmuntring og gav derfor på «Kongens Regning,» en Bolle Punsch på omtrent halvfjerde hundrede Flasker, hvad der indbragte Hs. Majestæt et vældigt Hurra uden Piben.

Ægir var imidlertid gået Syd på, ind under Land, for at holde Taffel, men enten har Hoffet hørt dette Hurra eller lugtet Punschen. Ud på Aftenen kom Ægir tilbage, uden Kongeflag og gik rundt om Dannebrog. Men da Frivagtsfolkene var tilkøjs, måtte Hs. Majestæt nøjes med Vagtmandskabets stille Ønsker.

«Knalderiet er tilkøjs,» sagde Nybodersmanden.

Helsingorianerne antog at Kongen lod skyde for at rense Luften.

Dagen efter mældte 11 Søkadetter sig til

Tjeneste ombord i Dannebrog, iblandt andre den nuværende Værftschef, Admiral C. Bruun, Kommandørerne Jessen, Garde og Bonnesen, Direktøren for Store Nordiske, Suenson, og Lodsinspektøren i Dragør, Kommandør Møller,

Samme Dag, strax efter at Flåde-Inspektøren havde strøget sit Flag i Havfruen og gik iland, hejste van Dockum med mig, Jacobson og to Kadetter som Flagadjudanter, sin Stander og overgav Kommandoen som Chef for Dannebrog til vor Næstkommanderende, Kaptejn Meinertz.

Havfruen, Valkyrien og Dannebrog saluterede alle tre, hver med 7 Skud, og Eskadren var dannet under van Dockums Kommando.

XXIV

Havde den forenede skandinaviske Eskadre ikke været imponerende, var vor danske det endnu mindre. Men med van Dockum til Eskadrechef gjorde den sig alligevel.

Efter nogle Dages Øvelse i Sundet ankrede de tre Skibe ifølge Kongens Befaling udenfor Skodsborg, Hs. Majestæts Sommer-Residens, hvor Dampskibet Ægir og Sejlkutteren Neptun lå til Hoffets Brug.

Kongen vilde ombord i Eskadren og «Grevinden» også, men Kongen vilde ikke have hende med, og for at hindre dette bortsendte Hs. Majestæt Dampskibet Ægir, idet Allerhøjstsamme antog, at Grevinden, hellere end at sejle med Kutteren ud til os, vilde forblive iland, da Hendes Nåde ikke holdt af Sejlads.

Men Grevinden havde Held med sig. Det blev så døddamstille, at Sejlene ikke kunde

benyttes, og da Mandskabet derfor skulde til at ro, gik Grevinden, i Perlehumør over at have fået sin Vilje, ombord i Neptun.*

Kongen derimod var gram ihu, og da Kutteren kun avancerede langsomt for sine sex Årer, gjorde Majestæten Signal til van Dockum om Assistance.

Fire af vore store Fartøjer gav hurtig Møde og satte med 52 Årer Fart på Kutteren og med det samme Kongen i så godt Humør, at hele Følget inden Ankomsten ombord i Linieskibet kunde aflægge den nedstemte Tone.

Iført Admiralsuniform inspicerede Frederik VII sit stolte Skib, beså Kanonerne, mønstrede Besætningen og sagde, da det var gjort: Tak van Dockum. Det er godt Altsammen, Tak

---

* Frederik VII vilde heller ikke have Marineministeren med ombord. Kongen var vred, fordi en af Billes Slægt i sit Blad havde skrevet vel ugenert om Regeringen. Nu, det kunde Ministeren bære, og han bar det.

Men den egenlige Grund til at Kongen ikke vilde have ham med, var vistnok den, at Hs. Majestæt ihvor konstitutionel Allerhøjstsamme i Reglen optrådte, dog ved mange Lejligheder holdt af at vise sig uden Medregenter som den, der ene og fuldt ud var Manden for det Hele og ikke behøvede Bisiddere

ska' Du ha', og det glæder mig, at Folkene sér så bra' ud. Gud bevare Jer allesammen, Manne!»

Og så fik Majestæten et vældigt Hurra.

Strax efter sagde Kongen: «Van Dockum, gi' mig et Fartøj og gå med ombord i de andre Skibe, så skal vi to se dem efter i Sømmene.»

«Befaler Drs. Majestæt ikke først at ta' en lille Forfriskning? Det er så varmt.»

Støttende sig med den venstre Hånd paa sin Sabel, så' Frederik VII glimrende, helt kongelig ud, som han dér stod og sagde:

«Nej. Først Arbejdet, så Lønnen.»

«Som Drs. Majestæt befaler,» og van Dockum bukkede.

Kongen faldt i Fartøjet og fik ved Afgangen fra os ligesom ved Ankomsten 27 Skud.

Efter at de to andre Skibe havde fået sig en Overhaling af Kongen med van Dockum ved sin Side, og begge Skibe hver havde takket med to Gange 27 Skud, returnerede Kongen til Dannebrog og fik igen de 27.

«Nåda!» sagde en gammel Matros, «hvor Majestæten dog er ligefrem. Han ta'r ligesom en anden Én sine 27. Majestæten får dem af

Krudtet, vi af Tampen. Det er lige Holmens Ret.»

Efter at der var drukket et Glas Champagne og spist lidt Frugt, viste Kongen hele Skibet frem for Grevinden.

Mens Kongen beså Officersmessen, sad Grevinden inde i mit Lukaf og råbte på det allerelskværdigste, da Kongen passerede min Dør: «Hør Frederik! kom herind, så skal Du se, hvor hyggeligt Løjtnant Wilde har det.»

Et Øjeblik efter sad Frederik VII ved Siden af Grevinden i min Sofa og sagde til mig: «Hér har Du det rigtig godt.»

«Ja Deres Majestæt, og nu har jeg den Lykke, at Drs. Majestæt også befinder sig vel hos mig.»

Kongen lo, men mit Barometer hos Grevinden, der lige til nu havde stået højt, faldt betydeligt, da jeg ikke nævnte hende ved Siden af Kongen, og ved Taffelet inde i Skodsborg samme Dag faldt det til Storm og Uvejr.

Jeg havde sét mig arrig på hende. Gud véd hvorfor? Og da vi sad ved Kongens Bord og en stor Hund, jeg antog for Grevindens, lagde Snuden vel nær min ægte Skildpadde, gav jeg

Dyret én over Næsen og sagde: «Gå væk, Moppe.»

«Det er temmelig dristig at kalde Hs. Majestæts Hund for Moppe!»

«Deres Nåde, det er mit Kælenavn til alle Hunde.»

Men Nåden vendte sig fra mig, og fra det Øjeblik var det ikke Grevindens Kærlighed, der forfulgte mig.

Med Hs. Majestæts Tilladelse udbragte van Dockum Højstsammes Skål og derpå ifølge Kongens Ønske også Grevindens.

Festen endte med Fyrværkeri ombord i alle tre Krigsskibe.

Dagen efter stod vi ned i Østersøen og evolerede* uden at der hændte andet end, at

---

* Uagtet Afstanden mellem van Dockums Skibe var mindre end mellem Nutidens Orlogsmænd i Eskadre, er Afstanden mellem disse sidste dog forholdsvis langt mindre end i van Dockums, fordi vore Dages Panserskibe er så kolossale, at de trods dobbelt Skrue fordrer Plads til Drejning og lang Tid til at standse Farten.

Og hvad vilde også et Sammenstød i Magsvejr mellem van Dockums Skibe have betydet imod Affæren «Victoria»? Lidt Havari af Rejsning havde været det Hele.

Da jeg for et Par År siden besâ de italienske Krigsskibe i Spezzia: Duilio, Italia og hvad disse

Krigsdampskibet Holger-Danske den 20de August afhentede vore 11 Kadetter.

Havde disse Dage været ensformige, oplevede vi den 23de samme Måned en Begivenhed, som man husker. Og dog kunde denne let være gået os af Glemme, da det mest mærkelige var, at vi ikke allesammen mistede Livet.

Tidlig på Formiddagen havde det lynet. Eskadren tog derfor «*Precautioner mod Tordenvejr,*» og da det blæste hårdt i Bygerne, lå Skibene for små Sejl.

Ved Tolvtiden samlede alle Uvejrsskyerne sig til en stor grågrøn Masse, der som en blytung Hat trak sig sammen over vore Hoveder og lod Horizonten indsnevre sig hélt rundt omkring os, mens Luften var stærkt opfyldt med Elektricitet, så stærkt, at uagtet vi lå midt ude i Østersoen med Blæst og Skylregn, var Andedrættet dog i høj Grad besværet.

Løjtnant Prøsilius havde Vagt, jeg holdt Øie

Monstrumer nu hedder, sagde en gammel Bådfører til mig: «Ja, min Herre, vore Krigsskibe er store, altfor store, mens vore Folk er små, altfor små!»

Han ménte vel, at Materiellet er voxet Personellet over Hovedet.

med de andre Skibe, og van Dockum skrev i Kahytten til sin Hustru.

Da jeg meldte ham, at Vejret var truende og sikkert vilde blive forfærdeligt, svarede han meget fornøjet: «Jaja, så bliver det i Guds Navn forfærdeligt», og skrev videre.

Strax efter fik vi en Orkanbyge med Skylregn agter ind og løb for Merssejlene på Rand en brændende Fart.

Hurtig meldte jeg van Dockum aldrig at have set noget lignende. Léende svarede han: «Ja Tak, kære Wilde, men lad mig så vide, når det bliver godt igen,» og skrev videre. Jeg kunde ikke få ham ud i det våde Vejr.

Men pludselig blænder et Lyn med Ild overalt. Et øredøvende Tordenbrag fylder Rummet og ligesom sprænger det, mens Regn, Hagel og Isstumper vælter ned over os og knalder rundt på Dækket.

Det drev van Dockum ud. Uden Hue og kun i tynd Sommerfrakke stod han nu midt imellem samtlige Officerer, som i Regnkapper så' på, at der blev drejet til Vinden med Merssejlene oppe under Rånokkerne i Rebtaljerne.

Nu lo van Dockum ikke. Han sagde ikke

et eneste Ord og lod sig regne igennem til han fik Regntøjet. Der var Intet at gøre. — Intet!

Og imens farer Lyn på Lyn, ikke enkelte, men utallige, uafbrudt på kryds og på tvers, op og ned og søger at gøre hverandre Pladsen stridig, paa samme Tid Tordenen ustandselig ruller og dundrer over vore Hoveder og rundt omkring os, ja, det lyder som om Bulderet også trænger ned i Havet og tordner løs under Skibet.

Og i dette Ildhav viser Luften sig som en i Bål og Brand flammende overjordisk Hule — et Dantes Helvede. Det var forfærdeligt!

Alle havde Syner. Mandskabet på Øverste-Batteri så' stadig Ildstråler hoppe udenbords fra Kanon til Kanon. Kommandør Jacobson syntes, som han nylig har sagt mig, at Lynene stadig væk slog ned tæt foran Skibet. Og da et Lyn splintrede vor Storrå og fra denne fo'r ned i Havet, forekom det van Dockum, efter hvad han skriver i sin sidste Bog, at denne Lynstråle havde en Alens Tykkelse. Jeg fandt, at den var et Par Tommer i Diameter, men således sér vi Mennesker forskelligt.

Når jeg tænker tilbage på, hvorledes Vagtmandskabet den Gang stod agten for Stor-

masten med Front mod van Dockum og alle os Officerer, da har jeg en Følelse, som vi, trods de forfærdelige Omgivelser. var i Guds Hus og til Højtids Messe, med Uvejret som Musik.

Vi slap imidlertid godt derfra. Var Lynet, der traf os, kommet nogle Alen agterligere og midtskibs, havde det vistnok tændt Ild i Krudtkammeret og sendt os Alle tilvejrs i Stumper og Stykker.

Et Gode havde dog dette Uvejr for Mandskabet. Om Aftenen vankede der Extrabrændevin.

Mødte van Dockum ufrivillig paa Dækket ved denne Lejlighed, var han hurtig påfærde den næste Dag, da han fik Melding om, at Holger-Danske kom Vest fra med Admiralsflag på Toppen.

Det var Bille. Ministeren beærede os med et Besøg, strøg van Dockums Stander og hejste Admiralsflag.

Som Skibschef var van Dockum bleven inspiceret af Flåde-Inspektøren, som Eskadrechef af Hs. Majestæt, og nu tog Ministeren Affære. Det blev van Dockum lovlig meget, og han så' ikke heller videre lyksalig ud.

Mærkelig nok havde vi nu en Skibschef, Kaptejn Meinertz, en Eskadrechef, Kommandørkaptejn van Dockum, og en Admiral som Minister eller en Minister som Admiral ombord i Dannebrog.

Var der hændet noget, hvem bar da Ansvaret? Mejnertz, van Dockum eller Bille?

Bille forsvandt imidlertid efter Dineren og gik hjem, medtagende de 3 Skibes 6 Gange 13 Skud som Hilsen ved Ankomst og Afgang.

Da Admiralflaget gik ned, hejste van Dockum Standeren og gnéd veltilfreds Hænderne.

Fire Dage senere lå Eskadren ved København, hvor Koleraen som overalt i Landet nu var i jevn Aftagen. Værst havde den huseret i Blommetiden og om Mandagen, når Folk havde forkølet sig Søndag Nat oven på en glad Dyrehavstur.

Efter at Eskadren havde været samlet i 22 Dage, strøg van Dockum Standeren, gik fra Skibet og iland, medtagende Staben.

At Eskadre-Tjenesten var gået med Præcision, skyldtes foruden van Dockums Dygtighed også det, vi havde lært i den forenede skandinaviske Eskadre under Admiral Krusenstierna med Prins Oscar som Flagkaptejn.

Det havde været en Fornøjelse at arbejde sammen med van Dockum, og vi blev så gode Venner at han, udnævnt til Minister i London, vilde have mig med som Attaché ved Legationen.

Ombord i Dannebrog havde jeg også den Glæde, at mine to yngre Venner, Ferdinand Kønig og den nu pensionerede Havnemester i Helsingør, Kaptejn Frans Hansen, var Bådsmandsmater, en Tjeneste, de udførte mønsterværdig som alt andet de foretog sig.

XXV

Som nogenlunde fri Mand kunde jeg nu tænke på vor Udenlandsrejse. Men den blev atter stoppet. Jeg var Lærer i Gymnastik og Våbenøvelse på Søkadet Akademiet, hvor man ikke vilde slippe mig, førend den Officer, som skulde afløse mig og havde Orlov, kom hjem.

I 1846 havde jeg tiltrådt denne Lærerpost under van Dockum som Chef for Søkadet-Akademiet.

Undervisningen havde hidtil været borgerlig. Da jeg første Gang opstillede Korpsets tredive prægtige unge Mennesker, kommanderede jeg: «Ret!» mønstrede Opstillingen, gav mig til at le og spurgte Kadetterne, om de antog, de nu stod Ret.

Ingen svarede, og jeg sagde dem da, at det gjorde de ikke. En havde sét ned ad sig selv, en anden ladet Tungen gå rundt i Munden,

en tredie klo't sig, en fjerde misset, og idet jeg gjorde de Pågældende opmærksom herpå, endte jeg med: «Når jeg, *mine Herrer,»* — en blodig Ironi, men en Tiltale, Kadetterne holdt af — «har kommanderet: Ret! må Ingen røre sig — hverken udvendig eller indvendig. De skal stå stille som en Mur. De tilhører da ikke dem selv, men mig. Deres eneste Tanke må være: hvad bliver der nu kommanderet. Og for at kunne udføre Ordren, må de i Sind og Skind være spændte som Flitsbuer!»

De unge Mennesker fik jeg hurtig med mig, og i en Håndevending havde jeg et udmærket disciplineret lille Korps, som jeg af Hjærtets Lyst kunde tumle.

Tidligere havde Kadetterne klatret op ad Stænger og Touge som de bedst kunde, den ene hér, den anden dér. Sprang de over Hesten, var det kun én ad Gangen, og under Smidigheds-Øvelserne trillede de rundt som Rullepølser.

Når jeg havde stillet Kadetterne op til Klatring ved Stænger og Touge og kommanderet: march! talte jeg: «En — to, en — to,» indtil Kadetterne kom op under Loftet på tre Alen nær. Så lød mit: Holdt!

Der var entret op i Hænderne alene og i Linje efter Fløjmanden. På Kommandoen: «Op og ned!» blev nu alle Benene på én Gang kastede lige i Vejret omkring Tougene, og på Tempo gik det nedad, indtil Kadetterne var tæt ved Gulvet. Hér kom Hovedet igen oven over Benene, og med et let Spring stod alle mine kække Entregaster ret, klar til Afmarch.

En af Kadetterne, nuværende Kaptejn de Coninck, klatrede med Hænder og Bén hélt op under Loftet og ned igen. Dette var jo ikke Omtale værd, havde de Coninck ikke havt en anden Kadet om Halsen; men det havde han.

Gymnastik på Hesten blev drevet som Exercits. Tre Kadetter, Side om Side, sprang over Hesten, og i et Nu var hele Korpset over Hesten i Tempo, som efter Musik og på Plads igen til næste Spring. En nuværende Udskrivningschef sprang én Tomme højere end han selv målte og flere Kadetter 8 à 9 Alen i Længden — Alt fra fast Gulv. Smidighedsøvelser gjordes med et forbavsende langt Forspring, og en nu pensioneret Admiral slog Saltomortale.

I Begyndelsen kostede det møre Lemmer.

Kadetterne blev så medtagne, at de andre Akademilærere klagede til van Dockum og sagde, at deres Elever var aldeles uskikkede til at bestille noget. Men van Dockum lo bare og ménte, at Mørheden nok gik over, og det gjorde den. Efter tre Ugers Forløb var alle de unge Mennesker igen normale og kvikkere både på Legem og Sjæl end tidligere.

I April 1847 blev Kadetterne præsenterede for Kong Christian VIII, og de var da så flinke, at Hs. Majestæt befalede van Dockum at forøge min Gage som Lærer med 50 %.

Senere indbød van Dockum, som Chef for Kadetskibet Korvetten Flora, Folkethingets Medlemmer til at se Kadetterne ombord i dette Skib.

Van Dockum opnåede sin Hensigt: at vinde Sympati for Akademiet, og Kadetternes Kravlen omkring i Takkelagen som Katte gjorde Udslaget.

Efterhånden førte jeg det til, at der, tre Mand høj, blev sprunget over en Hest, derefter Hovedbøjning på en Madras, igen over en Hest, atter en Smidighedsøvelse på Madras for at ende over en tredie Hest — hele Tiden

tre Kadetter Side om Side, alle tre Heste i Linje med Tilløbet og tvers på dette.

Således blev al Gymnastik drevet ivejret undtagen «Forberedende Øvelser.»

Men pludselig inspicerede Chefen for Gymnastiken min Undervisning på Søkadet-Akademiet, hvad der ikke tidligere havde fundet Sted i min Tid. Det var en Land-officer, der begyndte efter Reglementet forfra med at løfte det ene Bén, så det andet, med at balancere hen ad et Fodbrædt og deslige.

Det var mig for meget, eller rettere for lidt, og jeg gik min Vej i 1858 efter at have været Lærer i en halv Snes År.

Men jeg skulde jo udenlands, og da min Afløser som Lærer ved Akademiet kom hjem i Slutningen af September 1853, fik jeg et Års Permission og gik med min Hustru om-bord i Dampskibet Gejser, fort af nuværende Kommandør Hagen, for at begynde vor Uden-landsrejse.

Ømme om Hjertet over i saa lang Tid at skulle være borte fra Familie og Venner, var vi dog glade ved Tanken om i Fællesskab at skulle se det meste af Europa og dampede

afsted medtagende de bedste Ønsker af vore Nærmeste, der paa Langelinje trolig hc ud med Lommetørklæder og Parasoller, til sendte vort sidste Farvel, da Gejser drejede om ved Trekroner og forsvandt.

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG.

GJENNEM STEPPERNE
OG BLANDT KALMYKKERNE
TILHEST OG MED TRESPAND.

Billeder og Studier.

af

Hans S. Kaarsberg.

Med talrige Illustrationer.

10 Kr.; eleg. indb. 13 Kr. 50 Øre.

BREVE
FRA EN DANSK INGENIØR.

Ved

Henrik Stilhoff.

Med en indledende Brevvexling mellem Capt. P. Fr. Rist og Udgiveren.

3 Kr.

HOLLAND.
En Skildring af Land og Folk.

Af

Alfred Ipsen.

Med mange Illustrationer.

5 Kr.; sm. indb. 6 Kr. 75 Øre.

Erindringer
om
Jerichau og Thorvaldsen.
Ombord paa
Fregatten Rota 1838.
Af
Kommandør Alex. Wilde.

1 Kr. 25 Øre.

Erindringer
fra
før jeg blev Løjtnant.
Af
Kommandør Alex. Wilde.

2 Kr. 25 Øre.

Fra Sø og Land.
Af
Kommandør Alex. Wilde.

4 Kr.

Fra Krigen
i 1848—49.
Af
Kommandør Alex. Wilde.

2 Kr. 50 Øre.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BRIEF
PTB
0014619

UTL AT DOWNSVIEW

D	RANGE	BAY	SHLF	POS	ITEM	C
39	09	08	07	09	009	3